

Norra väggen med nischer o. gång s. 1-5

Östra väggen med dörr s. 5-7.

Södra väggen med nischer o. fönster s. 8-9

Västra väggens två fönster s. 10-12.

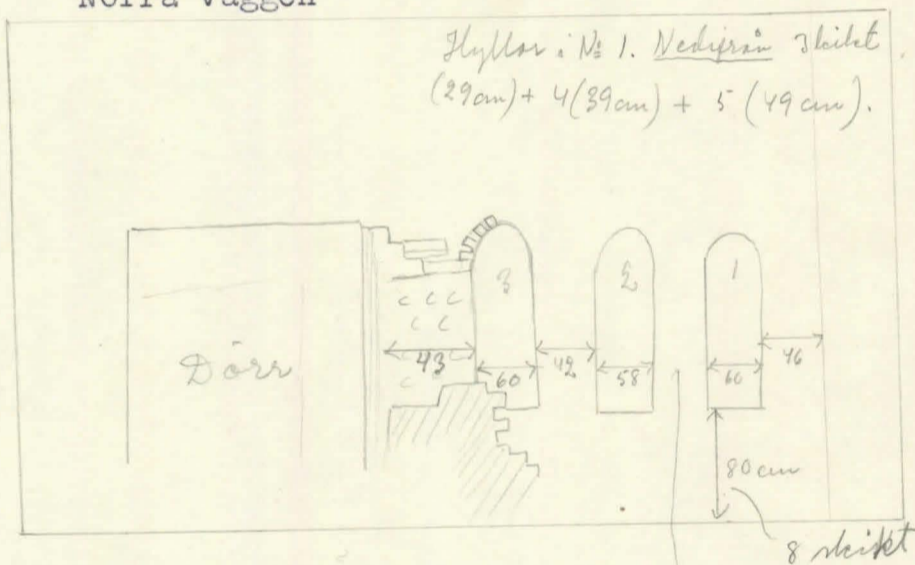
Norra väggen

Anteckningar om rum 151.

Väggarna före välvningen.

Hyllor i N:o 2. Från botten: 4 skikt + 4 skikt + 3 + 3(40 + 40 + 28,5 + 28,5 cm.)

Norra väggen

Spikhål (ofta 2 bredvid varandra i en fog samt rester av järnspik i en del av tyda på att nischen omgetts av ett träfoder?

Nischernas djup c 43 cm.

 = ommurat med cementbruk. Tegel som i den övriga väggen, gamla tegel ha använts. Gammal vitlimning sitter på den. Många avslagna. Cementbruk använt.

Tegel: 27,5 - 28 x 13 x 8,5 - 9 cm. Murbruk rikt på finare sand, jämte enstaka grövre korn. Fogar glättade el. snett avstrukna.

Norra väggen

ccc Ommurat. Ty här förekomma tegel à 30 x ? x 8 och ? x 14 - 15 x 8 - 8,5 cm. Murbruket sandrikt med något grövre (?) sand. Fogar fyllda eller glättade. Även fragment.

Ommurningen verkställd efter igenfyllandet av nischen N:o 3, ty två olika slags murbruk förekommer i fogen vid nischens kant.

Nischen N:o 3 igenmurad med tegel à 28 x 13 x 8,5 - 9 cm. Murbruk rikt på fin sand. Även tegelfragment. Förband omväxlande 2 löpare och en löpare omgiven av två koppar. Valvribban löper ned i denna nisch.

Nischernas mellanväggar äro av skift à 1 kopp + en löpare.

Förband under och ovanom nischerna; munk - men ngt vacklande. I synnerhet i skikten närmast golvet längre löparraden. Nischernas höjd ovan det gamla golvunderlaget = 8 tegelskikt.

Nischbågarna runda och mycket höga, så att de ha en aning av spets - bågen.

De tre nischerna äro på jämna avstånd från varandra. Väster om den har möjligen befunnit sig en dylik nisch. Längst i väster är väggen riven, dels för valvens skull, dels genom ras. Nischbågarna äro av koppar utan följskikt.

Nischernas bakre väggar av gråsten, äro den älsta väggytan, som senare täckts med en tegelrevetering av tjockleken 43 cm (nischernas djup) Gråstensytan täckes av 5 lager vitlimm av vilka det översta har ljus gulröd färg. Även ngt tegelfragment i gråstensväggen av 8 cms tjocklek.

Gråstensväggen är gammal tornvägg; vars sydöstra hörn kommer fram till rummet öster om rum 151. I hörnet huggna kalkstenskvader block. En rät vinkel av någorlunda fyrkantig form. Grå kalksten. I övrigt av gråstenar, rätt små, i synnerhet smala.

Fogar kilade med små gråstenar. Murbruk mycket hårt och finsandigt

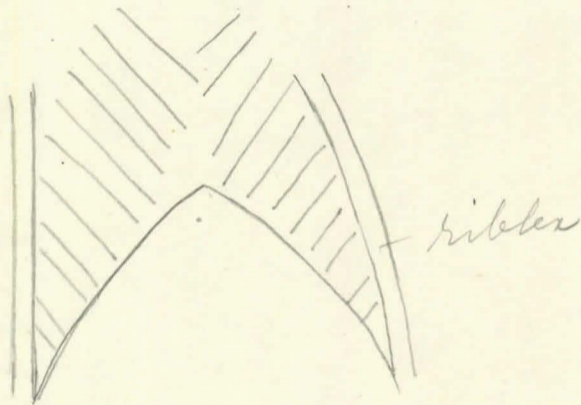
Valven äro samtida med nischens N:o 3 igenmurning. Tegel i ribbor: ? x 13 - 13,5 x 8,5 - 9. Ribborna av vanlig avhuggen mursten, löst påmurade utan svansar. Ingen profilering.

Rum 151.

Norra väggen

Ribborna rappade en gång och på rappningen kan man urskilja:
Först rappningen; därpå 3 vitl. lager; därpå det orange gula vitlimningslagret, sedan två lager, av vilka det översta är ljusrött, senare vitlimningslager, det översta ljusrött.

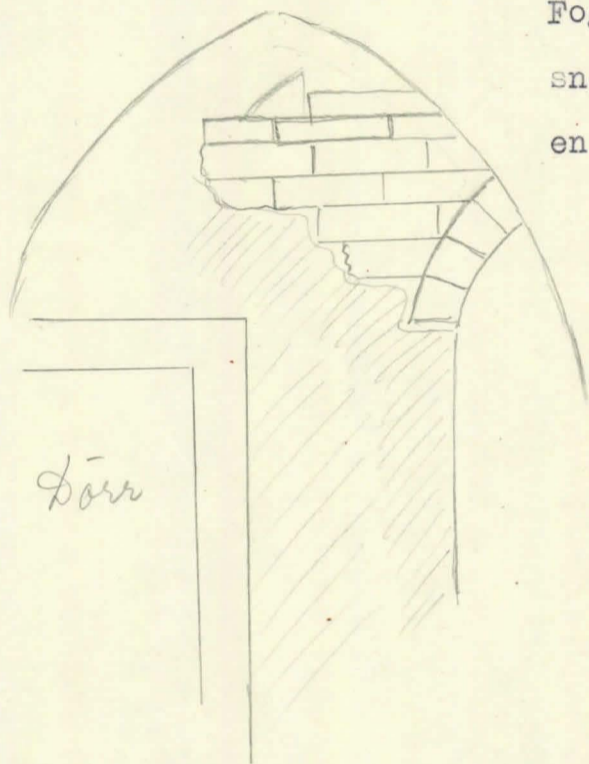
Ribbornas rappning är finsandig och kalkrik. Vitlimningslagren i nischernas bågar och på östra väggen äro 5, det översta ljusrött. Tegel i valvkappor: 27 - 28 x ? x 8,5 - 9 cm. Kapporna av löparrader. Sålunda:

Det är högst sannolikt att en nisch befunnit sig även på dörrens plats. Här är nämligen partiet ommurat. Absolut säkert är det dock ej. Ommurningens gräns löper som ritningen utvisar. Det streckade är ommurat. Murbruk i det orörda: fast finsändigt.

Murbruk i det nyare: grått med fin sand och kalkklumpar.

Fogar i det ursprungliga: glättade, snett avstrukna, t.o.m.ryggstrukna i endel vertikala fogar samt i bågens kontur över nischen. Det ommurade är samtidigt med dörren till tornet. Ommurning har skett efter nischens igenmurning, ty man skiljer två olika murbruksskikt på gränsen, båda rika på finare sand, men tydligt skilda. Dörröppningen är fyrkantig, rak övertäckning och fodrad vid rummet med en ram av grova stockar. Dörrens tak är beklätt med plankor i gångens

tvärriktning. Tak och golv slutta nedåt mot tornrummet.

Golvet är tegellagt, väggarna tegelreveterade. Väggarna rappade och vitlimmade. En senare ljusröd vitlimning täcker. Förbandet är vacklande, man kan urskilja munkförband, men även flere löpare och t.o.m. en kopp på båda sidorna om en löpare. Även förekomma tegel-fragment. Tegelmått: 30 - 32 x 14 x 8 - 8,5 - 9 cm.

Dörrens träram är inpassad i ett rätvinkligt hak.

I den ljusröda vitlimningen är på östra gångväggen nära tornrummet inristade två skepp. (kalkerade).

Gångens västra vägg är till största delen ommurad med cementbruk. Tegel dels nya 27,5 - 28 - 29 x 13,5 x 7,5 - 8 cm (även fragment) dels gamla: 27 - 27,5 x ? x 8,5 cm, och 30,5 x ? x 8,5. Förband vacklande i ommurningen. Även tegelväggen väster om dörren är helt ommurad med cementbruk och nya o. gamla tegel.

Norra väggen
Östra väggen

Tegel i gångens golv: 27,5 x 13 - 14 x ?. Teglen ligga i längdriktningen. Ett lägre tegeltrappsteg av löparlängd finnes vid tornrummet (teglen ej på kant). Det är ommurat senare tillsammans med tornväggens nedersta del. Tegel överst gamla: 30 x 14 - 14,5 x 7 cm. Cementblandat bruk. Vid tornrummet ha båda dörrposterna ett rätvinkligt hak. Rester av gångjärn? äro inkilade i östra posten rätvinkl. hak, näml: två tegelskift uppifrån, tre nerifrån och i fogen mitt emellan dessa järn (sju skikt från det övre, 8 från det nedre).

Östra väggen.

Väggen har vid valvens uppmurande gjorts tjockare c 30 cm (eller en löpare).

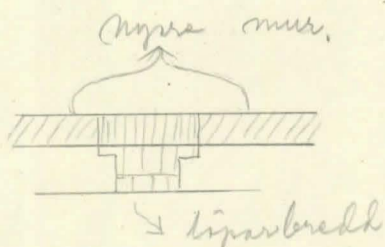
Denna revetering slutar stumt mot norra väggen. Tegel: 27 - 28 x 12,5 - 13 - 13,5 x 8,5 - 9 cm.

Förband mest löparrader med någon kopp här och där. Nederst vilar reveteringen norr om dörren till trappan på två rader koppar på kant. Den undre skjuter ut från väggens yta och består även av liggande tegel, beroende på golvets ojämnhet. Fogar snett avstrukna. Murbruk grått, rikt på fin sand; kalkklumpar. På väggens rappning tre senare vitlimningslager, det översta ljusrött.

Dessa iakttagelser gälla den del av väggen som är norr om dörren till trappan. Den ursprungliga treppdörren har mot detta rum haft en segmentbågig övertäckning, med en obetydlig ansats till spetsbåge. Profil: ett rätvinkligt hak. Bågen koppar utan följskikt. En stor del av den ursprungliga dörrens poster är ommurade. Dels nya, dels gamla tegel, mest gamla.

Nya tegel: 28 - 28,5 x 14 - 14,5 x 6,5 - 7,5, 28 x 15 x 8,5, 27 x ? x 8,5 cm.

På yttre sidan ingen profilering. Inget följskikt. Ursprungliga tegel: 27 - 28 x 12,5 - 13 x 9 cm.

Östra väggen

Den gamla tröskeln, ett tegel nytt: 30,5 x 14,5 x 7 cm. Den är ommurad dels av nyare dels av gamla tegel; cementbruk. Ställvis kvar av den ursprungliga; tegel: ? x 13 x 8,5 cm. Teglen äro ej på kant. Tröskeln går in under posterna. Den nyare tröskeln är också ommurad med cementbruk. Nederst en rad liggande tegel ursprungliga med kalkbruk emellan, dels dock även här ommurade. Denna rad är i förband med posten. På detta skikt är en rad koppar på kant, cementbruk, stumt mot posterna. Bilda fortsättningen till kopparskiktet norr om dörren.

Då muren förtjockats har dörren i väster fått en båge till, segment, belägen högre än de gamla. Denna båge är också av koppar och utan följskikt.

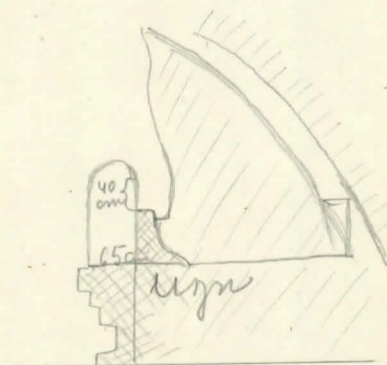
Väggen söder om dörren.

Nedersta skiktet är en rad utskjutande löpare. Förbandet svårt att se då rappningen till stor del sitter kvar. Tegelmateriel och fogar som norr om dörren.

Stickbågig öppning.

Öppningens östra del hör till den ursprungliga väggen. När senare väggen förtjockats har dess västra del övertäckts med en båge, 23 cm lägre än den gamla. Ommurning med cementbruk. Det streckade är ommurat. Det rutade partiet är med nya tegel.

Det verkar som om vore senare murat än ty skjuter något utanför.

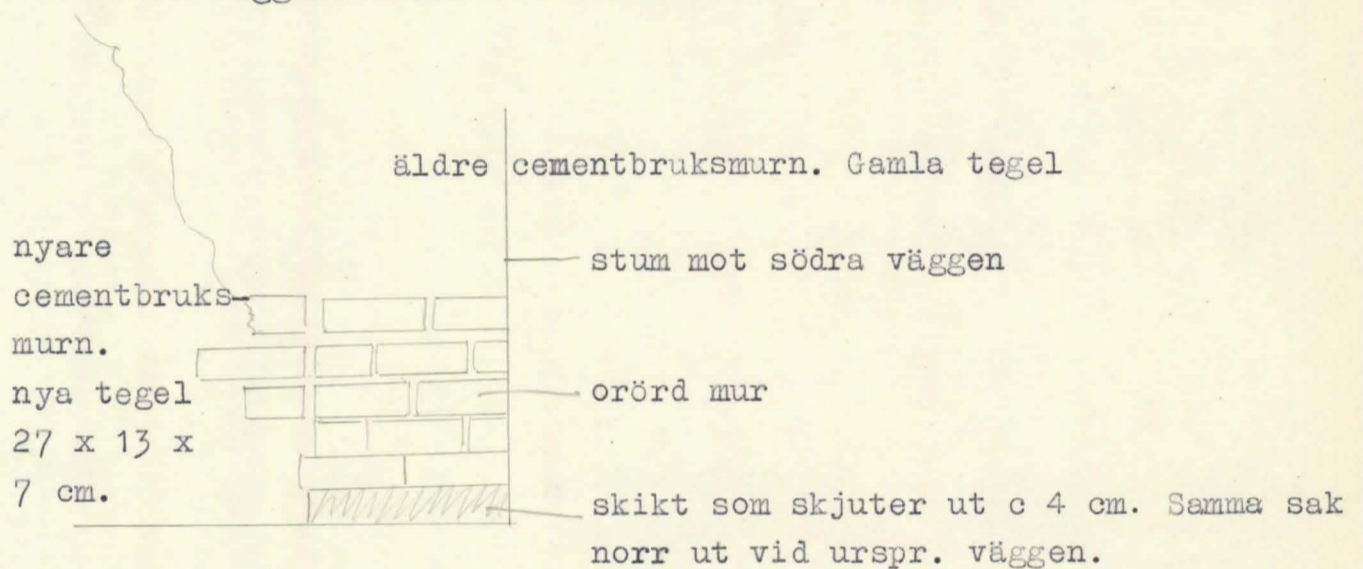
Östra väggen

Nya tegel: 27 x 13 x 7 cm.

Det streckade är företrädesvis av gamla tegel 30,5 x ? x 8,5, 32,5 x ? x 9,5, 28,5 x ? x 7. Blandat. Nya: 29 - 30 x 13 x 7 - 7,5 cm.

Vid ommurningen med cementbruk har man för valvstödetslämnat en c 16 - 17 cm djup skåra, vars botten också är med cementbruk. Hela väggen söder därom är nymurnning av dels gamla, dels nyare tegel.

Östra väggens södra del nedtill.

Tegel i den orörda muren: 27 - 28,5 x 13 - 13,5 x 8 - 8,5 .

Ett à 32 x ? x 6,5 cm. Fogar glättade, murbr. överflytande. Murbruk fast, brunaktigt, fin sand, kalkklumpar.

Södra väggen

Södra väggen.

Nederst i revet. finnas några gråstenar. För att utjämna deras ojämnheter och kunna få tegelskikt har man här och där ovanom dem fått insätta koppar i rad på kant.

På grund av muröppningar och rappn. samt ommurningar har man svårt att ge utlåtande om förbandet, men åtminstone på korta sträckor är det munkförband.

Ommurningen med cementbruk:

Väggens nedersta del vid sydvästra hörnet. Ommurningen sträcker sig obetydligt in på västra väggen. Gamla tegel.

Nedanom fönstret. Härvid har fönstrets botten höjts med ett skikt (Eller har det redan tidigare höjts?) Nivån är i varje fall ej ursprunglig. Gamla tegel: 27 x ? x 8; 31 x ? x 9,5; 27,5 x ? x 8; ? x 13 x 9 cm. Även ngt nytt: 30,5 x ? x 6,5 cm. Även fragment. Fönstrets båge och väggen ovanför är ommurad. Gamla tegel, men även nya? Bågen är av koppar utan följskikt.

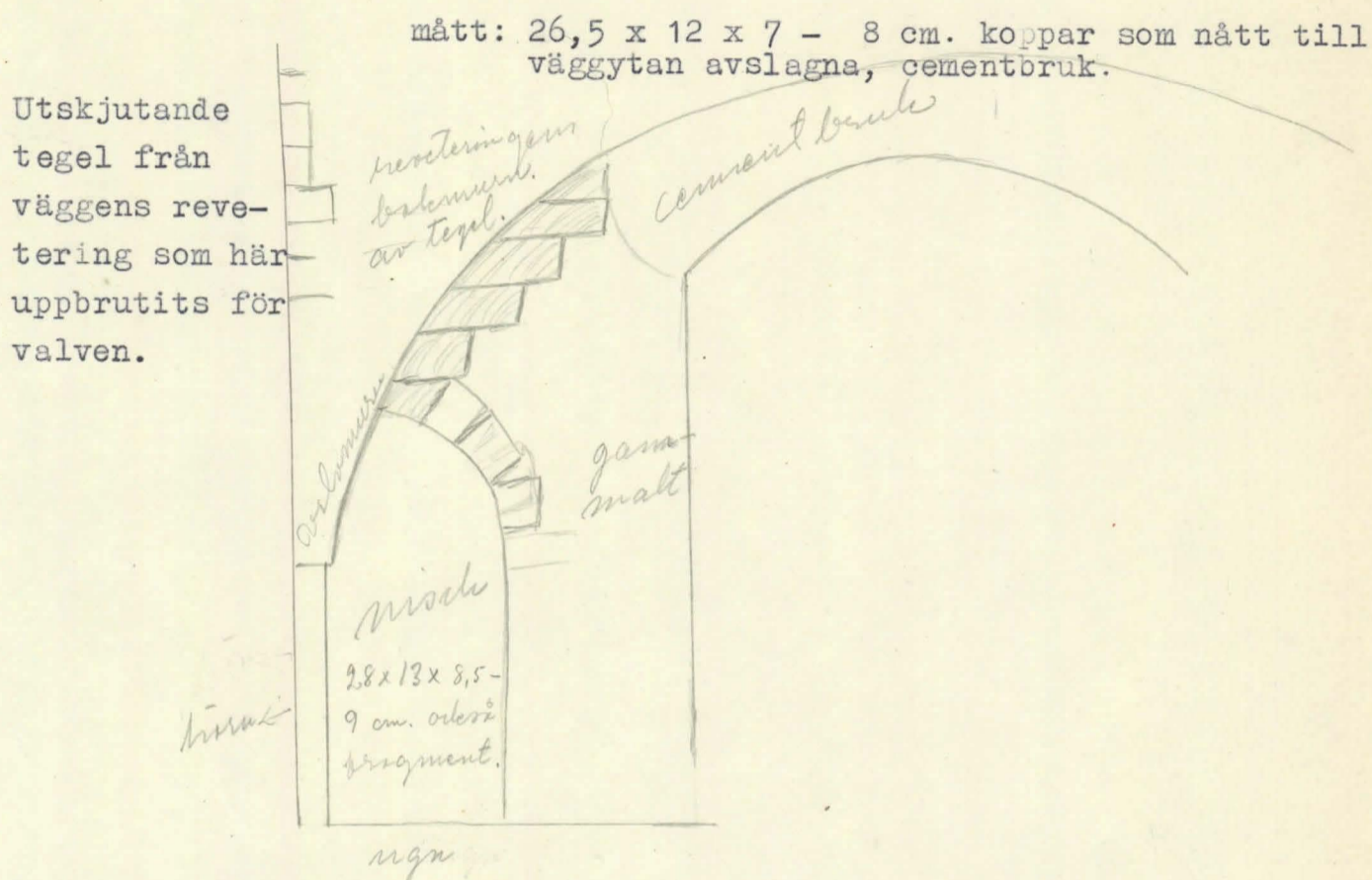
Fönstret är vid ljusöppningen rundbågat men genom skråningen, västra väggen skrånar obetydligt mera, blir övertäckningen i murlivet segmentformig. Den inre nischen är djupare än den yttre. Innerväggarna skråna mer.

Fönstrets bredd vid glaset 56 cm. Fönstersmygen och bågen rappade. (Hel rappn.)

Fönstret omges av två nischer. Rundbågade höga, smala. Bågarna av koppar utan följskikt. Den västra är bevarad, den östra igenfylld och söndrad vid välvningen.

Den hela nischen har alla väggar av tegel. Nischen har haft två hyllor insatta i urgröpta fogar. Den undre är c. 47 cm ovan botten avståndet mellan hyllorna är 26 cm. Inga spår av hyllorna kvar. Runda spikhål kring nischens kanter i tegel o. fogar tyda på att skåpets dörr varit fäst i en träram. Nischens avstånd från golvet 81 cm. Bred c 50 cm. Djup c. 57,5 cm. Genom att väggen förtjockats i öster har den östra nischen kommit helt nära denna vägg. Ursprungligen har väl nischens avstånd från väggarna varit någorlunda lika?

Södra väggen

Högst uppe är också bakmurn. ommurad med cementbruk, både gamla och nya tegel.

Det till välvningen hörande murbruket är grått med kalkklumpar, fin sand och dels grövre korn.

Det gamla murbruket är finsandigt, och nu mörkt, gråbrunt. I övrigt liknar det det nyare. Även kalkklumpar (åtm. små).

Västra väggen
 Västra väggens södra
 fönster

Västra väggen.

Tegelmaterial: 27 x ? x 7,5; 28 x ? x 8,5; ? x 13,5 x 8;
 27 x ? x 8; ? x 14 x 8; 27,5 x ? x 8,5; 26 x ? x 8; 28 x
 ? x 8,5; ? x 13 x 8.

På åtm. två ställen (ena i fönstret i söder) har en hårt bränd kopp fått tjäna som tegelkopp. Somliga tegel svartflammigt brända (samma iakttagelse, kan göras på övriga väggar) Fogar glättade, snett avstrukna t.o.m. ngn. gång ryggstrukna (lodrät fog). Med valven ha stora delar av väggen rasat. Då rappningen till stor del täcker väggen har man svårt att se förbandet, men förefaller som munkförband, ehuru ej alldeles regelbundet. Man har även svårt att se ommurningarna. Även norr om ribbändarna vid väggens mitt äro några senare tegel insatta (vid välvningen). Överhuvud ha ommurningar främst skett i samband med fönstrens ändringar.

Södra fönstret i västra väggen.

Det ursprungliga fönstrets norra post är helt bibehållen. Den skrånar i en yta ända ut i yttre murlivet. Då tydligen den andra nu rivna posten varit likadan har öppningen i yttre murlivet varit ytterst smal. Den ursprungliga posten har tre lager vitlimn. Det understa lagret är också delvis riktigt tunt.

Det utvidgade fönstrets södra post är helt och hållet kvar med rappn. 3 lager puts på ytan. Fönstrets ursprungliga övertäckning i yttre murlivet är av gråsten, dock är övertäckningen allra ytterst ej bevarad utan ommurad i samband med igenmurningen. Den raka övertäckn. sammanfaller med det utvidgade fönstrets övertäckning.

Det utvidgade fönstrets södra post är också i yttre murlivet bevarad. Obs! De stenar i fönstrets norra post som jag tidigare tyckte vara gråstenar äro hårt brända tegelstenar som äro gråsvarta. Sannolikt är förhållandet detsamma med "gråstenarna" i rummets väggar.

Västra väggens södra
fönster

Södra fönstret.

Spetsbåge med något avrundad spets. Bågen av koppar utan följskikt. Fönstrets norra post är kvar hel och visar liksom bågen att fönstret varit smalt och högt. Dock har norra postens översta skikt, fått en inhuggning för att ge stöd för ett brädtak på senare fönster. Poster är tegelbeklädd. Förbandet är vacklande.

Fönstrets ursprungliga botten har varit 5 skikt ovanom det senare fönstrets nivå. Man kan tydligt se det på de avhuggna teglen. Posten skrånar kraftigt. Fönstret är samtidigt med väggens revetering. Sedan har fönstret utvidgats åt söder och nedåt och gjorts fyrkantigt. Ett planktak strax under bågen - det vilar på postens andra skikt uppifrån, bildar övertäckning. I söder har man rivit den gamla posten och nödtorftigt jämnat kanten med ett skikt tegel, delvis av tegel på kant. Tegel: 30,5 x 12,5 x 8,5; ? x 12 x 9; ? x 13 x 8,5 cm, 29 x 12,5 x ?; 28 x 14 x ?.

En fönsterbänk murades på södra sidan och baktill (ej i norr) (Tegel som ovan). Sidobänken 4 skikt hög. Bänkens urspr. höjd 6 skikt. Murbruk grått med både fin och rätt grov sand.

Partiet nedanom fönstret är ommurat med nya tegel och cementbruk: 28,5 x 13,5 x 7,5. Fönstret har igenmurats vid ljusytan. Igenmurningen är invändigt grov, ojämn med överflutet murbruk.

Hela tegel och fragment av olika dimensioner ? x 13,5 x 10, ? x 13 x 8, ? x 12 x 7,5 cm, ? x 12 x 6,5 cm, 26,5 x ? x 7,5 cm, ? x 16 x 7,5, 27 x ? x 8,5, 27 x ? x 8, ? x 15 x 8,5, 30,5 x ? x ?.

Man har trots all oordning sökt hålla renässansförband, men ngt vacklande är det dock. Murbruk gråvitt, finsandigt, kalkklumpar. Väggens nedersta skikt är delvis en kopprad på kant. Den börjar under södra fönstret och fortsätter norrut.

Norra fönstret. Ursprungligen har här varit ett fönster av samma utseende och storlek som det södra. Av bågen återstår blott bakmurningen jämte några få tegel. Posternas reveteringar äro rivna.

Västra väggens norra fönster

Av södra posten har rivits ett skikt av ungefär en kopps bredd, från dess norra sannolikt ungefär lika. Fönstrets botten har varit på exakt samma nivå som det södra fönstret.

Av posterna återstår alltså blott bakre fyllningen av tegel, - även någon liten gråsten. Murbruk brunaktigt, rikt på fin sand, små kalkklumpar, även större klumpar.

Fönstret har rivits då man har inrättat en dörr av tegel.

Dörrens båge är en korgbåge, segment med avrundade anfang.

Dörrens södra post är bättre bevarad, dock ej främre (inre) kanten samt nedersta delen. Av norra posten kvarstår blott upptill endel trasiga tegel. Också bågen är bättre bevarad i söder än i norr.

Ej heller bågens inre kant existerar. Valvets tegel äro löpare i väst-östlig riktning. Förband i poster svårt att bestämma (så korta sträckor) Fogar snett avstrukna och glättade. Murbruk finsandigt vitt med enstaka större korn och även klumpar. Tegel: 29 - 29,5 x 14 x 7,5 - 8 cm.

Dörrens tegelgolv var 4 tegelvarv nedanom fönstrets. Då golvets murats murade man även om ett stycke av väggen söder om, nedtill, d.v.s. mera här än i övrigt. Tegel 27,5 x ? x 8; 29 x 14 x 7,5 - 8,5. Upp till golvets yta nå fyra tjocka balkar, två tätt intill varandra på var sida om golvet som gå tvärs igenom muren (en dock borta).

De gå under dörrens poster. Mellan stockparen är väggen under dörren ommurad med cementbruk men med de gamla teglen.

Öppningen har slutligen igenmurats, varvid dörrens poster söndrats. Stora gråsten och tegelfragment. Murbruk ljust ej så mycket sand, finare och medelgrov, tegelsmulor, kalkklumpar.

Av väggens revetering är stora delar rivna ovanom fönstren. Överst vid nordvästra hörnet finnas dock några stora gråsten som gå ända intill tornväggen. Stenarna äro uppe vid väggkrönet.

Väggarna (N, S. o. W)	s. 1-2, 18.
Nischer och fönster	s. 2-7.
Ursprungliga östra väggen	s. 8-9.
Nuvarande östra väggen	s. 9-13.
Valven	s. 14.
Gången till rum 45	s. 15.
Reparationer förr och 1933	s. 16-17.
Rappningslager. Ugnen	s. 17-18.

Rum 151.

Period I.

Norra väggens revetering samt västra och södra väggarna. Rummets östra vägg har varit längre österut, öster om den nuvarande. Jfr. beskrivningen av rum 163.

Norra väggens tegelrevetering av 43 cms tjocklek är byggd mot tornets yttre gråstensvägg. Tornets yttre sydöstra hörn är synligt på den nuvarande östra väggens östra sida. Tornhörnet är alltså synligt från trappgången öster om rum 151.

Tornhörnet är av kvaderhuggna kalkstensblock av grå färg. Tornmuren i övrigt av gråsten av mindre storlek; i synnerhet smala gråstenar. Fogar kilade med små gråstenar. Murbruket mycket hårt och finsandigt. Västra och södra väggarna munkförband, något vacklande; i synnerhet i skikten närmast golvet längre löparrader.

Västra väggen: Rappningen täcker en stor del av väggen. Förefaller dock som munkförband ehuru ej alldeles regelbundet.

Södra väggen: På grund av ommurningar, muröppningar och kvarsittande rappning svårt att se. Åtminstone på korta sträckor munkförband.

Fogar: Glättade eller snett avstrukna. Även ställvis ryggskurva (jfr västra väggens och dess södra fönster, även norra väggen).

Murbruk: Rikt på finare sand. Enstaka grövre korn. Gråbrun färg. Fast små vita kalkklumpar.

VäggarnaNorra väggens nischer.

Tegelmaterial: Delvis svartflammigt brända tegel. Endel koppar så brända att de blivit svartgrå.

Mått: 27,5 - 28 x 13 x 8,5 - 9 cm; 26 x ? x 8; 27 x ? x 7,5; ? x 13,5 x 8; 27 x ? x 8; ? x 14 x 8; ? x 13 x 8 cm.

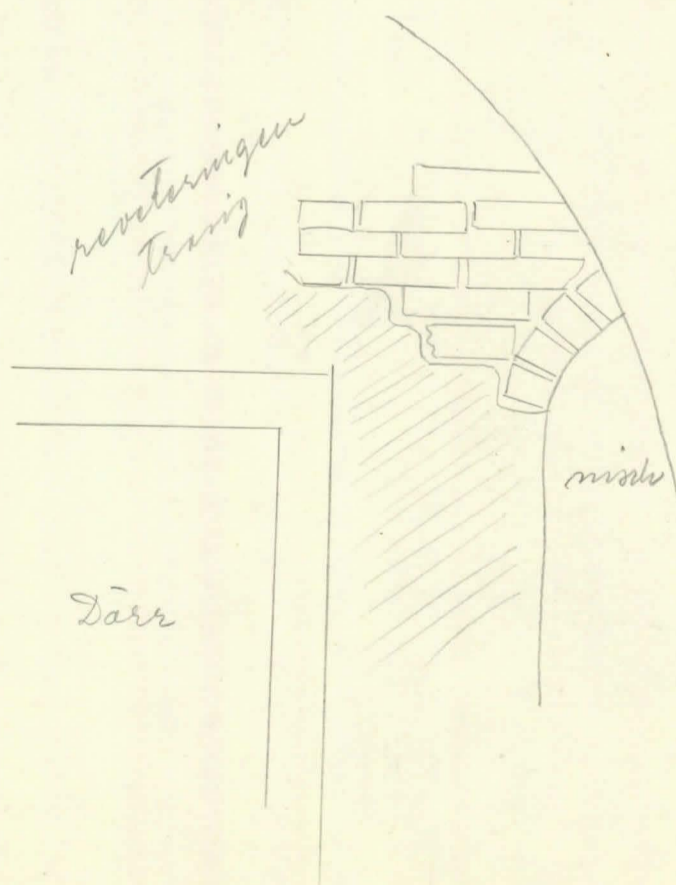
I södra väggens revetering finnas nedtill några gråstenar. För att att utjämna övergången mellan gråstensmur och tegelmur har man här och där insatt kopprader på kant.

Västra väggens nedersta tegelskift är delvis koppar på kant. Koppkantraden börjar under det sydligare fönstret och fortsätter norrut. Överst vid våningens gamla murkrön i nordvästra hörnet finnes en liten hel bit av västra väggen av stora gråstenar som gå ända in till tornväggen. - Större delen av väggarnas översta delar äro i övrigt rivna vid den senare välvningen.

Muröppningar.

Nischer: I norra väggen kvarstå 3 nischer av vilka de två östra i oförändrat skick. Den västligaste har igenmurats vid välvningen. En ribba går nämligen ned i nischens igenmurning.

Möjligen har på den nuvarande dörrens plats funnits ytterligare någon nisch. I samband med dörrens öppnande ha nämligen stora delar av väggen ommurats. Partier vid dörren ser ut som ritningen visar:

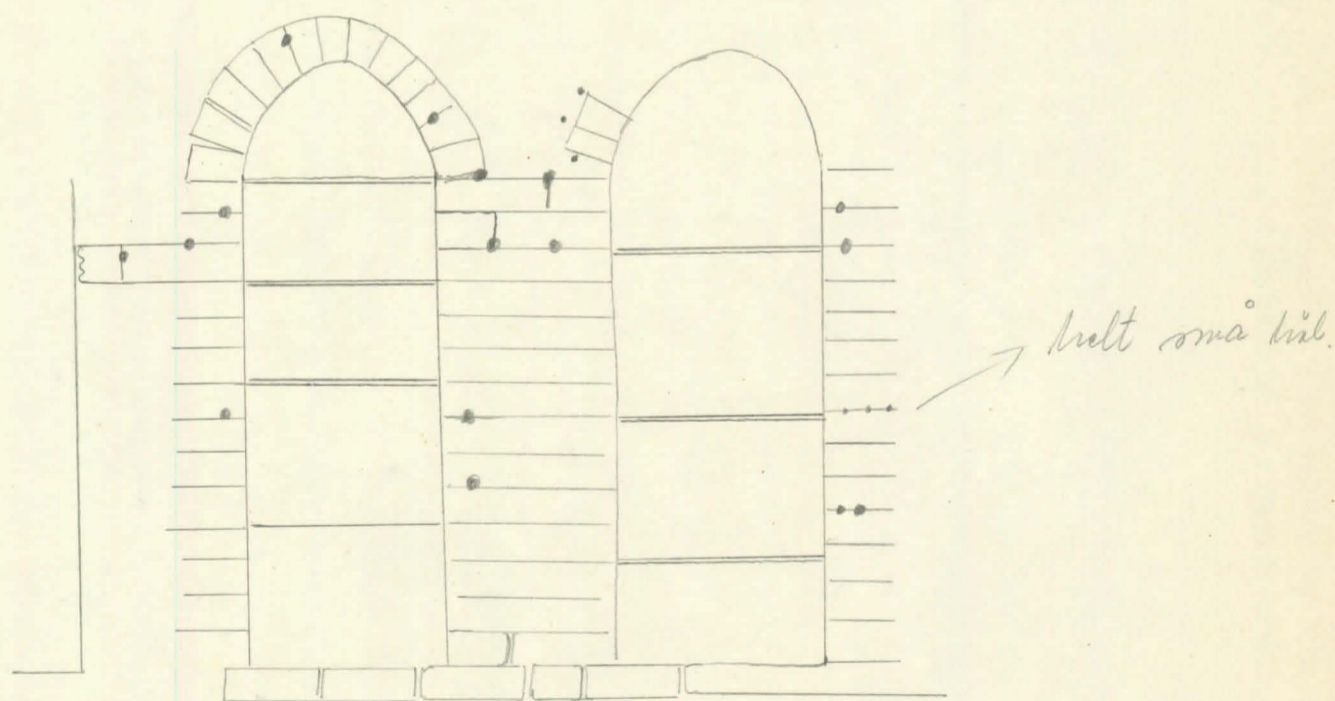
 : samtidigt med dörrens öppnande gjord igenmurning.

Norra väggens nischer
(forts).

Nischernas bågar äro rundbågiga och höga. Bågarna äro av koppar utan följskikt.

Nischernas bakre vägg bildas av tornets gråstensmur. Övriga sidor samt bottne äro av tegel. Den östligaste nischens botten har ej mindre ommurning: 30,5 x 14 x 8 cm:s tegel. Murbruket ljusare, rikt på finare sand med grövre sandkorn inmängda. De två östligare nischerna ha spår efter hyllor som varit insatta i fördjupade vågräta fogar i nischernas sidoväggar. Den västligare nischen har haft 4 hyllor börjande från bottnen äro avstånden mellan bottnen och hyllorna samt mellan hyllorna sinsemellan: 4 skift + 4 + 3 + 3 (= 40 + 40 + 28,5 + 28,5 cm).

Den östligare har haft 3 hyllor (3 + 4 + 5 skikt = 29 + 39 + 49cm). Spikhål av c 1 cm i genomskärning förekomma i fogarna i väggen invid dessa nischer, men också högre uppe i väggen ovanför den finnas dylika spikhål. I somliga sitta bitar av järnspikar kvar. Jfr. ritn. Spikhål förekommer också i den västligaste nischens igenmurning.

Norra väggens nischer.

Södra -"- -"-

Södra väggens fönster

Nischernas skiljeväggar äro av brädden: kopp + löpare; Deras höjd över golvet är 8 skift tegel. Detta gamla tegelgolv var av tegelfragment. På det lades ett nytt tegelgolv av 1 skifts tjocklek 1933. Nischernas bredd är omkring 60 cm. Djupet c 43 cm.

Övre högra sidan av den för valvens skull igenmurade nischen har förstörts vid välvningen. I nischernas bakre väggar, - tornväggen förekommer något enstaka tegelfragment av 8 cms tjocklek och 12 cms bredd. Även mindre tegelstycken.

I södra väggen finnas två nischer en på var sida om det i väggens mitt varande fönster. Avståndet från nischerna till fönstret äro någorlunda lika stort. Rundbågade, höga smala, dock lägre än norra väggens nischer.

Bågar av koppar utan följskikt. Den östligare nischen har upptill till vänster söndrats vid välvningen och igenmurats. Den omramas helt av tegel.

Den västligare är bevarad hel. Alla dess ytor äro av tegel. Två hyllor ha funnits insatta i urgröpta fogar. Avståndet från bottnen till den undre hyllan är 5 skift eller c 47 cm, avståndet mellan hyllorna 3 skift eller 26 cm.

Nischernas bredd c 50 cm; djup 57,5 cm. Avståndet från (gamla) golvet: 81 cm. I väggen kring nischerna förekomma spikhål, - dock finnas sådana också invid fönstret, och i väggen mellan nischerna och fönstret. Vid den östligare nischen iaktogs blott ett spikhål vid västra posten ett tegel under båganfanget.

Fönster. Södra väggen har i mitten ett fönster. Tegelbeklätt. Posternas inre kanter hela. Sannolikt är också den inre starkt skrånande smygen ursprunglig. Inre smygens västra vägg skrånar obetydligt mera. Inre smygen är djupare än den yttre som också skrånar mindre. Smygarna nu överrappade. Vid dageröppningen är hörnet mellan inre och yttre smygen avskuret. Eventuellt har dageröppningen varit smalare Rappning täcker nu dessa ytor. Dageröppningens bredd nu 56 cm.

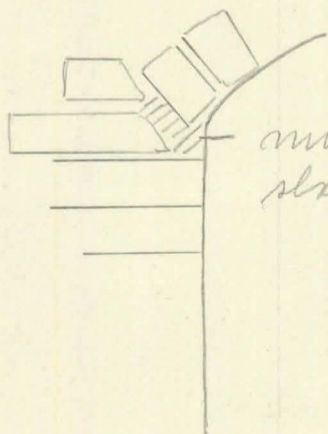
Södra väggens fönster
 Västra väggens södra
 fönster.

Bågen är i dageröppningen rund, i inre murlivet segmentbågig. I inre murlivet äro bågen och väggen ovanom den ommurade med tegel i cementbruk; gamla tegel, men möjligen också nya. Hur stor del av fönstervalvet är ursprunglig är svårt att se för rappningens skull. Bågen i inre murlivet är av koppar utan följskikt. Fönstrets botten har ursprungligen varit på nischbottnarnas nivå men har sedermera höjts med ett skift. Möjligen har förhöjningen skett i samband med ommurningen nedanom fönstret med cementbruk. Bottnen är vågrät.

Fönster i västra väggen.

Två fönster av samma storlek och utseende. Höga och smala.

Södra fönstret. Övertäckning: segmentbågigt valv med antydning till spetsbåge. I yttre murlivet är inmurat ett tympanon av gråsten av 45 cms bredd (i Ö-W riktning). Detta tympanon sträcker sig drygt ett tegelskift ned på smygens väggar. Fönstrets form blir härigenom i yttre murlivet fyrkantig rektangulär. Fönstrets valv är av tegel och dess båge i inre murlivet är av ett koppskift utan följskikt. Smygen skrånar i en fortsättning från yttre murlivet till det inre. Därigenom blir öppningen mycket smal i yttre murlivet. Smygen är tegelbekladdad med tegel i vacklande förband. Fönsterbottnen är vågrät. Fönsterbågens södra anfang:

murbruk av samma
 slag som mellan
 teglen.

Västra väggens södra
fönster.

Fönster i västra väggen. Södra fönstret.

Fönstret har senare utvidgats åt söder och nedåt och fått rak över-
täckning. För att ge stöd för detta fönsters brädövertäckning hade
man gjort en inhuggning i fönstrets norra posts översta skift.

Södra posten revs och i stället fick fönstret en ny post längre
söderut. Den rivna kanten lämnades blott nödortfigt med ett skal
av tegel, delvis på kant. Mått: 30,5 x 12,5 x 8,5; ? x 12 x 9 cm;
? x 13 x 8,5 cm; 29 x 12,5 x ?; 28 x 14 x ?

Fönstrets brädtak vilade på gamla postens andra skift räknat uppi-
från. Av fönstrets gamla botten revos 5 skift vid inre murlivet och
här inmurades på södra sidan en sidobänk av tegel, 6 skift hög.

Murbruket: grått med både fin och rätt grov sand. Vägpartiet under
detta senare fönster var ommurat med nya tegel i cementbruk (28,5 x
13,5 x 7 cm).

Detta fönster igenmurades senare i dageröppningen med tegel. Hela
tegel och fragment. Olika dimensioner: ? x 13,5 x 10 cm, ? x 13 x 8,
? x 12 x 6,5 - 7,5 cm, 26,5 x ? x 7,5 cm, 27 x ? x 8 - 8,5 cm.
? x 15 x 8,5, ? x 16 x 7,5, 30,5 x ? x ? cm. Murbruk gråvitt
finsandigt. Vita klumpar. Igenmurningens mot rummet vända yta är
ojämn med överflutet murbruk i fogarna. Renässansförband, ehuru
vacklande i någon mån.

Vid restaureringen 1933 återställdes det gamla fönstret. Detta fön-
sters valv, tympanon och norra post återstod och bottenens nivå syntes
av avslagna tegel under fönstrets norra post. Bottnen och södra
posten murades upp av tegel.

Fönster i västra väggen. Norra fönstret.

I fönstret hade senare inrättats en dörr varför det icke var på långt när så väl bibehållet som det södra fönstret.

Av bågen återstod bakmurningen samt några få tegel. Smygens reve- teringar voro rivna, men i bakmurningen syntes tydligt väggarnas skråning.

Botten var riven, men dess nivå kunde antagas ha varit på den plats där teglen voro lagda vinkelrätt, - ej snett emot murlivet. Denna nivå motsvarade den i södra fönstret. - med utgång från det åter- stående samt med södra fönstret som förebild rekonstruerades detta 1933. Dess båge blev mera ren segmentbåge än södra fönstrets. Tympanon inrättades i tegel. Botten, smyg och båge återställdes i tegel. I fönstret inrättades sedermera en dörr. Dörren omramas av tegel. Dess övertäckning är en korgbåge - segment med avrundade anfang. Dörrvalvet är gjort av löpare i Ö-W riktning. Fogar i posterna snett avstrukna eller glättade. Murbruk: finsandigt, vitt; enstaka större sandkorn; tegelsmulor. Även vita klumpar.

Tegel: 29 - 29,5 x 14 x 7,5 - 8 - 8,5 cm. Golvet befann sig 4 skift under den gamla fönsterbotten. Då golvet murades - av tegel- murade man även om ett stycke av väggen söder om dörren nederst, som var mera omfattande än ommurningen av posterna i övrigt. Dörr- golvet är jämte väggen nedanom ommurat med cementbruk, varvid de gamla teglen använts.

Till dörrgolvet nivå nådde två stockpar som under dörrens båda poster ha löpt tvärs igenom murtjockleken. En av stockarna var försvunnen.

Dörren har sedermera igenmurats, varvid stora delar av posterna och bågen förstörts. Resterna nå ej fram till inre murlivet. Av norra posten kvarstå blott upptill några trasiga tegel. I söder är postens nedersta del borta.

Dörren är igensatt med stora gråstenar och tegelfragment. Murbruk. Ljust, finare och medelgrov, ej särdeles rik sand, tegelsmulor och vita klumpar.

Ursprungl. östra väggen.

Rummets ursprungliga östra vägg är numera synlig endast av rester i södra väggen i rum 163.

Östra väggen. Den ursprungliga östra väggen har befunnit sig öster om den nuvarande, ungefär där den här befintliga trappgångens västra vägg nu är, ehuru dess riktning gått mera mot nordost än denna trappväggs. Den nuvarande östra väggen slutar stumt mot rummets övriga väggar. Den östligaste delen av norra väggens tegelrevetering skjuter nu ej utanför den nuvarande östra väggen åt öster utan är här riven, medan södra väggen fortsätter bakom den nuvarande östra väggen ända till resterna av den gamla östväggen, med vilken den står i förband. Både södra väggens östligaste del och östväggen (den urspr.) äro av tegel, södra väggen blott vad inre skalet beträffar, men östra helt och hållet.

Den gamla östra väggen är 6 koppar bred. Av avslagna tegel - nedan om golvnivån i rum 163 utskjutande tegel - kan man sluta sig till väggens plats. Vartannat skift är av avslagna tegel, mest äro de avslagna eller utskjutande teglen koppar. Av väggen kavrstå 15 skift ovanom golvbalkarnas nivå i rum 163 (ovanom den nedersta delen av ^{tvär}väggen, där de utskjutande teglen fått förbli hela). Det näst översta skiftet som enligt den vanliga ordningen i denna vägg skall ha avslagna tegel, består längst österut av en löpare med söndrig yta och därpå av en avslagen kopp. I östra väggens västra del äro de två översta skiften bortbrutna och gränsen för södra väggens östligaste del fortsätter sedan på denna nivå österut, tills den närmast västra väggen i rum 163 stiger med ett skift.

Öster om rum 151:s gamla östra vägg är södra väggen i rum 163 i förband med denna tvärvägg så högt upp den går. Översta skiftet är av koppar. Väggen ovanom tvärväggen med dess angränsande väggar är senare murad.

Förbande i rum 151:s södra väggs östligaste del är vacklande, - likadant är förbandet i väggen öster om tvärväggen. Tegel: 26 - 27 - 28 x 12 - 12,5 - 13 x 8 - 8,5 cm. Murbrukbrunt med fin sand, tegelsmulor; något vita klumpar; smulande.

Den gamla östra väggens höjd motsvarar enligt ögonmått murkrönet i rum 151 och den älsta nedersta delen av södra väggen i rum 163 når samma höjd. Detta tyder på att då rum 151 var byggt, fanns på den välvda salen öster om en vindsvåning som nådde samma nivå som väggarna i rum 151. Denna vindsvånings släta tegelväggar stå i förband med sidostöden för valven i nämnda sal. I norra väggen av rum 163 synes inga spår av den nu försvunna tvärväggens avslutning. Liksom i södra väggen i rum 163 är också norra väggens nedre del till ungefär samma nivå äldre. Den är till större delen av tegel med murbruk av likadant utseende som i den gamla väggen i söder. Norra väggen i rum 151 har anslutit sig till östra väggen längre söderut än norra väggen i rum 163. Nedersta delen av rum 163:s norra vägg är också längst i väster nedtill en ojämn gråstensmur, som har varit täckt av rum 151:s norra vägg.

Att döma av teglens riktning i gamla östra väggen har den ungefär mött norra väggen där nu den vid rum 151 varande trappans östra vägg utgår från den välvda salens norra vägg. Denna trappvägg är blott tunnare mot väster. Trappväggen står i förband med den släta väggen ovanför valvens sidostöd. Som sagt synes i översta våningen ovanom trappväggen inga spår av den försvunna murens anslutning till norra väggen.

Nuvarande östra väggen.

Har tillkommit i samband med trappan som inrymts i det gamla rummets östligaste del och utgör denna trappas västra vägg.

Väggen stöter stumt mot norra och södra väggen. Väggen bredd är = 3 tegelkoppar. Den byggdes av tegel. Tegel: 28 - 28,5 - 27 x 12 - 12,5 x 8 - 9 cm.

Förband vacklande, ofta många löpare i rad. Murbruk: gråbrunt, rikt på finare och medelgrov sand.

Fogar: glättade.

Nuvarande östra väggen
(dörr och tröskel) (11/507)

Vid rummets välvning förtjockades östra väggen med ett tegelskal av 1 löparens tjocklek. Gränsen mellan den gamla väggen och dess förtjockning är synlig som lodräta långa fogar i muröppningarna.

Tegel i den nyare delen: 27 - 28 x 12,5 - 13 - 13,5 x 8,5 - 9 cm.

Då rappningen här till större delen är kvar kunde förbandet iakttagas blott norr om dörren till trappgången.

Förband: mest löparrader; någon kopp här och där. Nederst i väggen är ett något utskjutande tegelskift som dels är av tegel på kant, blott en mindre del på kant. På detta skift är norr om dörren till trappan ett skift koppar på kant (i flykt med väggens liv).

Fogar: snett avstrukna. Murbruk: grått, rikt på fin sand; vita klumpar.

Nära norra väggen är en dörr, som leder till trappan. I sitt ursprungliga skick var den en segmentbågig öppning med ett rätvinkligt språng mot rummet. Bågarna av koppar utan följskikt (också mot trappan är bågen av koppar utan följskikt). Bågen är ojämn med en svag ansats till spets. En stor del av dörrens poster samt bågarna helt och hållet äro ommurade med cementbruk. Mest gamla tegel, men även nya à 28 - 28,5 x 14 - 14,5 x 6,5 - 7,5 cm; 28 x 15 x 8,5; 27 x ? x 8,5 cm.

Ursprungliga tegel i dörren: 27 - 28 x 12,5 - 13 x 9 cm. Då väggen gjordes tjockare fick den en omfattande nisch mot rummet. Nischen är högre än dörren men dess sidor ligga i flykt med dörrens språng. Nischen är segmentbågig, båge av koppar utan följskikt.

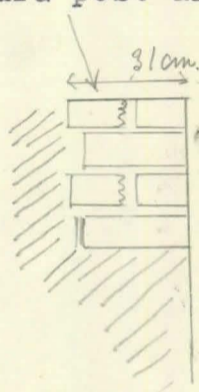
Tröskel: Träskeln inom den senare väggförtjockningen är ett trappsteg lägre än tröskeln i den gamla väggdelen.

Tröskeln inom den ursprungliga väggen. Går in under posterna. Teglen ej på kant. Är ommurad med cementbruk, dels av egna tegel (30,5 x 14,5 x 7 cm), dels av gamla (? x 13 x 8,5 cm). Tröskeln inom murförtjockningen: underst ett vanligt tegelskift, som är i förband med posterna - delvis ommurat med cementbruk. På detta ett skift kanttegel med kopparna i murlivet, murade med cementbruk och utan

förband med posterna. Norr om dörren är det nämnda kantskiftet en direkt fortsättning till tröskelns.

I väggens södra del är en mindre dörröppning som leder till ett rum under trappans fortsättning till övre våningen.

Öppningen är samtidig med väggens älsta del. I öppningens norra post är gränsen mellan äldre och nyare del tydlig. Den södra posten är kraftigt ommurad med nya tegel så att någon skarp gräns ej kan synas här. Men det som återstår, - det är 4 skift överst, - vilka höra till murförtjockningen, - tyckes tyda på att också öppningens södra post är gammal:

Det streckade är ommurat med cementbruk.

Dörrens övertäckning är en segmentbåge av koppar.

Bågen är i två avsatser: den lägre av en löpares bredd täcker öppningens västra del som hör till murförtjockningens tid. Den västra delens båge

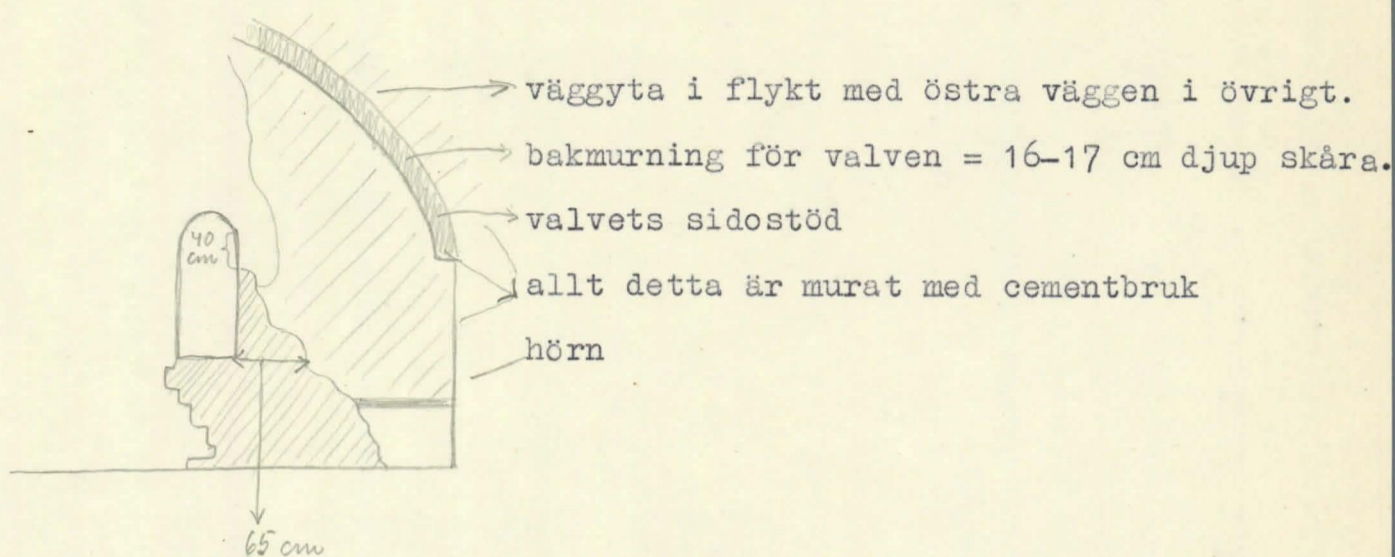
är drygt 20 cm (23 cm) ovanför och är helt av

nya tegel i cementbruk, varför man ej säkert kan säga om den föregåtts av en ursprunglig båge på samma plats.

Öppningen är belägen 7 skikt ovanom det 1933 inmurade golvet (= 8 skikt ovanom det tegelgolv - eller golvunderlag, som nu är kvar under det nyinsatta golvet). I samband med trappan öster om rum 151 kommer denna öppning ytterligare att beröras.

Nuvarande östra väggen:
partiet kring dörren till 50B

Gluggen med omgivande väggytor.

 = äldre cementbruksmurning. Huvudsakligen för att inte säga helt av gamla tegel.

Skjuter något utanför murningen . Tegel: 30,5 x ? x 8,5; 32,5 x ? x 9,5; 28,5 x ? x 7; Nya tegel à 29 - 30 x 13 x 7 - 7,5 cm.

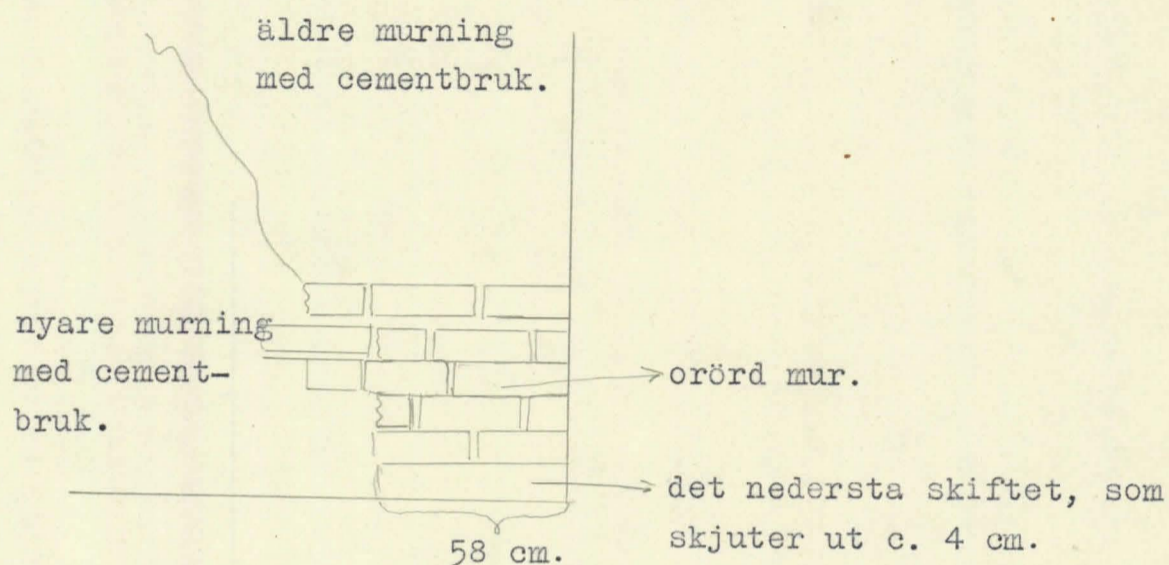
, som är yngre än . Nya tegel: 27 x 13 x 7 cm.

Cementbruk.

 = orörd väggyta.

På golvet i rummets sydöstra hörn var en med cementbruk murad botten till en ugn som ej var i förband med väggarna. Då den avlägsnades framkom nederst vid hörnet en del av den gamla (= med välvningen samtida) väggytan orörd. Se ritningen.

Nuvarande östra väggen:
partiet bakom den rivna ugnen

Tegel i den orörda muren: 27 - 28,5 x 13 - 13,5 x 8 - 8,5 cm.
Ett tegel à 32 x ? x 6,5 cm. Fogar glättade - murbruket har vid fogstrykningen gått över på teglen. Murbruket fast, brunaktigt, med fin sand och vita klumpar.
Denna väggbit hör alltså till murförtjockningen.

Valven.

Valv. Rummets ursprungliga övertäckning är okänd.

Valven äro sekundära.

Två valv, av vilka det norra valvet ytterligare har en ribba som utgår från norra väggens mitt till valvhjässan. Denna ribba löper ned i den igenmurade nischen i norra väggen.

Valven vila på uthuggna sidoöstod i väggarna och sakna sålunda pilastrar och sköldbågar. Ribborna utgå utan markering från väggen 13 tegelskift ovanom det 1933 nylagda golvet's yta.

Ribborna och gördelbågen äro av vanliga murtegel, utan profilering. Ena ändan av teglet var avslaget och ribborna voro sålunda blott med murbruk fästa vid valvet. Vid valvets återställande 1933 gjordes dock ribbteglens genomgående för hållbarhetens skull.

Valvet är av en halvstens tjocklek. Kapporna äro tämligen flacka och ha (utom de två invid gördelbågen) en längs mittlinjen tillspetsad form. Tegelmått i valvet: 27 - 28 x 13 - 13,5 x 8 - 8,5 - 9 cm. I ribborna: ? x 13 - 13,5 x 8,5 - 9.

Ribbornas fogar äro ostrukna, varför de sannolikt från början varit rappade. De ha ett lager rappning, på vilket flere senare vitlimningslager. De nedersta teglen i ribborna äro för utrymmets skull lagda på kant.

Före restaureringen 1933 fanns ej mycket kvar av valvet. Bäst bevarat var det i rummets nordöstra hörn, där stora delar av kapporna var kvar. I övrigt hade man huvudsakligen ribbanfangen i behåll. I sydväst kvarstod en mindre del av kapporna. Valvet slogs ånyo sommaren 1933, på ett underlag av bräder.

Som nämnts igenmurades två nischer vid välvningen. Tegel: 28 x 13 x 8,5 - 9 cm. Förband vacklande. Murbruk grått, rikt på fin sand men även grövre sandkorn förekomma; vita klumpar. Även tegelfragment ha använts vid igenmurningen. Fogar glättade.

Vid välvningen ha sidostöden uthuggits i den gamla reveteringen sålunda att tegelskalet ovanom sidostödet avlägsnats. Sidostödets kanter ha dock fått jämnas med tegel. I söder är sidostödets form en låg rundbåge, på övriga väggar äro sidostöden något ojämnt spetsbågiga.

Gången till rum 45.

Dörren till tornet i norra väggen.

Dörren befinner sig i väggens västra del. Den har öppnats senare än välvningen vilket framgår av den följande beskrivningen. Dörröppningen är tegelomramad. Dörröppningen är fyrkantig. Vid rummets murliv omges den av en ram av stock (omålad) vid vilken den nu försvunna dörren varit fäst (ny dörr 1933). Träramen är inpassad i ett rätvinkligt hak. Spår i ramens västra sida av gångjärnets fästplats förefinnas. Mot tornrummet ha båda posterna ett rätvinkligt språng, också det eventuellt platsen för en nu försvunnen träram?

I den östra av posterna vid tornrummet är i språnget tre järn in-
kilade i de vågräta fogarna. Järnen ha bredden 5 - 5,5 cm och höjden 3,5 cm. Det mellersta omges delvis av trä. Det översta befinner sig två skift uppifrån följande 7 skift nedanför och det sista ytterligare 8 skift under det mellersta. Det nedersta är 3 skift ovanom tröskeln.

Dörrgången övertäckes av ett plant, mot norr sluttande tak av plankor lagda i gångens tvär riktning. I norr slutar planktaket vid språngets inre yta. Också gångens golv sluttar nedåt mot tornrummet. Golvet är belagt med tegel (27,5 x 13 - 14 x ?). Teglen äro lagda i gångens längsriktning. Ett lägre tegeltrappsteg av en löpares bredd finnes vid tornrummet (teglen äro ej på kant). Det är ommurat samtidigt med tornrumsväggens nedersta del. Murbruket cementblandat? Gamla tegel (30 x 14 - 14,5 x 7 cm).

Dörrgångens östra vägg är orörd. Förbandet vacklar mellan munkförband, flere löpare, och två koppar, som omgiva en löpare. Också tegelfragment. Tegelmått: 30 - 32 x 14 x 8 - 8,5 - 9 cm.

Murbruk: rikt på finare sand. Fogarna förefalla glättade. De ha från början varit bestrukna med vitlimning. Två senare vitlimningslager täcker väggen, det nyaste ljusrött. I detta nyaste lager äro två skeppsbilder inristade.

Gången till rum 45 (foto)

Reparationer tidigare

Gångens västra vägg är till största delen ommurad med cementbruk i likhet med den väster om dörren belägna delen av norra väggen i rum 151. Dels nya tegel: 27,5 - 28 - 29 x 13,5 x 7,5 - 8 cm (även fragment) Dels gamla tegel: 27 - 27,5 x ? x 8,5 cm, 30,5 x ? x 8,5 cm Förbandet vacklande. Det ommurade har ingen vitlimning.

Då dörren öppnades murade man om väggen mellan dörren och nischens igenmurning öster om. Nischens kant blev därvid obruten, men två särskilda murbrukslagers förekomst längs denna nischkant visar att väggen väster om igenmurningen. Murbruk: grått med fin sand; kalkklumpar. Fogar fyllda eller glättade. Tegel: 30 x ? x 8; ? x 14 - 15 x 8 - 8,5. Även fragment förekomma.

Ommurningar med cementbruk och företrädesvis gamla tegel.

Norra väggen. Väggpärtiet väster om dörren. Partiet strax öster om dörren nedtill ända till ett par tre skift ovan nischbottnarnas nivå? Därvid har man söndrat och icke beaktat den igenmurade nischens nedre västra hörn. Hörnet återställdes 1930.

Östra väggen. Dörrposterna till stor del samt bågarna i dörren till trappan. Större delen av väggen söder om väggens sydligaste dörr. Partierna närmast dörren äro här senare murade, med cementbruk och nya tegel. Också valvets sidostöds södra hälft var ommurad. Man hade därvid lämnat en 16 - 17 cm djup skåra närmast intill valvstödet, och därpå fortsatt. Väggens tegelrevetering ovan valvstödet.

Södra väggen. Väggens nedersta del vis sydvästra hörnet. Ommurningen går obetydligt över på västra väggen.

Partiet nedanom fönstret jämte fönstrets botten. Fönstrets båge och väggen ovanför; även bakmurningen för valven delvis ommurad (överst) Gamla tegel: 27 x ? x 8; 31 x ? x 9,5; 27,5 x ? x 8; ? x 13 x 9 cm. Någor nytt tegelmaterial: 30,5 x ? x 6,5 cm. Även fragment av tegel.

Reparationer 1933.

Rappningslager

Cementbruksmurning.

Västra väggen. Partiet nedanom södra fönstret. Partiet under den 1933 avlägsnade dörren.

1933 Uträttades:

Nya valv.

Västra väggens fönster återställdes i ursprungligt skick.

Nytt tegelgolv lades på det bevarade tegelunderlaget.

Uggen i sydöstra hörnet revs.

Målningarna på östra väggen restaurerades.

Rappning och vitlimning.

På målningarnas plats i östra väggen:

underst ett svartsoat vitlimningslager. Målningarna äro utförda på det 6 lagret. Målningarna täcktes av ett orangegult lager vitlimning. På detta voro två lager, det undre ljusgult, det senaste smutsigt gulrätt.

Det vitlimningslager som på väggen var det sjätte var på det angränsande valvet det femte.

På samma vägg fanns närmast dörren till trappan 3 lager vitlimning under det orangegula lagret. Tegelytan sotig. På samma vägg norr om dörren:

Underst 3 grå lager. Därpå det orangegula lagret. Därpå två, av vilka det översta är skärt.

Nischerna på norra väggen, - gråstensväggen: 5 lager vitl. det översta skärt. Ej något orangegult lager.

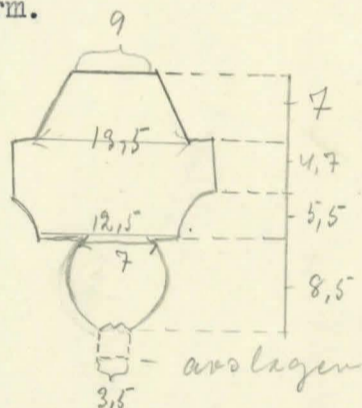
Södra fönstret i västra väggen, - den ursprungliga posten: 3 lager vitlimning.

Västra väggen utifrån sidd

Ugnen i

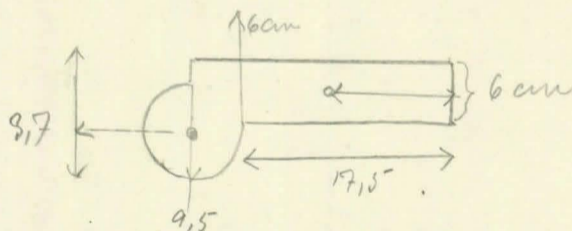
Rum 151:s västra vägg utifrån är murad av mindre gråstenar, ganska små. Formen på stenarna varierar. Färgen är än grå, än röd, än gulskiftande. Fogarnas murbruk är rikt på fin och medelgrov sand. Fogarna vitlimmade.

Den ugn som revs i hörnet var utan förbindelse med väggen. Änno murat med cementbruk. Gamla tegel. Smalare mot ena ändan. Bredd i smalare ändan 19; i den bredare 20,5 - 21,5. Längd 27 - 28; Tjocklek 10 - 10,5. Spår av slamning på den bredare kortsidan. Även ett profiltegel som fyllning i ugnen. Längd c 27. Bredd 19 cm Tjocklek 9 cm. Slaget i form.

Även en del tegel à 26 - 26,5 x 12 x 8 - 8,5.

Även ett annat formtegel i fyllningen

Längd 26 cm. Tjocklek 8,5 cm. Två 7 - 8 mm breda hål.

Slaget i form.

Tornrummet invid rum 151.

Den avsneddade väggen i sydvästra hörnet. Ristningar i putsen.

Tre smärre ristningar av fartyg, ett av dem med båt i släptåg.

Dessutom sträck kors och tvärs och parallellt utan mening.

Under två vitlimningslager följer ett fastare lager, grått av sot.

Under detta finns yttrelicigare ett med slät yta.

Fartygsbilderna äro ristade på den tredje putsen uppifrån räknat.

Men övriga linjer gå också över på senare vitlimningar. De båda ö-

versta voro nämligen till stor del bortfallna. Bilderna äro

troligen sena eftersom man ej fann dem under de ännu kvarvarande

delarna av de två översta vitl. lagren. Sannolikt ha dessa lager

varit trasiga när de ristats. Någon meninglös linje kan dock

endast tillhöra den tredje putsen, endel parallella linjer äro ris-

tade i det andra lagret (uppifrån allt). Men skeppen gå ej under

senare vitl.

Ingången till spiraltrappan i västra tornet (nedre).

Ett rätvinkligt hak. Koppbåge, segment, utan följskikt. Tegel

28 - 28,5 x 13,5 x 9 - 9,5 cm. Förbandet i den vägg som här

avskär hörnet kan ej ses för rappningens skull. Murbruk i gråbrunt

rätt sandrikt, sanden fin med enstaka mycket grova korn, även något

tegelsmulor. Också vita kalkklumpar.

- Målningar på västra väggen s1
Ristningar på södra o. norra väggarna s2
Södra o. norra väggarnas fönster s3.

Söder om dörren i västra vöggen.

- 1). Överst vitt lager vitlimm. 2). Sotat. 3) Sotat. Ovanom måln. synes ristade linjer i detta lager, bildande snedrutning?
- 4). Ytterst tunt, gröngrått. 5). Gult med spår av rätt grov pensel, målningar med rödbrun färg. 6) Rappn. med sitt ljusgula slanningslager.

Jordanskammarens södra vägg. - I det sotade tredje lagret uppifr.
ristade namn o. siffror. - Det är det med rappn. sammanhörande
understa slanningslagret.

1, 2, 3, 4, 5, 6 - osotat parti

12, 13, 14, 15

21, 22, 23

(31), 32

Det är ristat i äldsta rappn: kalkhalt, gles fin sand ljusgul.
Efter eldsvåd. partier omkr. detta, under det andra sotade vitlimm.
lagret omrappade med grå sandrik, finsand. rappn.

0 Norra väggen.

1) vitt lager. 2) Sotat. 3) Sotat med ristningar - årtalet 1724
bl.a. Under lagret med ristningar tre tjockare lager ännu.

K Jordanskammaren.

Fönstret i södra väggen.

Igenmurningen: Renässansförband. Tegel: 23,5 - 25 x 11,5 - 12,5 x 5 - 6 cm. Nedtill enstaka fragment av större tegel av 8,5 - 10 cms tjocklek. Murbruket vitt och sandfattigt. För den slutliga igenmurningen har fönstret förminskats genom en halvstensvägg i yttre murlivet. Denna fönsteröppning var fyrkantig. Platsen för ett överäckande trädtak, som gått in i sidoposterna var synlig. Fönsterbredden var ej förminskad, utan endast höjden genom murning upptill under bågen och nedtill.

Denna mindre fönsteröppning är igenmurad med samma slags murbruk som i den övriga igenmurningen i fönstret. Teglen äro fragment av större tegel; ett helt à 31,5 x ? x 8,5..

Norra fönstret. Posternas nedre delar ha varit ommurade i förband med igenmurningen.

Tegel i poster och båge: 32 - 33 x 16 - 17 x 8,5 - 9 - 9,5 cm.

Bågen av koppar på kant har ett följskikt av koppar. Murbruk rätt rikt på fin och finare sand. Gulaktigt.

Södra fönstret. Bågen lika. Tegel i södra väggen i vacklande förband med ställvis längre sträckor av vendiskt förband.

Östra väggen

Östra väggens norra fönster

Östra väggen. Den ursprungliga väggen, som var reveterad med gråsten, är delvis bevarad, - dock är gråstensreveteringen till stor del ersatt med en nyare av tegel. Norra väggens tjocka revetering slutar stumt mot östra väggen. Av norra väggens revetering borthöggs hösten 1931 de närmast intill östra väggen angränsande delarna varvid östra väggens gråstensreveterade fortsättning åt norr blev blottad. C 43 cm norr om norra väggens reveteringsyta och omkring 190 cm ovanför nedre kanten av det nordligare fönstret i östra väggen, befann sig i östra väggen en vågrät fyrkantig WÖ-kanal med tegelväggar och omramning. Kanalens höjd 20 cm, dess bredd 24 cm.

Tegelmått: 27 x 12,5 - 13 x 8 - 8,5 cm.

I kanalen lågo två trinda trästavar av c 5 cms genomskärning.

Detta stycke hör till
beskrivningen av
norra väggen och åter
finnes i ber. I, sid 1,
nedre rader rum 41)

nya) några gamla tegel: 31 x 13 - 14 x 8,5 - 9 cm. Väster om den
nu beskrivna reveteringsytan äro gamla tegel, - mått kunna ej nås, -
gränsande till en nu igenmurad öppning.

I östra väggen i samma våning är nära norra väggen ett stort, segmentbågigt fönster.

Större delen av tegelomramn. av nya tegel i cementbruk 27,5 - 28,5 x 12,5 x - 14 x 7 cm. Renässansförband. Endast södra nischväggen har en sidobänk, delvis ommurad, men med gamla tegel. Södra nischväggen mindre skrånande än den norra, och orörd. Förbandet vacklande, mycket löpare. Det ursprungliga murbruket ljust, grovsandigt. Fog av senare delvis lappade med fint ljusgulaktigt bruk med glätade eller snett avskurna fogar. Tegelmått: 30,5 - 32 x 13,5 - 14 x 8 - 8,5 cm. Ett rappn. lager av samma slag som det grovsandiga murbruket i fogarna har täckt nischväggen. Upptill är nischväggen på ett litet område ommurad, - dels med nya tegel.

Hela valvet av nya tegel (utom några gamla).

Rum 41: I

Vagnslidrets tredje våning.

Rum 142.

Norra väggen

Igenmurad öppning i västra väggen.

Vagnslidret. Norra väggen. Tredje våningen. Öster. Den yttersta reveteringen. En vågrät träbalk för bjälklaget i våningens golv fortsätter i östligaste delen av väggen av ommurning med nya tegel i cementbruk, vilka nedtill och på sidorna omge bjälkhål. Vid nordöstra hörnet sträcker sig ommurningen ett stycke uppåt längs väggen ännu. Nya tegel: 27,5 - 28,5 x 13 - 13,5 x 7 cm.

Ovanom denna vågräta träbalk, - 220 cm, (i väster högre upp) - ända till c 1 m öster om balken ända i väster - är nedre delen av revet. av små tegel: 23,5 x 12,5 x 6 cm.

Förband renässans. På ett ställe, där ett hål huggits i revet. synes i den bakre fyllningen nya tegel: ? x 16 - 17,5 x 8 - 9 cm. Men även de små teglen i denna bakre fyllning, t.o.m. i majoritet vilket ännu bättre synes i ett annat upphugget hål. Övre delen av väggen revet. med stora tegel: ? x 16 - 17 x 8 - 8,5 cm. Väggen rappad. Vid nordöstra hörnet, nedtill, där ommurningen förekommer. finnas även (utom de nya) några gamla tegel: 31 x 13 - 14 x 8,5 - 9 cm. Väster om den nu beskrivna reveteringsytan äro gamla tegel - mått kunna ej nås - gränsande till en nu igenmurad öppning.

Vagnslidrets tredje våning. Rum 142.

Västra väggen.

Tegel från igenmurningen av den breda öppningen i vagnslidrets västra vägg, tredje våningen.

30,5 x 12,5 x 9; 31 x 17 x 9;

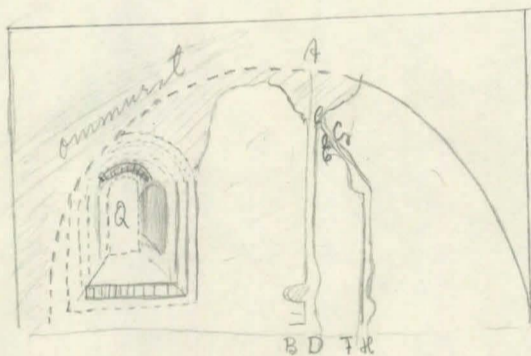
Ett nyare: 28,5 x 13,5 x 7,5 cm.

Äldre: 27,5 x 13 x 8,5 cm.

Dörren var igenmurad i murlivet mot vagnslidret.

Rummet på portvalvet i kuretornet.

Södra väggen efter den senaste reveteringens avlägsnande.

hittills är bågen kvar.

= ommurat med cementbruk.

Q = Nisch? segmentbåg. Västra posten framåt nästan hel: Ett trubbvinkligt hak. Inåtskrånande nisch-

vägg. Förmodligen begränsad av bakre vägg i söder? I västra väggen är öppningen till en segmentbågat välvd c 80 cm hög (vid sidoväggen) och 28 cm grund nisch med målningslagrets rappn. på väggarna.

Östra postens i dörröppningen främre kant söndrad, då väggytan under väggens stora rundbåge flyttades fram i linje med väggytan ovanför bågen. Denna sista revetering är i väggens östra del ommurad med cementbruk? Nischen med dess sidonisch igenmurade med gråstenar och tegelfragment: bundna av kalkbruk.

Ytterst i öppningen fanns den senare, yttersta reveteringens cementbruksmurning. Bågen över dörröppningen till lilla nischen har fallit ned med omkr. $(16)^{8?}$ cm. Tegel i denna båge: ? x 12 - 13 x 9-9,5 cm
Lilla nischens höjd över stora nischgolvet c 57 cm. Tegel i bågen över själva stora nischen: 28,5 - 30,5 x 13 - 13,5 - 14 - 15 x 8 - 8,5.

Två ha främre ytan svärtad av sot. Nischvalvets främre (norra) del, vid murlivet är bortslagen.

Tegel i västra posten: 27,5 - 30,5 x 12,5 - 13 x 8 - 9 cm.

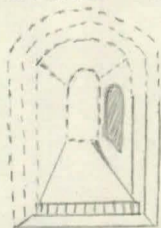

förband i posten. Fogar snett avstrukna el. glättade.

Också översta delen av västra posten är söndrad och cementbruksmurningen vid ytan går in här.

I flykt med hakets inre yta är en tröskel av koppar på kant: 29 - 30,5 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9 cm.

Lilla nischbågen är något lägre ned än själva nischtaket. Det nedrsta teglet av östra posten vid tröskeln är kvar på sin plats: 28 x 13,5 x 9,5 cm. Kvarsittande rappn. Dörröppningens bredd vid tröskeln då 68cm. Ovanför nischvalvet (stora) murning av gråsten i kalkbruk och enstaka tegel. Cementbruks reveteringen övergår från äldre murning utan gräns, stundom (upptill vid bågen) sträckande sig c 35 cm djupt. Vid östra posten går fyllningen in: kalkbruk grått med finsand och kalkklumpar. Före den senare reveteringen hade väggens rundbåge brustit just i östra delarna av väggen, där den ej återställdes. Kanske samtidigt partier av nischens poster, främst den östra samt bågen gått sönder, och man har ej heller återställt dessa utan blott fyllt igen nischen och reveterat. Annu senare har ommurningen med cementbruk skett i dessa östra delar. Ett rappningslager med målningar täcker väggens rundbåge, väggen under samt dörröppningens västra post. Spår av rappn. även under den högre bågen samt ovanför lilla nischbågen och i lilla nischen Således äro målningarna och bågen på väggen samtidiga och tillika har nischen varit i bruk. Rekonstruktion av nischen med nisch till

höger. Sannolikt har väggens båge delvis täckt stora nischöppningens övre vänstra hörn, näml. profileringen.

Tegel från igenmurningen av dörren och gången till skiljemuren N-S i södra väggen av kuretornets andra våning: 23,5 - 25 - 26 x 12,5 - 13,5 x 7,5 - 8 cm. ? x 14 x 9 cm.

Rummet på portvalvet. Dörröppningen i södra väggen. Ännu ej klart om den begränsas av vägg i söder eller ej. Den mittersta delen av segmentvalvet bibehållet (all fyllning mot söder ännu ej upphuggen): Tegel: 28,5 - 30,5 x 14 x 8 - 9 cm. Spår av ett tunnare rappningslager. Öppningens båda poster löpa i riktningen Nw - So. Den vidgar sig innanför posten i öster. Östra posten är h.o.h. söndrad, och dess yta syns ej mer. Här finns nu igenfyllningens cementbruksmurning av gråsten och tegel, de senare åtm. till stor del gamla med ännu kvarsittande rappningslager i endel fall. Tjockleken på dem är 8 - 9 cm. Östra postens utseende och placering har delvis utlästs ur öppningens golv, som är ~~va~~ tegel, dels ur valvet.

Västra väggen. Bakre ytan av det trubbvinkligna haket vid mynningen är den äldre tegelreveteringens yta på rummets södra vägg? C 120 cm från denna är i öppningens vägg en öppning, segmentbågigt välvd, till en gång?. Återstår blott en del av bågen; en enda tegelrad, - söndrig - i öppningens mynning i muren (tornmuren). Tegel i valvet: ? x 13,5 - 14 x 8 - 10 cm.

Senare har denna öppning kommit ur bruk och en segmentbågigt välvd nisch har kommit i stället på denna vägg, börjande c 42 cm innanför hakets bakre yta och troligen sträckande sig omkring 138 cm inåt längs västra posten (att döma av valvet) Djup 28,5 - 31 cm. Höjd vid sidan c 85 cm. Tegel: bågen: 29 x 12 - 14 x 8 - 9,5. Norra sidoväggen: 29 x 12,5 - 13 x 8,5 cm. De tegel vilkas löpare bildar vägg i norra nischväggen äro avslagna vid bakre nischväggen och gå ej in. Tegel i väggen nedanom nischen 28 - 30 - 31 x 13 x 8 - 9; Tegel ovanom nischen: 29,5 - 31,5 x 13 x 8 - 9 cm.

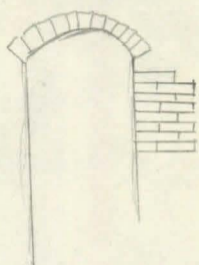
Nischens bakre vägg. Hela den sydligaste delen av nischen är borta. Södra hälften av återstående bakre nischväggen är parallell med väggen nedanom nischen och 28,5 cm innanför denna. Tegel: 30,5 x 13 x 8,5 cm. Fogar snett avstruken eller glättade. Teglen äro delvis löpare på kant. Ett rappningslager. Norra hälften av denna vägg

är på 31 cms djup och skiljes från den södra medels en c 10 cm bred spricka. Den södras kant mot sprickan är söndrad, och dess tegel äro också på baksidan söndrade, så att sprickan avskiljer denna väggdel liksom ett skal från bakgrunden. Norra hälften tegel äro (av vad som synes för arppningens skull) avslagna mot väggytan. Två lager rappning, av vilka det övre fortsätter på nischens norra sidovägg. C 10 cm norr om södra hälftens kant böjer sig den norra i sydvästlig riktning och fortsätter in i sprickan så som till en del hel vägg av koppar. Delvis dock avslagna tegel. Murbruk på denna sistnämnda yta visar att ngt varit fast murat därvid. Teglen 8 - 9 cm tjocka. Sprickan är h.o.h. nedsotad. Så även ett par tegel i nischbågen. Spår av ett rappn. lager på nämnda båge och ovanom nischen. Spår också på själva stora dörröppn:s segmentvalv av ett lager.

Nischen är senare än dörren i den stora öppningens västra vägg och har delvis gått över denna. Men förrän man igenmurat alltsamman har denna dörröppning ånyo blivit uppbruten, - till stor del; men ej återställd. Huru norra delen av bakre nischväggen ligger djupare än den södra och skiljer från denna genom en spricka som går bakom hela den senare är svårt att förklara. Båda förefalla ursprungliga på sina platser. Tegel i stora öppningens golv (som är fragmentariskt) 28,5 x 14,5 - 15 x 8 cm; 31 x 14,5 x 8; I tröskeln: 32 x ? x 8,5 cm; 28 x 12,5 x ?;

Kuretornet. Tredje våningen. (Museets sakristia).

Västra väggen: nära södra väggen är en dörr som fortsatt nedan-
om nuvarande golvet's nivå. Igenmurad. Segmentbåge, som är rätt hög.
Dörrens proportionsvis hög i förhåll, Till bredden som är 90 cm.

Bågen koppar utan följskikt. Bågen på undre
sidan svärtad av sot.

Dörren omramas av tegel à 28,5 - 30 - 31 x 13 -
14 (12) x 9 - 10 cm.

Är igenmurad med tegel à: 27 - 28 x 12 - 13 x 8,5 - 9,5 cm.
Efter igenmurningen har hela väggen försetts med tunn rappning
med vitlimm. Några spår av tidigare rappn. av dörröppningen, före
igenmurningen finnas ej.

Öppningen ledertill en N-S gång, kort, som i tornhörnet böjer
sig vinkelrätt i W-Ö-riktn. och bildar en österut löpande trappa i
södra väggen. Trappan går till tornrummet i undre våningen. Tegel
i väggarna i gången N-S: 28,5 - 29 x 13 - 14 x 8,5 - 9 cm. Fogar
mest snett avstrukna ζ eller \leftarrow (= blott uppifrån strukna)

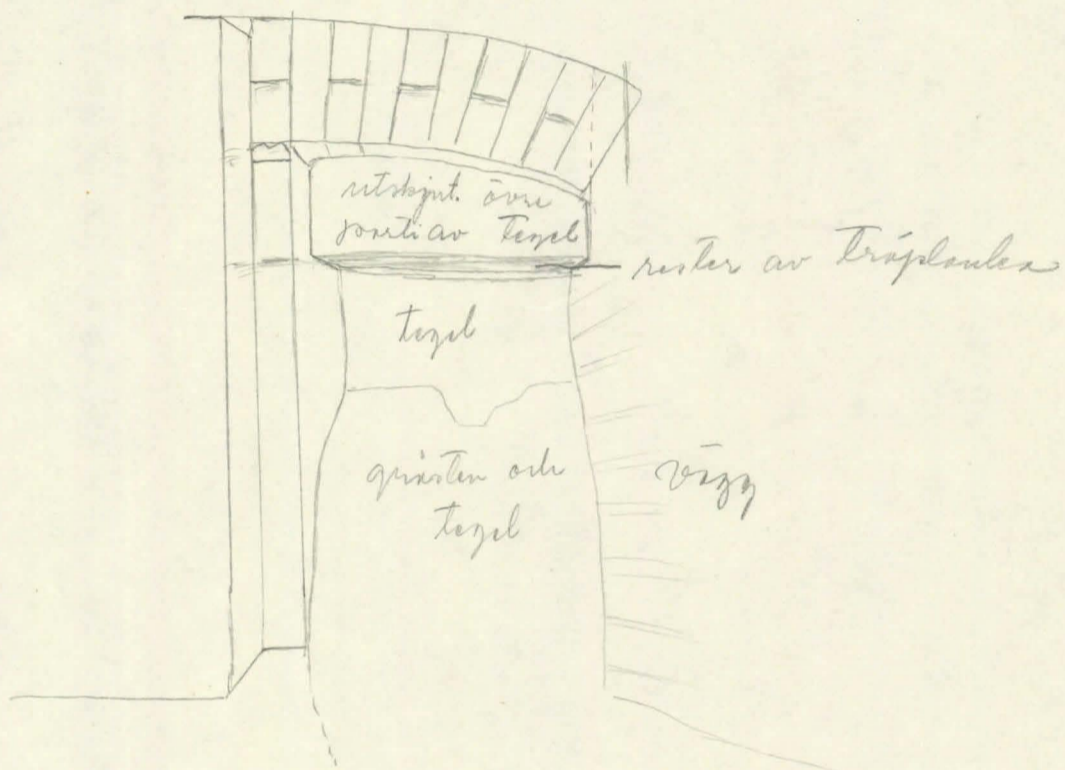
Rum 161. Sakr. Trappan i södra väggen till nedre våningen. H.o.h.
igenfylld med gråsten i murbruk och delvis tegel, de flesta fragment
Tegeln: 27,5 - 28 x 12,5 - 13 x 8,5 - 9,5; Dörröppn. i sakristians
västra vägg är i mitten 245 cm hög (från ursprungliga tröskeln)
Tröskeln är 25 cm nedanom nuvarande trægolvets yta.

Inommurstrappan mel. tredje och andra våningen i kuretornet.

Fogar å väggarna väl behandlade eller
 Bruket ljusbrunt, finsandigt. Förbandet vacklar i synnerhet är flere löpare i följd vanligt. En kopp avbryter, - stundom efter en, stundom 2,- stundom flere löpare. Även förekomma flere koppar årad. Trappans östra vägg består överst av en rad koppar på kant. På denna rad, (ovanför), är i väggen insänkt en träbalk av genomskärn 18 cm (ruttnad). Tegel i denna vägg: 28,5 - 29,5 x 13 - 14,5 (13,5 - 14) x 8 - 9 cm; Dörröppning? i norra väggen invid östra väggen. Östra posten utgöres av nämnda vägg, den västra - av tegel, - har mot trappan en rätv. hak. Över dörröppn. går en del av den stora avlastningsbågen på södra väggen i tornets andra våning. Teglen i bågen skjuta ojämnt ut. I öster vilar bågen på ett stöd i östra väggen som murats samtidigt med väggen. , som förefaller att vara ursprunglig och ej senare huggen.

I väster på den inre norra delen av det rätvinkligna haket, som således slutar vid bågens nedre yta. Översta teglets yta är söndrad. Yttre delen av haket går nu upp till dess övre kant. Tegel i bågen 29,5 x 13,5 - 14,5 x 8,5 - 9 cm. Bågen ; Nedanför bågen är övre delen igenfylld med tegel, nedre ytan plan. 35 cm högt. Detta parti under bågen sträcker sig fram till 14,5 cms avstånd från det rätv. hakets inre kant (norra). Har troligen burits av ett plant bräde, ty fördjupning av sådant i västra posten. I öster har väggen söndrats för att ge stöd för detta parti, som går in. I väster går det ej in? (Förmodligen har här brädet, som gått in i väggen svarat för bärandet). Täckt av tjockt lager murbruk h.o.h. Nedanför denna del, c 21 cm längre in är en mur som slutar stumt både i öster och väster. Dess övre del, c 50 cm är någorlunda slät, tegel: 27 x 12 - 13 x 8,5 - 9 cm, - mest koppar av vilka ngra på kant, en del fragment även. Murbruket delvis slätat men överlöpan- de. Nedanför, utan vågrät gräns gråsten, skjutande ojämnt ut, -

Ända till c 40 cm från den övre tegeldelen. Även här några tegel
och fragment: ? x 12,5 x 9 cm.

Östra tornet.

Rummet C D - I K är tunnvalvt i Ö-W på högre nivå. Ovanpå balken mel. C och D en segmentbåge av koppar som bär väggen ovanför. Mellanrummet mellan bågen och balken fyllt med tegel: ? x 13,5 - 14 x 8,5. (Samma som i bågen och väggen ovanför) Denna trappdels södra vägg har krönts med en träbalk (nu förruttnad) på vilket tunnvalvet (segmentvalv) vilat. I K - L M välvt med mot öster slutt. segmentvalv, - teglen vinkellagda (se ritn.)

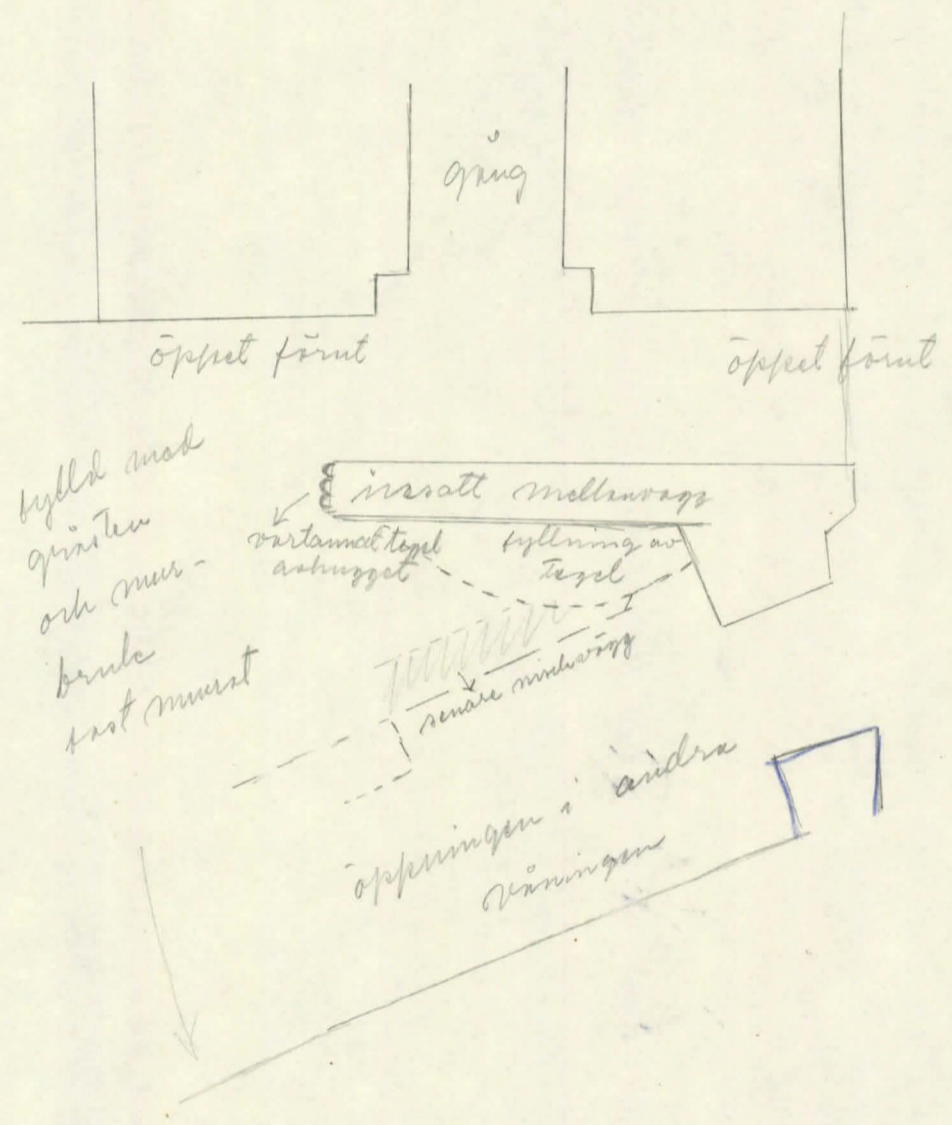
N och O segmentbågar. N av en löparens bredd, där högre än N. P är välvt med S-N segmentvalv, som är högre än de östligare bågarna och valven. Q välvt såsom ritn. visar, något kupigt och sluttar mot väster. R är ett W-Ö segmentvalv av tre löpare i bredd, - lägre än Q och högre än P. S kanal i muren med rester av en träbalk (tunn) Fönstrets inre, bredare del segmentvälvd. Den yttre och smalare är även något lägre samt har en spetsvinklig övertäckning. Tegel i omramn: 28 - 30 x 13 - 14 x 8,5 - 9 cm.

Tegel i trappsteg: 28 - 30 x 12,5 - 13,5 x 9 cm. I, P äro de i förband med västra väggens revetering; ej med den östra. Vart trappsteg består underst av en löparrad och på denna en kopprad.

Östra tornet.

Gången mellan kuretornets andra och tredje våningar. Mellanväggens södra del riven.

Tegel i mellanväggen: 29 - 29,5 x 14 x 8 - 9 cm.

Tegel i fyllningen framför mellanväggen: ? x 12,5 - 13 x 8 - 9 cm.

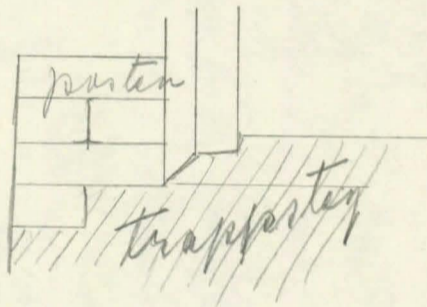
Östra tornet.

Nedanföör dörren till södra ringmursvärrnet är ett kantvarv av tegel på kant = summa två tegel, - i tornväggens yta.

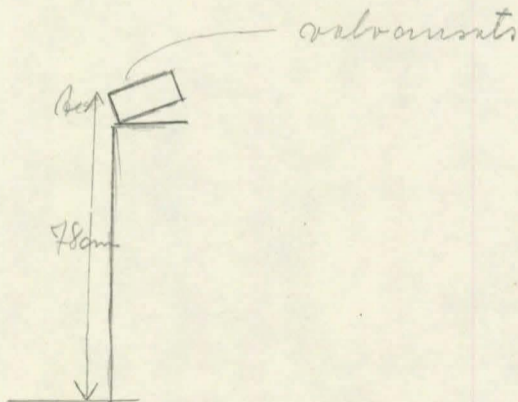
Mått: ? x 13 - 13,5 x 9 cm.

Den mittemot varande öppningen, - fastmurad som gått genom den med målningar försedda andra våningens södra vägg i kuretornet, - är igenmurad med delvis tegel: 27 x 12,5 x 8,5 - 9,5 cm. Fogar fyllda översvämmade, delvis något glättade. Tegelfragment även. Murbruk fast, ljusgrått med medelgrov sand.

Teglen i södra inommurstrappans steg: 29 x 13,5 - 14 x 9 cm. Vart trappsteg består av underst en rad löpare, och på denna en rad koppar. Trappstegen äro i förhand med = gå in i sidoväggarna. I dörren till södra ringmursvärrnet vilar västra posten på ett sådant steg.

Kuretornets inommurstrappa i södra väggen. Den sekundära nischen i västra väggen är gängen som utmynnar i andra våningen. Högra sidans höjd 78 cm.

Andra våningens södra vägg, den som är mellan det utskjutande partiet av väggen och dörröppningens kant i murlivet är enhetlig utan skarv. Tegel: 28 x 13 x 8,5 - 9 cm.

Skiljeväggen mellan trappans östra och västra delar. Övre delen av enstenstjocklek, från övre kantvarvets övre kant c 80 cm nedåt. Nedan om av en halvstenstjocklek och intill väggen mot dess östra yta har slagits en fyllning av gråsten och tegel, med samma murbruk som i skiljeväggen (ljus, ljusgrått och finsandigt). Tegel i fyllningen: 29 - 29,5 x 13 - 14 x 8,5 - 9 cm. Den del av skiljeväggen som består av halvstensskal och fyllning börjar c 75 cm ovanom nischens valvanfang (A). Teglen i fyllningen gå i samma riktn. som el. vinkelrätt mot skiljeväggen. Såsom tidigare nämnts utgör fyllningens nordligaste del en del av nischens bakre vägg och är rappad. Dörrens västra post med haket är murat på samma gång som södra väggen.

Trappgången i södra tornmuren mel. andra och tredje våningarna.

Tornväggen är sönderbruten öster om den sekundära N-S vägg som bildar gräns mellan trappans övre och dess nedersta del. Först ett litet stycke nedan om nivån för bågens punkt i den dörr från trappgången som nu murats mot vagnslidret och vidare högre upp, kan man se tornväggens yta till åtskillnad från flygelreveteringen söder om. Här finnas tegel så långt man kan se, ej bara i ytan utan också längre in 29 x 14 x 9 cm. Murbruket gult, med medelgrov sand till åtskillnad från flygelväggens vita, få och finsandiga murbruk. Det rivna partiet av tornväggen avslutas ej på något håll av någon tydlig gräns; nedan om tornväggsytan går flygelreveteringen in i tornväggen. Orsaken till att tornväggens sydligaste del rivits är kanske den, att här varit inmurad en segmentbågig fortsättning till W-Ö trappgången, som utmynnade i den från andra våningen kommande gången.

Väster om dörren från trappgången till vagnslidret är tornväggsytan bevarad. Dehna dörrs västra post är från trappans period 3. (Endast ommurad något) Närmast dörren var tornväggen tegelreveterad. Voro tegelytorna här avslagna?

Anteckningar rörande Östra tornets inommurstrappa.

Kuretornet. Södra inommurstrappan:Tegelmått:

Nedra öppningens västra post	: 27,5 - 30,5	x 12,5 - 13	x 8 - 9 cm.
Nischen i västra posten	: 28-29-30-31	x 12-13-14	x 8 - 9,5 cm
Nischens bakre väggs södra hälft:	30,5	x 13	x 8,5 cm
Nedre öppningens valv	: 28,5 - 30,5	x 14	x 8 - 9 cm
" " tröskel	: 29 - 30,5	x 13 - 13,5	x 8,5-9,5 cm
" " golv	: 28,5	x 14,5 - 15	x 8 cm
" " "	: 32	x ?	x 8,5 cm
" " "	: 28	x 12,5	x ? cm
Södra väggen i andra vån.	: 28	x 13	x 8,5 - 9 cm
Dörrens nedre öppningens västra vägg	: ?	x 13,5 - 14	x 8 - 10 cm
Skiljeväggens bakre fyllning	: 29 - 29,5	x 13 - 14	x 8,5 - 9 cm
Skiljeväggen	: 28,5 - 29,5	x 13 - 14,5	x 8 - 9 cm
Bågen över norra dörren	: 29,5	x 13,5 - 14,5	x 8,5 - 9 cm
Norra dörrens igenmurning	: 27,5 - 28	x 12,5 - 13	x 8 - 9 cm
Södra dörrens igenmurning	: 27,5 - 28	x 12,5 - 13	x 8 - 9 cm
Trappgångens väggar	: 28,5 - 29	x 13 - 14	x 8,5 - 9 cm
Fönsteromramningen	: 28 - 30	x 13 - 14	x 8,5 - 9 cm
Trappsteg	: 28 - 30	x 12,5 - 14	x 9 cm
Övre dörrens ram	: 28,5-30-31	x 13 - 14	x 9 - 10 cm
Övre dörrens igenmurning	: 27 - 28	x 12 - 13	x 8,5 - 9,5 cm
Tegel i gångens västra igenfyllning	: 27,5 - 28	x 12,5 - 13	x 8,5 - 9,5 cm
Tegel i nedre äldre trappmynnin- gen.	: 23,5-25-26	x 12,5-13,5	x 7,5 - 8 cm
igenfyllning	: ?	x 14	x 9 cm.

Anteckningar rörande Östra tornet inommurstrappan.

Kuretornet. Södra inommurstrappan.

Period 1. ? Har varit förbindelse mellan tornet och ringmuren i söder.

Period 2. Gången som gått genom trappans skiljevägg. Stickbågigt välvd gång. Tegel ? x 13,5 - 14 x 8 - 10 cm. Återstod inga hela tegel av valvet, blott en rad från östra mynnin- gen fragmentariska tegel. Den nuvarande nedre öppningen är då samtidig, - med nämnda gång - om och ej i sin nuvarande gestalt.

Period 3. Från denna period härstammar gångens tegelrevetering, trappor, öppningarnas omramningar, skiljeväggen som avbröt förbindelsen mellan trappgångens övre och nedersta del, den nedre öppningens valv och tegelrevetering samt den segmentbågigt välvda nischen på dess västra vägg. Ifrågavarande nisch har gått in över den äldre gången, som utmynnade i trappgångens nedersta del, varav synes, att nedersta öppningens revetering är senare än gången. Den nedre öppningen har segmentbågigt valv som sträcker sig åtminstone till gamla södra yttre tornväggen.

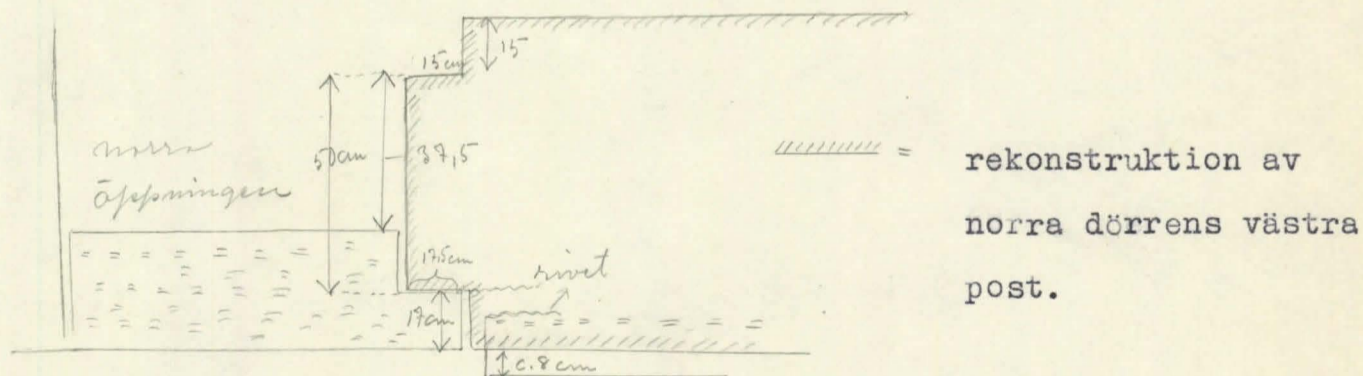
Trappgångens övre del, väster om skiljeväggen. Består av raka delar som bilda vinkel med varandra. Vid välvningen har stigning åstadkommit sålunda att man slagit flere valv i avsatser på olika nivå. Två av dessa småvalv äro dessutom murade i snett stigande riktning. Förbindelsen mellan trappgångens olika delar förmedlas av segmentbågiga dörröppningar.

Gångens östligaste, - intill skiljeväggen, liggande del har haft ett plant brädtak som vilat på en träbalk i öster och väster, - på skiljeväggens krön, samt ovan dörren till nästa trappdel västerut. Sistnämnda balk har varit belägen nedanom dörrens segmentbåge. I trappgångens västra vägg är ett fönster, utåt med spetsvinklig övertäckning, inåt med segmentbågigt dito. I gångens i Ö-W riktning

gående väggar funnos två kanaler för balkar, öst-västliga. Den sydligare går utanför trappans södra murliv. Balkhålen ha tydligen samband med övriga balkkanaler i kuretornets väggar, på tredje våningens äldre golvnivå, ty de äro på samma höjd som nämnda balkkanaler. Balkarna, - med lämplig avstympning ha fått bli kvar i väggarna då trappgångens väggar murades.

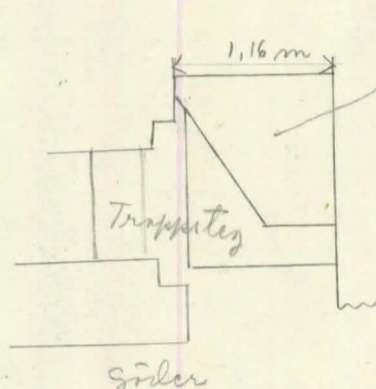
Om man fortsätter, att östra tornets södra mur på denna nivå varit lika tjock som den norra, d.v.s. c. 2 m, så har södra väggens inre murliv på bjällagrets höjd legat ungefär vid den nordligare balkkanalens norra kant, före avlastningsbågens tillkomst i andra våningen.

Under period 3 har trappan nederst öppnat sig med två dörrar, placerade mitt emot varandra i norr och söder. Dörrarnas östra poster ha utgjorts av gångens skiljevägg, vars sydligaste kant blivit riven vid södra flygelreveteringens murande. Skiljeväggen i sitt rivna tillstånd slutade c 16 cm norr om gamla södra, yttre tornväggsytan. Öppningarnas västra poster ha inåt ett rätvinkligt hak. Den norra har möjligtvis ett dylikt på yttre sidan också, förutsatt, att den rappade väggyta, som iaktogs i den vänstra av de lodräta sprickorna i tornväggens södra revetering, andra våningen, utgör hakets inre yta.

Emedan målningsskissningen på andra tornvåningens södra vägg ej kunnat söndras har man ej kunnat iakttaga norra dörröppningens östra posts norra kant.

Trapporna i gånngen, som stå i förband med trappgångens väggar, svänga mot norra öppningen men äro byggda så, att man genom att stiga uppåt ett par steg kommit till södra dörrens tröskel.

Detta trappstegs? nivå är omkr. 20 cm ovanom den nu kvarstående tröskeln i södra tornväggens nuvarande öppning (= trappans ursprungliga nedre dörr)

Period 4. Trappgångens nedre norra och södra dörrar muras igen, - båda från yttre sidan, vilket tyder på att södra flygelns norra vägg ej fanns till på denna nivå ännu då. Samtidigt har hela trappgången blivit igenfylld, med gråsten och tegel i murbruk. Tegelmaterialet är detsamma i dörrarna samt trappgången.

Trappgångens ursprungliga östligaste del, som under period 3 avskildes med en mellanvägg har under period 4 kvarstått i samma skick som under period 3. Sannolikt har detta parti varit en nisch, - åtminstone efter flygelväggens uppmurande i söder. Då har den motsvarat nischen i rummets norra vägg.

Till period 4 höra målningarna i tornets andra våning. Sannolikt. Nischen har blivit igenfylld med gråsten och ngt tegel i murbruk, - igenfyllningen står i förband med reveteringen under avlastningsbågen i söder. Nischens bakre?, vägg söndrad, samt bakre delen av den västra. Hela östra väggen och posten söndrade samt övre delen av västra posten. Endel av dessa söndringar har kanske skett samtidigt med avlastningsbågens söndrande och väggreveteringens ommurning

i dess östra del. Den ursprungliga reveteringen under bågen: 33 x 16 - 16,5 x 8,5 - 9 cm.

Trappans period 3 är samtidig med avlastningsbågarna i andra våningen av tornet. Samtidigt ha tornets tredje och fjärde våningar byggts. Dessa våningars reveteringar äro mest av gråsten.

Till samma byggnadsperiod hör inommurstrappan mellan tredje och fjärde våningarna.

Då golvnivån i tredje våningen höjdes - vilket skett senare, har väggpartiet ovan bågarna ommurats. Tegel i bågarna: 28 - 29,5 x 12,5 - 13 - 13,5 - 14,5 x 8 - 9 cm. Tegel ovan bågarna: 32,5 - 33,5 x 16,5 - 17 x 8,5 - 9 cm. Norra väggen murades helt och hållet om vid förhöjningen. Samtidig är ugnen i andra våningens nordvästra hörn.

Det pilasterartade partiet i andra våningens södra vägg. Det ser ut som om man hade rivit västra posten av dörren till trappgången, ungefär till bakre ytan av det rätvinkliga haket och i stället satt in denna pilasterliknande del. Varför? Detta har då skett efter dörrens igenmurning, - kort före målningarnas tillkomst. Trappan från andra tornvåningen till portvalvet är troligen samtidig med period 3 av övre trappan. Tegelmaterialet motsvarar näml. Trapphusets byggande 1549 är väl närmaste anledningen till de äldre trappornas igenmurning.

Östra tornet. Andra våningen.

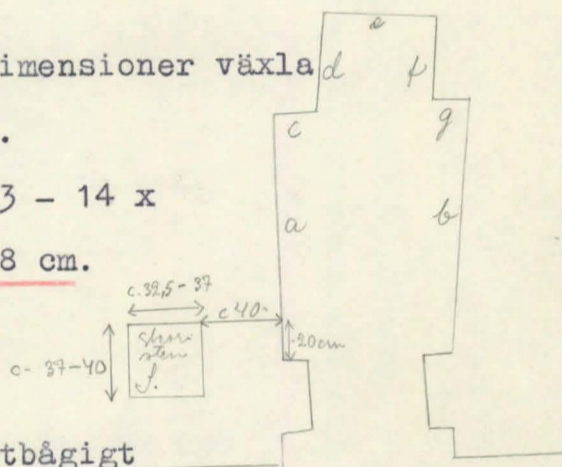
Dörr i norra väggen jämte nischen nedanför, vilken öppnar sig mot norra flygeln.

Östra tornets andra våning. Dörröppning med gång i norra väggen nära nordöstra hörnet.

S = skorstensrör i väggen. Dess dimensioner växla
I huvudsak är röret bredare nedåt.

Tegel i S: 29,5 - 30,5 x 12,5 - 13 - 14 x
8 - 9 cm. Ett åtm. å 25,5 x 13 x 8 cm.

Murbruk ljusgult, finsandigt.

Dörr, gång och bakre nisch segmentbågigt

vålvda: gången högre och bredare än dörr *Tornvinn*

och nisch i söder och norr. Dörren har på södra sidan ett rätvinkligt hak. Två gångjärnstappar av järn kvarsitta på hakets bakre yta, å östra posten. På motsvarande plats å västra posten finns en hake för klinka. Tegel i dörrens ram: 31 x 14,5 x 8 - 8,5 cm. II?

Förband existerar mellan dörrens omramning och gångens väggar a och b. Tegel i a: 25,5 - 28,5 x 12 - 13 x 8 cm.

Tegel i b: 29 x 12 - 12,5 x 8 - 8,5 cm. III

På ett annat ställe är antecknat tegelmått för gången i allmänhet:
29 - 30 x ? x 8,5; 25 - 27 x ? x 8; ? x 12,5 - 13 x 8,5 - 9 cm;
31 x ? x 8,5 cm; 32,5 x ? x ? cm; Förband vacklande.

sekalit II 8 III

Murbruk i gångens väggar: finsandigt och ljusgråbrunt.

Gångens väggar och valv ha kvar (delvis) rappning och vitlimning.

Rappningen gul med glesa, grövre och medelgrova sandkorn.

Gångens östra vägg (b) är reveterad med tegel, består dock nederst av ett skikt gråsten. I väggens norra del är en fyrkantig nisch.

Höjd 39 bredd 42 och djup 38 cm. Tegelväggar, taket beklätt med bräder, målade i blågrönt. Tegel: 29 - 30 x ? x 8,5 cm; 26 x ? x

8,5 cm. Väggen a är till sin nedre del reveterad med gråsten. C 80 cm nedanom gångens valvanfang tar tegelreveteringen vid. Murbruk i hela väggen likadant.

Den bakre nischens båge är nästan rund. Dess väggar äro av tegel, utom den bakre som delvis består av gråsten. Bågen tegel. Väggarna i förband med varandra.

Tegel: 26 - 27,5 x 12,5 - 13,5 x 8 - 8,5 cm. I nischens golv är ett fyrkantigt hål, som leder till en nisch nedanom gången; - sistnämnda nisch öppnar sig med en dörr mot norra flygeln, och dess västra vägg (gråsten) utgöres av den gamla, med östra tornet samtliga ringmurens östra väggyta. Den fyrkantiga öppningen är omramad dels med gråsten, dels tegel.

Väggen d slutar stumt mot gråstensdelen av a; tegeldelarna ha ett, om ock mycket obetydligt förband, - men a fortsätter ej in bakom d på detta ställe, vilket är fallet med gråstensdelen av a.

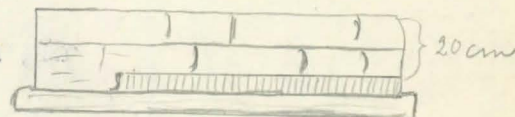
Det är samma rappningslager, som är försett med målningar, - som även bekläder denna dörr med gången.

*gläns
huvudsak*

nischens

Golvet i gången.

Sträcker sig i norr fram till c - g. Består av kvadratiska tegel: 28 - 28,5 x 29,5 - 30 x 5 - 6,5 cm, - ett äventå 33 x 23 x 5 cm. Golvet söndrigt så att underlaget för detsamma är blottat ställvis. Underlaget är murat av tegelfragment och gråsten och dess övre yta är något ojämn. Längst i söder, framför dörren därstädes utgöres underlaget av en i nivå med det murade underlaget liggande balk som är lagd i öst-västlig riktning, alltså tvärs över gången. Balkens bredd är 27,5 cm, dess tjocklek 9 - 10 cm. Den går in under väggarna a och b, i väster 70 cm in, i öster åtminstone 40 cm. Till balken gränsar i söder underlaget för södra dörrens tröskel. Detta tröskelunderlag skjuter åt norr något utanför dörrens poster, i väster med 15, i öster med 7 cm (Den östra dörrposten skjuter längre åt norr än den västra). Det består underst av en murad tegelsockel och på denna äro med murbruk fästa plankor, lagda i öst-västlig riktning. Plankorna gå in under dörrens poster, som äro uppmurade på deras ändar och av tyngden ha plankornas västra ändar därför brustit. Underlaget är i jämnhöjd med underlaget i gången. På plankorna är II murad en tegeltröskel, c 20 cm hög. Tegel: 29 x 14,5 x 8 cm. Ett tegel av 31 cms längd. Tröskelns södra yta. Tröskeln slutar stumt mot dörrposterna; den går i söder fram till väggens inre liv.

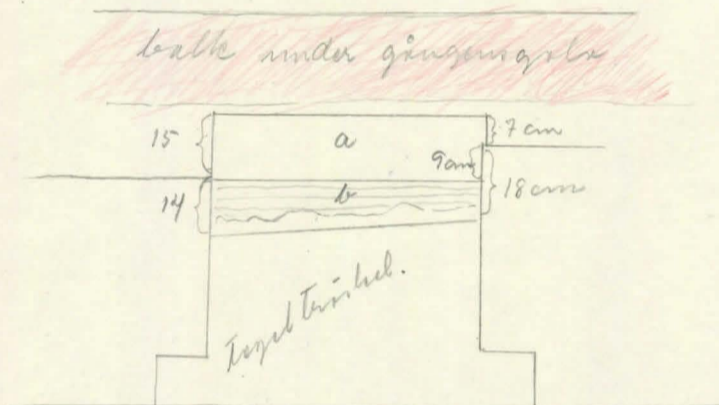

I mullen, i vinkeln mellan tröskelunderlaget och balken invid, strax norr om dörrens västra post låg en tullstämpel med vapen, på vilket voro två i kors lagda nycklar. *Riga?*

Underst synes alltså underlagets plankor, vars södra yta bär spår av blågrå färg?

På den är en 45 tjock stenplatta börjande c 25 cm öster om västra posten. Kalksten. På den 20 cm höga tegeltröskeln, vars södra yta är rappad med samma rappningslager, som utgör underlag för målningarna.

Teglen lagda utan ordning, fragment förekomma och övre ytan är ej jämn, - murbruksknölar - och - ojämnheter förekomma på övre ytan. Närmast västra posten vid inre tornväggen finns litet murbruk på tröskeln. På detta murbruk övergår även rappningslagret från tröskelns södra yta. Detta samt övriga ojämnheter tyda på att den nuvarande tröskeln varit täckt av en platta eller dylikt. Tjock kan denna betäckning ej ha varit, ty 11 cm ovan den nuv. tegeltröskeln sitter en gångjärnstapp i dörrens västra post. Tegeltröskeln lämnar på norra sidan en del av plankunderlaget synligt. Av dess nuvarande norra yta är översta tegelskiktet jämnt och helt, nedanom detta utskjuter ojämnt murbruk och även tegel.

a - b = tröskelunderlag; a saknar plankor, men av spår i murbruket synes, att har funnits en sådan liksom på b.

På södra sidan täckes stora delar av tröskelunderlagets bräde av det murade golvunderlaget i tornrummet. Golvunderlaget är murat av tegelfragment och gråstenar ojämnt.

Östra väggens norra båganfang är c 22 cm under tegeltröskelns yta (c 4 m ovanom 0-strecket).

Öppningen i bakre nischens golv.

I öster och väster begränsas öppningen nederst av två mäktiga parallelepipedformiga gråstenar, som i söder gå in under gångens golv, - i norr gå de över den nedanom öppningen varande nischen och in i dess norma vägg. På dessa gråstenar vilar vid hålets norra sida en gråsten av samma form. I söder slutar öppningen c 10 cm norr om ganggolvet. Den under gången varande nischens södra vägg, som går nästan upp till de Ö och W gråstenarna utgör delvis öppningens begränsning, - ovanom denna vägg avgränsas den av golvet i gången med dess underlag, c 10 cm söder om. På dessa gråstenar i väster norr och öster äro den bakre nischens väggar av tegel uppmurade. Östra och västra väggarna gå - till drygt 30 cms nivå ovan gångens golv - fram till hålets östra och västra sidor. Avståndet mellan dem är här 50 cm. Från och med denna 30 cms nivå uppåt vika väggarna tillbaka så att avståndet mellan dem blir 74,5 cm. På det sättet komma väggarna d och f att nedtill vara försedda med en sockelartad del, nu söndriga. Strax på dessa "socklar", omkring 30 cm ovan gångens golv finns i d och f en vågrät fals, av c 11 cms bredd. Den västra är 4 cm djup, den östra är 7 cm. Murbruk finns på falsarnas ytor. Falsen samt den under denna varande delen av f-g, slutar stumt mot b, och man kan sticka metermättet åtm. 23 cm in mellan g och b. Ovanom falsen förband. Detta beror på att g nedanom falsens övre rand stöter mot b:s nedersta gråstensskikt.

Rummet på håltornet. Andra våningen.

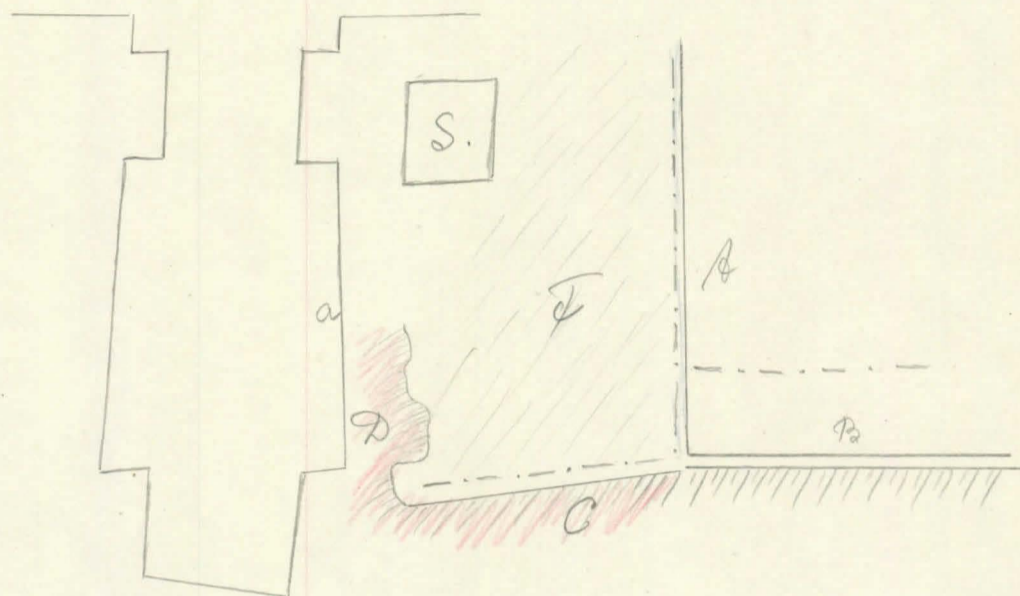
Dörr i södra muren vid sydöstra hörnet. Tegelbeklädd.

Östra posten. I förband med östra väggen, som dels är beklädd med gråsten, dels med tegel à 26 - 28 x 13 x 8 - 8,5 cm.

Ett rätvinkl. hak.

Västra posten. Emedan rummets vägg löper snett åt sydväst, har vid dörröppningen murats en från tegelreveteringen utskjutande c 58 cm bred post, - för att bringa båda posterna i jämn flykt. Söndrad.

Tegel i posterna: 26,5 - 27,5 x 12,5 - 13,5 x 8 - 8,5 - 9 cm. III

Iakttagelser vid uppbyggnaden av a.

Omkr. 130 cm väster om a är en slät gråstensvägg i S-N riktning, betecknad med A. Ett par tegel à: ? x 12,5 - 13,5 - 8 cm.

Murbruk ljusgulaktigt, med rätt rikligt av medelgrov och grävve sand. Upptill är A huggen sönder och partier av F går in här väster om A.

Av B, som tydligt skiljer sig från C äro även stora delar ommurade samtidigt med F och A:s hörn mot B är sålunda till stor del söndrat näml. 40 - 60 cm av A:s nordligaste del.

C. Bakre ytan av norra flygelns södra vägg. Gråsten, - åtminstone övervägande. Över hela väggytan är ett tunt lager stadigt fastsittande murbruk av samma slag varmed flygelväggen är murad: Gråbrunt med ytterst fin sand.

D är i förband med C och C:s murbrukslager fortsätter ett stycke in på D. D är bakmurningen till a.

Murbruket nära C är liksom i C, - mera åt söder blir murbruket mera likt det i F, som är ljusare, - gråvitt, med fin sand, och enstaka grövre korn jämte tegelsmulor och vita klumpar.

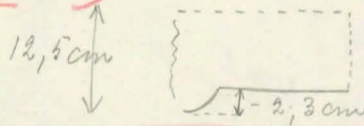
Nära C ser man tydligt skillnad mellan F och D, men mera åt söder kan man ej se någon skillnad.

Likaså kan ingen tydlig gräns iakttagas mellan a:s revetering och F, - ty om också murbruket i a är gulaktigt och mycket påminner om murbruket i C, - så kan man ej se en tydlig gräns mellan detta och F:s murbruk, som mest skiljer sig till färgen, och som mångenstädes har enstaka större korn m.m. c och det närmast C varande partiet av D, - som är täckt av C:s murbrukslager har smutsig yta. Någon tydlig gräns på D mellan det smutsiga och renare syns ej, (åtminstone ej jämn.) Tegel i D: ? x 12,5 x 8 - 8,5 cm.

F. Gråsten och tegelfragment i murbruk av ovan (se D!) beskrivet slag. I den mot C, vända ytan finnas enstaka hela, - eller helare tegel: 29 x 14 x 9 cm, - åtminstone ett (det varav mått tagits) ligger vågrätt med en löpare i ytan mot C. Ett annat har ytan mot C söndrad. F är fäst vid C med murbruk, som i motsats till C:s murbruk lätt lossnar och faller bort i bitar.

Tegel i F, - belägna mellan S och A: 28,5 x 13 x 8 - 9 cm. //

/// S. Tegel: 29,5 - 30,5 x 12,5 - 13 - 14 x 8 - 9 cm. Ett av teglen är ett gammalt profiltegel, vars i skorstensväggen belägna del är söndrad. 25? x 12,5 x 8,5 cm. ///

De tegel, varmed pipans västra vägg var murad gå för det mesta endast en kopsbredd in åt väster, och löparna äro då avslagna. Men även några hela, åt väster utskjutande löpare finnas (bland dem profilteglät).

Åt öster har pipans vägg även en kops bredd och a:s revetering har samma bredd, - de löpare som gå inåt i väggen äro avslagna och mellan dessa skal är insatt en fyllning av hela tegel och fragment. Den blott 40 cm breda väggen mellan a och S:s östra vägg-yta äro då alltså en sorts skalmur med en mellanliggande fyllning av blott c 14,5 cms bredd.

Murbruket i S är ljusbrunt och finsandigt och liknar murbruket i a. Men ej heller här är gränsen tydlig mellan det brunare och vitare murbruket, - ställvis antar det bruna en nästan gråvit färgton, såsom ställvis i fyllningen mellan a och S:s östra vägg.

Yanika murning

Väggen A. Dess höjd är c 118 cm. Nedtill under den nedre begränsningslinjen utskjuta gråstenar från A. Dessa sträcka sig nästan ända upp till A:s nedre kant. Emedan gråstenarna ej ha flata sidor uppåt, - utan tvärtom spetsigt kullriga, - så ha de förmodligen varit underlag för ett nu försvunnet golv. Stora delar av detta golvunderlag har uppbrutits vid den nya gångens och skorstenens inmurande och ersatts med F:s murning. En tydlig gräns kan iakttagas mellan det gamla och nyare murbruket. Gångens golv har legat ett stort stycke ovanom den nyare gångens golv öster om.

Nedtill i A, - c 44 cm söder om gångens forna norra mynning finnas några tegel i reveteringen: 27 x 13,5 x 8 - 8,5 cm. Åtminstone ett tegel har ännu funnits i reveteringen norr om det nedersta, - ty ett litet skal av teglet sitter kvar, - men det har avlägsnats då A:s nordligaste del, - d.v.s. hörnet mellan A och B rivits. A:s revetering närmast intill gångens norra mynning är som tidigare nämnts avlägsnad. Har möjligtvis gångens nordligaste del samt dess norra mynning varit omramad med tegel?

Allmänna reflexioner.

Det är tydligt, att de stora omändringarna ha ägt rum samtidigt med nordöstra trapphusets byggande 1549.

Kort förut har tornet härjats av eldsvåda därpå tyda de sotsvärtade balkkanalerna på tredje våningens golvnivå. Att eldsvådan har ägt rum före norra väggens omrevetering synes därav att de stenar varmed norra väggens balkränna delvis igenfyllets, vid omreveteringen ej äro sotade.

1549 har golvnivåerna i tornet höjts, sannolikt för att överensstämmelse med trapphusets plattformar skulle uppnås?

Ugnen i nordvästra hörnet har byggts. Norra väggen omreveteras.

Därvid rivas och omreveteras omkring bågarna varande partier av åtminstone östra och västra väggarna. Teglen i bågarna 28 - 29,5 x 12,5 - 13 - 14,5 x 8 - 9 cm. Omkring bågarna: även 28,5 x 13,5 x ?, - men större delen à 32,5 - 33,5 x 16 - 17 x 8 - 9,5 cm, - överensstämmande med norra revet:s tegel. Till omrevet. höra också små tegel à 25 x 12,5 - 13 x 6 - 7; Ugnen byggdes färdig före västra väggens omrevetering varför västra väggen sluttar stumt mot ugnen. Västra väggens avlastningsbåge söndras i norr för att ge rum för gången från trapphuset. Bågen har sannolikt redan tidigare söndrats för att ge rum för tegeltrappan i rummets nordvästra hörn.

Gången från trapphuset får en sned sydöstlig riktning för att ge rum för ugnen i nordvästra hörnet. Då bågen är söndrad, måste fördjupningen under den fyllas ut med en 9 cms tegelrevetering. Sistnämnda revetering fanns till då södra väggen till gången från trapphuset fick sin revetering.

Samtidigt utfylldes också på södra väggen nischen under bågen.

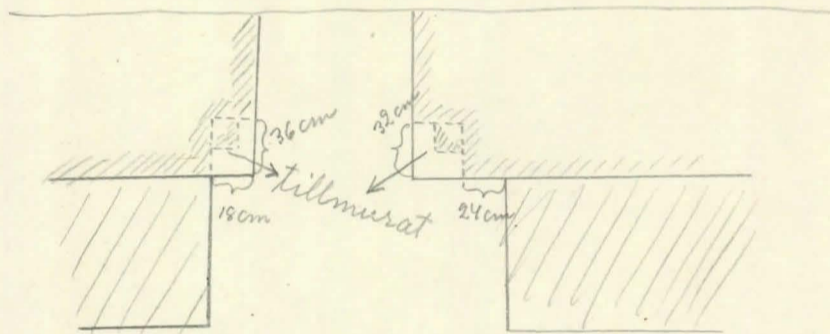
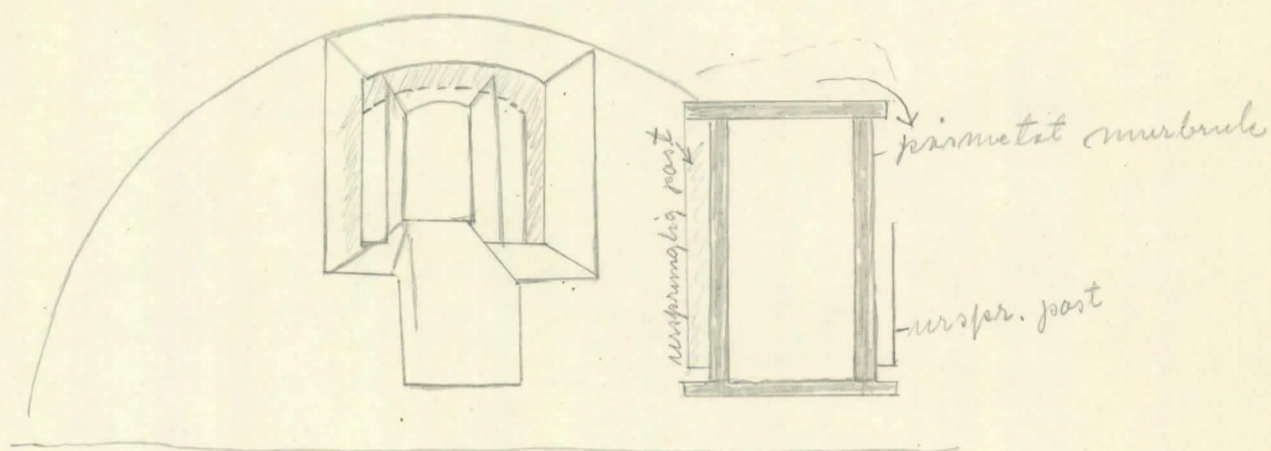
Kuretornet. Andra våningen.

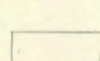
Västra väggen. Avlastningsbåge, rund, - avbruten i norr av en senare öppnad fyrkantig dörr invid ugnen i nordvästra hörnet. Bågen är av omväxlande en löpare och två koppar.

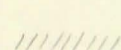
Teglen i väggen ovanför långa, - mest löpare. Tegel i bågen: 28 - 29,5 x 12,5 - 13 x 8 - 8,5 cm. Tegel i väggen ovanför: 32,5 - 33,5 x 16,5 x 8,5 - 9 cm. Förband med södra väggens revetering. Fördjupningen under bågen fylld med tegelrevetering i vacklande förband, som ställvis blir vendiskt på någon sträcka. Tegel: 34 x 16 x 8 - 8,5, 28,5 - 29 x 13? x 8,5 - 9 cm. Även några små à 24,5 - 25 x 13 - 13,5 x 6,5 - 7 cm.

Mitt i väggen ett stort segmentbågat fönster vars båge nu delvis är avlastningsbågen, längre i en fortsättning till denna. Fönstret omfattas av en inre nisch, som är bredare, men ej högre, och vars väggar sluta stumt baktill. Förmodligen anger denna nisch avlastningsbågens tjocklek = 92 - 93 cm. Öppningen har förut varit lägre och smalare i sin inre del, - d.v.s. har haft en inre, omfattande nisch, som varit smalare än den nuvarande omfattande nischen. Men själva öppningen bakom ell. ytterom denna nisch är av ursprunglig bredd.

 = ursprungl. omfattande nischen invänd.

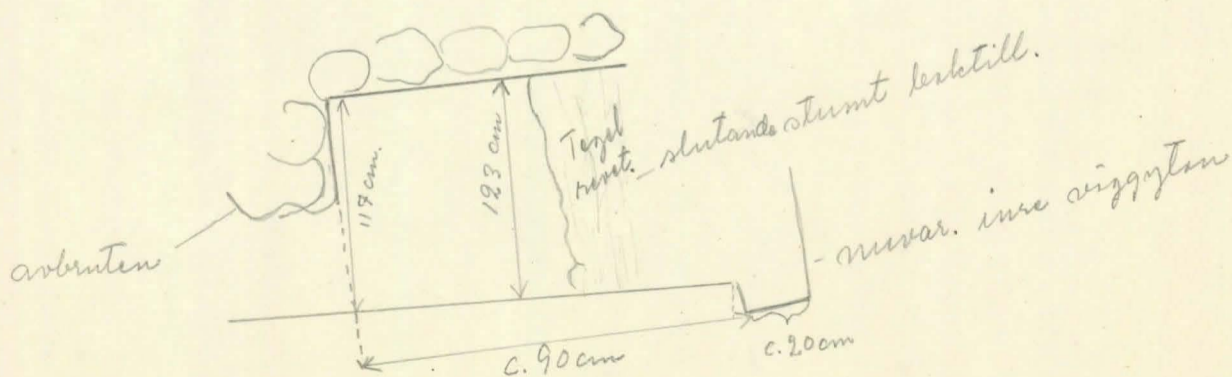
 = utfyllningen under båg.

 = fönstrets ursprungliga plan.

Fönstrets ursprungliga båge var också segment - en rad koppar, - och lägre än avlastningsbågen - c 30 cm lägre. I själva öppningens sidoväggar finns c 52 - 54 cm ovanför fönstrets sidobänkar ett c 12 - 14 cm brett, c 6 cm insänkt vågrätt band. Tegel i det ursprungliga fönstrets omramning: 27,5 - 28 x 12 - 13 x 8,5 - 9,5 cm. Tegel i tillmurningen i hörnet mellan själva öppningen och inre nischen: 30 x ? x 8,5; 27,5 - 28 x ? x 9 cm; ? x 14 x 8,5 cm; ? x 17 x 8,5 cm. Nuvarande fönsternischtaket överrappat. Bågen vid fönsterramarna avskuren medels murning.

Dörren har träbeklädda poster, c 10 cm innanför finnas de urspr. tegelposterna. Tegel-fragment bilda fyllning mot träposten. Fragmenten visa tegel av en bredd à 13,5 - 16,5 cm. Rak övertäckning. Partiet ovanför sent översmetat med murbruk, ommurat förmodligen. Ugnen (går in i revet.) är senare än avlastningsbågen på väggen. Dörren leder till trapphuset. Gången i tornväggen till detta trapphus är segmentbågigt välvd, av samma bredd ungefär som dörren, men vidgar sig något mot trapphuset. Är tegelreveterad: 31 - 33 x 15 - 16,5 x 8 - 9 cm. Förband vacklar. Också litet små tegel: 23 - 24,5 x 12,5 x 6 - 7 cm. Gången har reveterats efter det att västra väggen fått sin 90 cms revetering ovan avlastningsbågen. Rummets ursprungliga nordvästra hörn är framtaget.

Nämligen: I gångens norra vägg är slaget ett hål och på c. 123 cms djup kommer man till en slät gråstensväggyta med rätt breda fogar fyllda av grovsandigt bruk. I förening med denna är en gråstensvägg, som kommer vinkelrätt ut från densamma i väster.

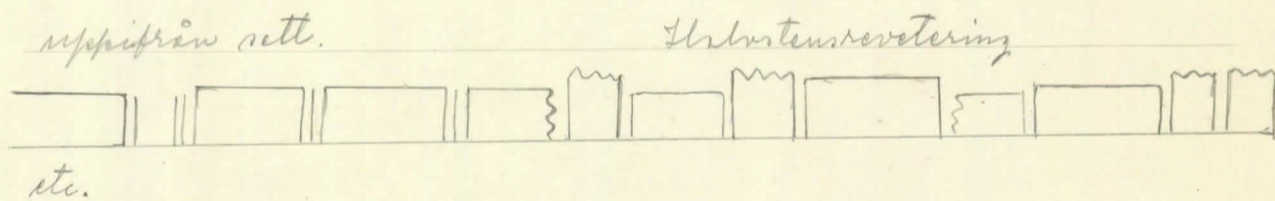

Ugnen kan för placeringens skull redan, ej vara äldre än avlastningsbågen, trots att den går in i densamma. Men den har på västra väggen sträckt sig ända till norra träpostens inre yta, - åtminstone.

Likaså måste avlastningsbågens nordligaste del ha blivit avskuren eller dold av den. Ugnen har en fyrkantig spjällsram av järn inmurad i röret. Alltså avlastningsbågen avbrytes av dörren, som i sin tur, ehuru obetydligt täcks av ugnen. Ugnen går in i väggen, det ser ut som om reveter. ovan avlastningsbågen slutade stumt mot ugnen, - och har dolt den nordligaste delen av avlastningsbågen (om den ej varit förstörd här), vars konturer ej mera är synlig norr om dörren.

Västra väggens revet. De två översta skikten innehöllo utom små tegel och de vanliga stora, - åtminstone nära ugnen tegel à 27 - 28,5 x 13 x 9,5 - 10 cm. Murbruket i de två översta skikten: vitt, rätt fin sand med inmängda större stenar. Nedanom de två översta skikten är murbruket gulbrunaktigt, rikligt med sand, - medelgrovt ställvis grövre. Samma murbruk utfyller även mellanrummen mellan väggens tegel och ugnen.

Det sjätte tegelvarvet uppifrån i andra våningens tegel revetering.

Det ingår alltså även fragment. Teglen: 33 x 16,5 x ?; 28,5 x 13,5 x ?; 25 x 12,5 x ?; Ett halvcirkelformat. Tegel à 33 x 16 x 8 cm;

Ugnen i nordvästra hörnet. Går i väster in i tegelreveteringen samt in i den äldre gråstensväggen bakom, som söndrats på detta ställe. Den går nästan till det plan som kan tänkas som en fortsättning till den ommurade väggytan på gluggens södra sida. Då ugnen murats har utspårats ett trappsteg upptill på vilket ena ändan av tegelreveteringen krön vilar.

Östra tornet. Andra våningen.

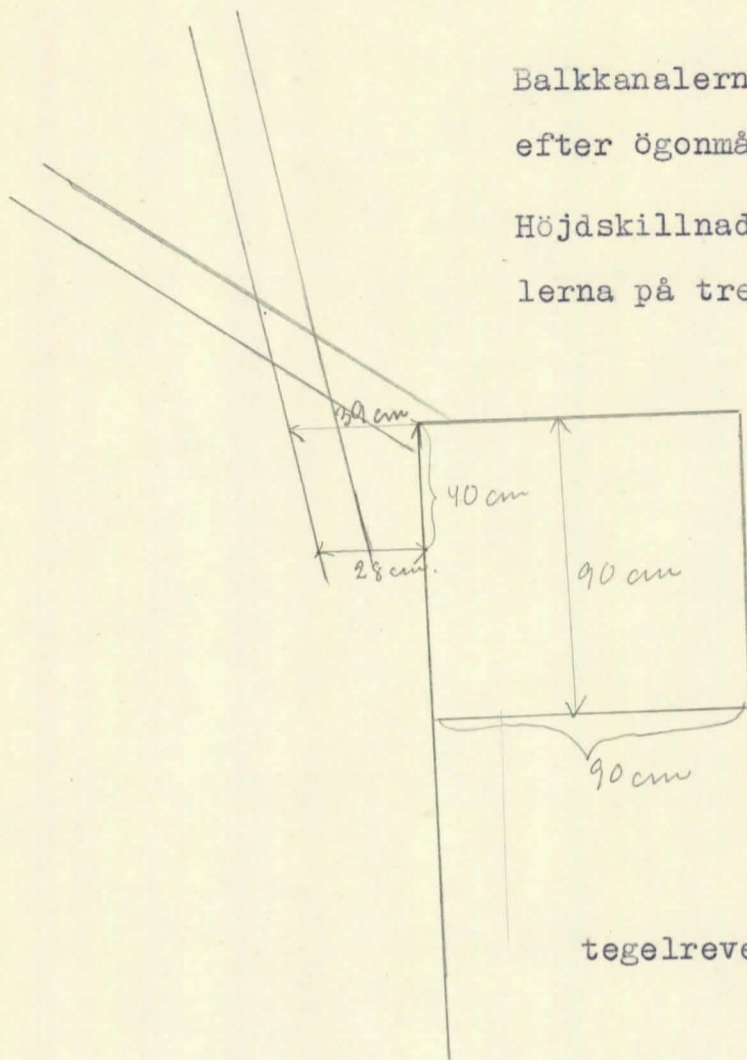
Rummets ursprungliga, nordvästra hörn.

Gråstensväggarna äro uppbyggda av smärre och medelstora stenar av dels rektangulär, dels oregelbunden form. Fogar vårdade strukna kilade med småsten, murbruk med grov och rätt riklig sand, ljust. Ett tegelfragment invid hörnet.

Gråstensmurarna sluta på en låg nivå motsvarande ungefär den, där gråstensdelen av norra väggens västligare hälft slutar. - Det synes som om denna nivå även utgjorde övre gränsen av väggen A i den norra gamla gången. Omedelbart på väggarnas krön ligga i nordvästra hörnet två balkkanaler, efter balkar som legat inbakade i murningen ovanför krönet. På kanalernas väggar murbruk. Av kanalerna utgår den ena från själva hörnet och löper snett mot nordväst. Bredd 21,5, höjd 18,5 cm. I denna ligga trärester av en balk?. Den andra korsar den förra på samma nivå, ligger något mera västerom och löper in i tornmuren i mera NNW-riktning. Bredd c 16,5? cm, höjd c 24? cm. Kanalerna gå sannolikt genom hela tornväggen.

Balkkanalerna i nordvästra hörnet tecknade efter ögonmått.

Höjdskillnaden mellan detta krön och balkkanalerna på tredje våningens golvnivå är c. 240cm.

Anfang för västra väggens avlastningsbåge.

tegelrevetering av en helstens tjocklek.

Murbruk i murningen ovan gråstensväggarnas krön i nordvästra hörnet: ljusgrått. Mycket fin, gles sand, - här och där ngt större korn. Något osmälta klumpar. Denna murning övergår utan gräns i avlastningsbågens bakmurning, - vars murbruk är mycket likt, - endast något brunare.

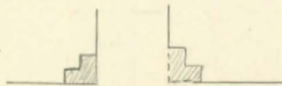
När norra väggen av gången mellan trapphuset och andra tornvåningen revs, blottades även anfanget till västra väggens avlastningsbåge, fullkomligt helt. Också bågens främre kant var hel, men anfangets östra, mot rummet vända yta, täcktes av ugnen i rummets nordvästra hörn. Bågen har en tegelrevetering av en helstens tjocklek: 29 - 30 x 13 - 13,5 x 8 - 9 cm. Bakom reveteringen en fyllning av mest gråsten, - och även tegel i murbruk. Murbruk: Ljusbrunt. Mycket fin sand (delvis partier med grövre), gles. Anfanget sträcker sig omkr. 90 cm ut från norra och västra gråstensväggarna. Anfanget är givetvis stumt mot gråstensväggarna.

Västra väggens avlastningsbåge söndrades, då trapphuset byggdes 1549, för att ge rum för gången mellan trapphuset och tornet. Den tjocka reveteringen under bågen tillkom i samband därmed, ty i gångens väggar synes ingen skarv, och gången sträcker sig också genom sistnämnda revetering. Golvet i gången var högre än underlaget för tornrummets golv och c. 10 cm ovanom plattformen i trapphuset framför gången.

Gångens östra mynning är nu på nyåret 1932 riven. Därvid blottades starkt nedsotade partier ovanför gångvalvet, - både i avlastningsbågen och väggen intill. Också en del tegel i gångvalvet, svarta. Murbruket i gångens revetering skiljer sig tydligt från de inre partiernas murbruk genom sin ansenligt vitare färg. Sanden fin eller ngt grövre.

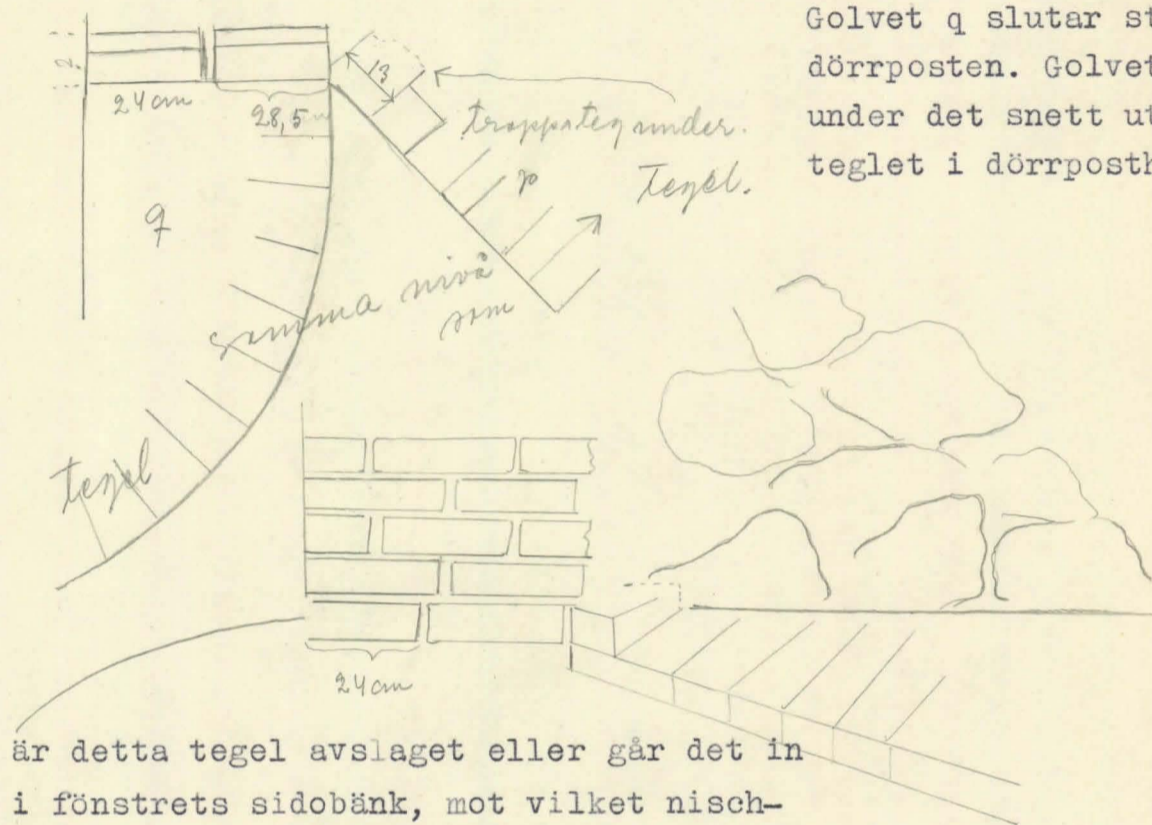
Detta murbruk är detsamma som i ugnen i nordvästra hörnet, - samt i norra väggens senare revetering och östra väggens omrevetering.

29/VII 1932. Östra tornets andra våning. Fönstret i västra väggen. Posterna gå ända ned till golvet utan förband med bänkarna d.v.s. detta gäller åtminstone med det senare murade inre hörnet. dec. 1932. Bakom det senare murade inre hörnet av norra posten framkom än rätvinklig profilering:

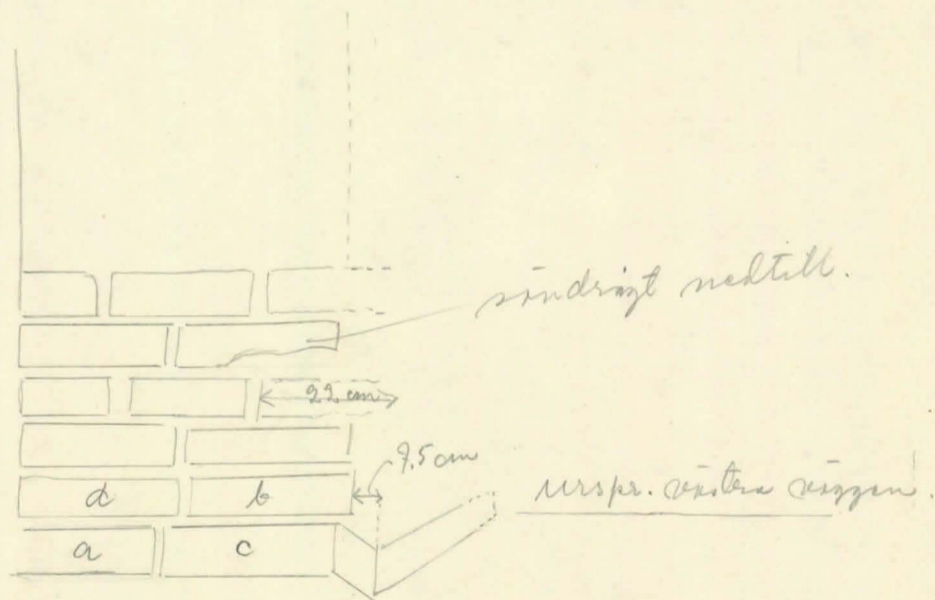

Nischväggens höjd c 238 cm under anfanget, - minst!

85 cm nedanom anfanget är mest i söder i nischväggen en löpare som går något snett in mot norr. Utjämnat med murbruk.

är detta tegel avslaget eller går det in i fönstrets sidobänk, mot vilket nischväggen i övrigt slutar stumt?

Ytan a-c-d-b går ngt snett in i postväggen mot norr.

Teglet varav en 22 cm lång bit är kvar är på c 3 cms djup, - och täckt av bruk, i vilket avtryck av tegel = tegel från revet. under bågen?

Södra väggen. En rund avlastningsbåge över hela väggen, som uppbär revetering ovanför. Nedanom bågen anbragtes senare en revetering, som når fram till rundbågens yttre rand. Denna senare revetering sattes på en bärande, mycket låg segmentbåge, som ej syntes ovan golvnivån i rummet. Bågens västra ända vilade på bågen över nedre dörren i den längs södra väggen löpande trappan mellan andra våningen och portvalvet.

Tegel i den högre avlastningsbågen: 28 x 13 x 8,5 cm. III

Förband

Nedre bågen : 32 - 33 x 15 - 16 x 8,5 - 10 cm.

Tegel i reveteringen under den högreavlastningsbågen: 32 - 33 x 16 - 17 x 8,5 - 9 cm.

Reveteringen i väggens östligaste del har senare söndrats, varvid också rundbågens östligaste del avlägsnats, samt partiet har ommurats med olika slags tegel: 29 - 30 x 15 - 16 x 8,5 - 9 cm; ? x 14 x 8,5; 28 x ? x 7,5 (nytt tegel); ? x 12,5 - 13 x 8 - 9 cm; 27 x ? x 9; 26 x ? x 8; 33 x 16 x 9 cm.

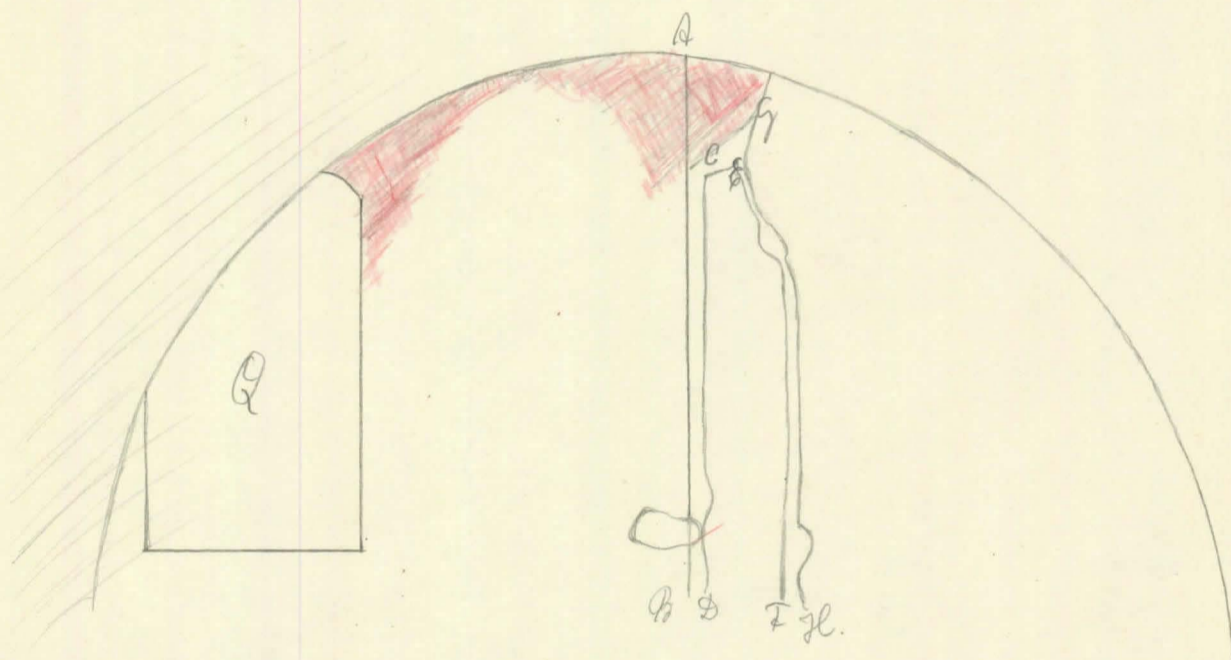
Cementbruk.

Förband i revet. under avlastningsbågen: vacklande mel. vendiskt och många löpare i följd.

Östra tornet. Andra våningen.

Kuretornet. Andra våningen. Södra väggen.

Revet. under högre bågen samt lägre bågen avlägsnad.

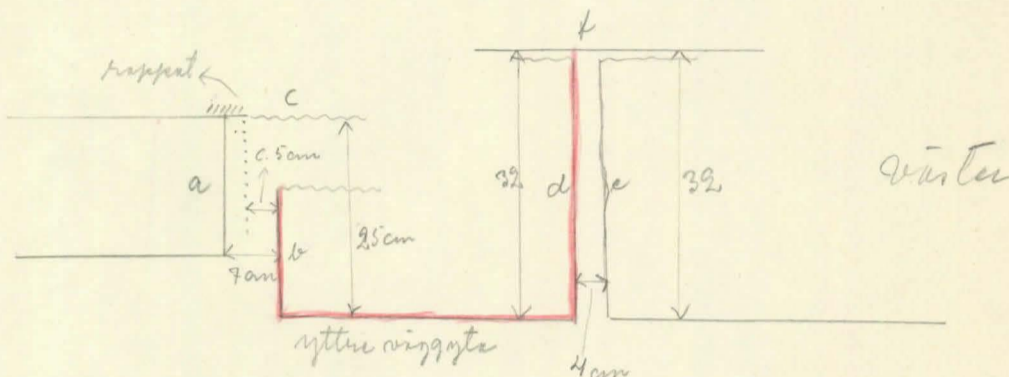

 = ommurat.

Väggens tegelrevetering börjar något - omkr. 30 cm nedanom rummets tegelgolvs (= golvunderlag) nivå. Tegel nederst i reveteringen: 27,5 - 30 - 31 x 12 - 13,5 - 14 x 8,5 - 9,5 cm.

Väggen har två sprickor: A B - CD och EF - GH. Mellan dem bildas liksom en slags pilaster, som skjuter framom östra väggdelens yta.

Genomskärning:

$$a = c. 17 \text{ cm}; \quad b = c. 14 \text{ cm}.$$

Ytan a (A B): Överst tre hela tegel, därpå två avslagna, ett helt, 2 avslagna, ett helt, ett avslaget, fyra hela, ett avslaget, en gråsten, ett avslaget och ett helt tegel. Ytan A B är lodrät.

Fogar ej strukna. Tegel: ? x 14 x 8,5 - 9 cm.

Ytan b (C D). Nedtill närmar sig C D till AB så att vid näst nedersta teglet i AB avståndet är blott 2,5 cm. Mot sistnämnda tegel i AB svarar ett helt i CD, ovanför ett avslaget och mot yttre väggens yta fragmentariskt (utjämnat med rappn.) på brottytan, ett helt med den sidan som är i yttre väggytan söndrad, därpå alla tegel i ytan CD med hela ytor och fogstrykning emellan (glättade), men ytor som bilda yttre väggytan äro på följ. sätt: en hel, en avslagen, o.s.v. omväxlande ända upp. Ojämnheterna som därig. bildats under målningarna äro utfyllda med rappn. De tegel, som vända hel yta utåt mot väggens yta äro också inåt mot remman bakom, visavi ytan c, hela, vända alltså koppssidan mot ytan b (CD): ? x 14 x 8,5 - 9,5 cm. De som äro avslagna i väggytan äro det också mot c.

Ytan c. Ej i förband med a, - a är en lös revetering på c. Invid AB är c försedd med tunn rappning, som sannolikt fortsätter under a. Rappn. slutar längs en lodrät linje ett par cm från AB. Här har väl utskjutit en mellanvägg (S-N) c. 5 cm öster om ytan b, ty i

*Handen väster
Pom (I) färg
Crumm av f
Ovmb. Täckes*

*Handen väster
Pom (I) färg
Crumm av f
Ovmb. Täckes*

*Handen väster
Pom (I) färg
Crumm av f
Ovmb. Täckes*

vartannat skift är teglet närmast rappn. helt och försett med kvar-
sitt. murbruk från fogen, i vartannat är det avslaget, ett av desäa
t.o.m. skjutande längre ut. Varje hel tegelyta i c svarar ⁰ b:s
baksida mot en avslagen. Skiften i a, b och c äro någorlunda i jämn-
höjd. Den rappade ytan av c betecknar troligen en tidigare vägg, -
varav ätm. det parti som varit närmast mellanväggen varit tegelre-
veterat?

Ytan d. (EF). Avståndet mellan d och e är c. 4 cm, stundom mindre
(nedtill och överst). Upptill, där sprickan ej är lodrät har förband
existerat mel. EF och GH. Men, där sprickan är lodrät finns intet
förband.

Ytan d: (den lodräta delen). Hela tegelytor med vårdade, stundom
strukna, d.v.s. glättade fogar. Så vitt man kan se för rappningen
äro teglen även mot yttre väggytan hela? Tegel: ? x 13 x 8 - 8,5;
Teglen vid yttre väggytan äro delvis avslagna på baksidan och murade
med kalkbruk mot andra tegel bakom. d Har intet förband mot f.

Dock möjl. förband nedtill ???

I övre delarna skiljes d från f med ett 1,5 - 1,8 cm tjockt bruks-
lager.

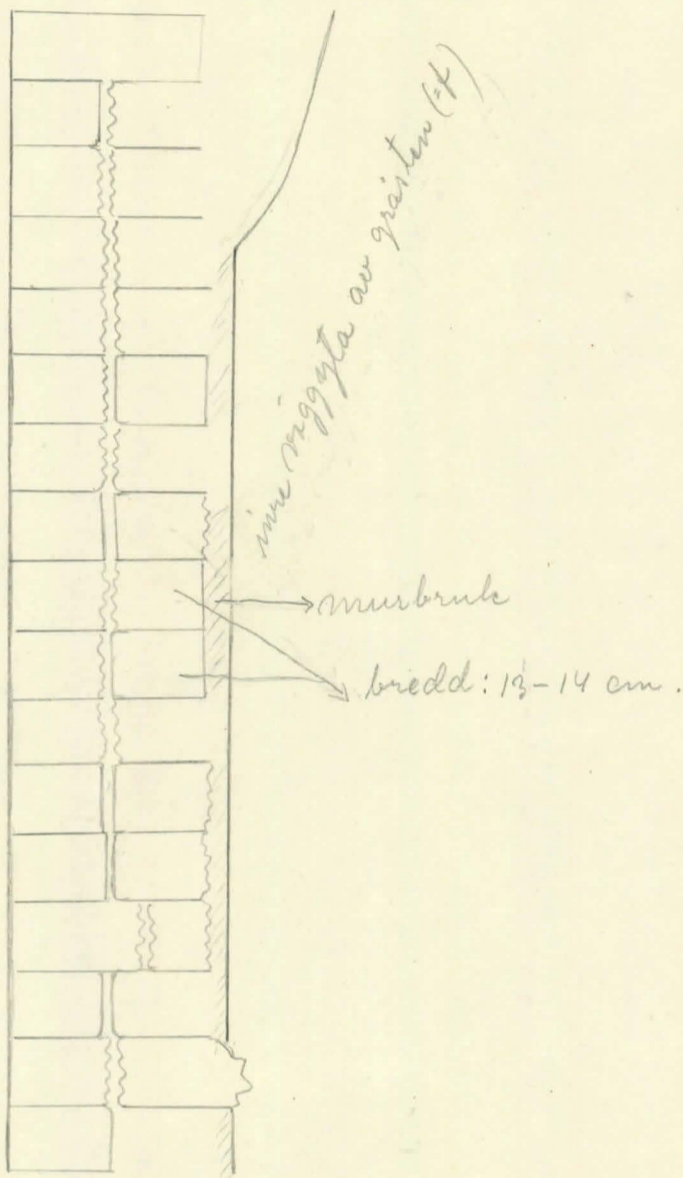
Ytan e: (lodräta delen). Intet förband mot f. Mest medelstora gräste-
nar men även litet tegel av vilka ätm. en del avslagna. Ojämnheter
utfyllda med en gul, finsandig rappning som i ett tjockt lager
placerats på e för att fästa d. Detta murbruk bildar även ställvis
längs sprickans kant, såsom på ngra tegel, underlag för väggens
målningsrappning för utjämnings skull. För denna rappnings skull
är det svårt att se om teglens ytor mot väggytan äro hela eller ej.

Ytan f. Är till sin nedre del till ungefär 170 cm ovanom tegel-
underlaget för golvet i detta rum en slät gråstensvägg med mycket
smala fogar. Ovanför nämnda nivå viker denna gråstensvägg utan ngt
jämnt trappsteg tillbaka till c. 49 cm innanför den målade väggytan.
Högre upp, där sprickan ej är lodrät kan f ej synas.

*Kaccen (alasan siva)
Mitt i rummet (III) murbruk
Tillräck
Kaccen alafundin u.
Svartmuren, o till utans f (IV) Kaccen
Tänker (?)*

Östra tornet. Andra våningen.

Ytan d. Lodräta delen. Ytans bredd c 28,5 cm.

Översta delen av södra väggen utom längst i väster är ommurad med nya tegel och cementbruk: 28,5 - 29 x 13 - 13,5 x 7 cm. Förband munk - eller flere löpare årad.

I väggens övre del ingjöts sommaren 1931 en vågrät betongbalk som bär övre våningarnas reveteringar.

Rummet i portvalvet i kuretornet.

Östra väggen. Stor rund avlastningsbåge med en löparens omramning. Stor del ommurad - i norr h.o.h. mera söderut längs hela yttre kanten, - dels med gamla dels med nya tegel. Djup 101 cm. Väggen ovanför rappad men förbandet tyckes visa mest löpare. Gamla tegel i bågen: 28 - 29 ? x 12,5 - 13 x 8 - 8,5. Väggen norr om bågen är nedtill ommurad med gamla tegel: 33,5 x ? x 8,5 cm; 28,5 x ? x 10 cm; 27 x ? x 8 cm; Även ngt nyare à 28 x 13 x 7 - 7,5 cm. Cementbruk fin sand och osmälta kalkklumpar, grått, fast i ommurningen. Det ursprungliga bruket i bågen är ljust och finsandigt. Norra väggens senare revet. hade förband med reveteringen kring denna båge. Avslagna koppar à ? x 16 - 17,5 x 9 cm vittna därom. Lägre ned skjuta mindre koppar à ? x 13 x 8,5 - 9 cm men allra nedderst har norra revet. slutat stumt mot östra. Ommurade delen av östra revet. Bågen har täckts (delvis ännu) av ett rappningslager, som fortsatt på väggen under, - medelgrov gles sand. Det är målnin-garnas rappningslager. Ovanpå är ett tunnare rappningslager. Väggen reveterad med gråsten. Stenarnas storlek varierar, - dels smala långa, - dels av mera kvadratisk tendens, dels mera ojämna. Kluvna eller valda. Bruket med grov gles sand. I fogarna småstenar och tegelbitar. I väggen förekommer även en del tegel: 27 (26) - 30 x 12 - 13,5 x 8,5 - 9 cm.

Östra tornet andra våningen.

Ommurningen sträcker sig längre in åt norr än norra väggens under spetsbågarna varande yta. Somliga tegel ha gjorts till bindande koppar mot norra reveteringen, men till stor del gränsar till norra reveteringen en gjutmassa av gråstenar och tegelbitar. Dels gå teglen i den ommurade reveteringen helt obetydligt in bakom norra revet, dels sluta de vid dess yta, många äro avslagna vid norra reveteringen.

Ommurningen sträcker sig 245 cm ovanom golvunderlaget.

Östra väggen.

I jämnhöjd med norra balkfördjupningens (för äldre golvnivån i våning 3) nedre kant är övre kanten av ett skift av kanttegel i väggens revetering. Kantvarvet kvarstår blott i väggens mittersta del. I norr är den riven ända till 6 tegellöparens bredd. Kantvarvet betecknar kanske en tidigare våningshöjd?, - Samma höjd som balkfördjupningen i norra väggen anger. Förhöjningen har troligen skett samtidigt med norra väggens omrevetering och ugnens byggande. Därvid har den närmast norra väggen varande delen av östra väggen ommurats. Förband ovanom kantvarvet löpare.

Tegel: 33 x 17 x 8,5 - 9,5 cm. Dessa tegel stå i förband med den avlägsnade norra reveteringen. Murbruk ljust och finsandigt. Allra överst små tegel: 23,5 - 26 x 12,5 x 6 - 7 cm.

Kanttegelvarvet är 66 cm nedanom nuvarande senaste murkrönet.

Kantteglens: 26? x 13 x 6 - 7 cm. Tegel nedanom kantvarvet.

22/VIII - 32. Östra tornets andra våning. Dörren i östra väggen.

Period 1. Samtidig med tornets första byggnadsperiod.

I dörrens poster kvarstår rester av lodräta falsar i vilka tornets port glidit då den dragits upp (porten sannolikt i undre våningen). Falsarna sluta upptill vid tornets ursprungliga inre krön, som kan iakttagas på rummets väggar. Strax innanför falsarna - i flykt med deras inre väggar - har löpt en W-O balk tvärs genom muren på krönet, - vågrät. Den norra kvarstår fortfarande delvis. På södra sidan finnas blott balkkanaler numera. Falsarnas bakre väggar äro hela. Den norra delvis av gråsten, delvis något tegel: 26 (sannolikt avslaget) x 13,5 x ? cm; ? x ? x 8 - 8,5 cm. Den södra dito. Tegel: ? x 13 - 13,5 - 14 x 8 - 8,5 cm. Falsarnas sidoväggar (östra och västra) äro fragmentariska, - deras övre delar rivna. I förband med bakre väggen.

Norra falsens västra vägg är riven ända ned till 7,5 cm nedan dess krön. Den återstående delen är av gråsten och skjuter ut högst 24 cm. Falsens nedre delar ej synliga; de döljas av fönsterbordet från period 2.

Norra falsens östra vägg är riven till c 83 cm nedanom krönet. Den kvarstående (synliga) delen består av en gråsten, som vilar på tre tegel på kant: ? x 13,5 - 14 x 9 cm. Skjuter ut från bakre väggen högst 32 cm.

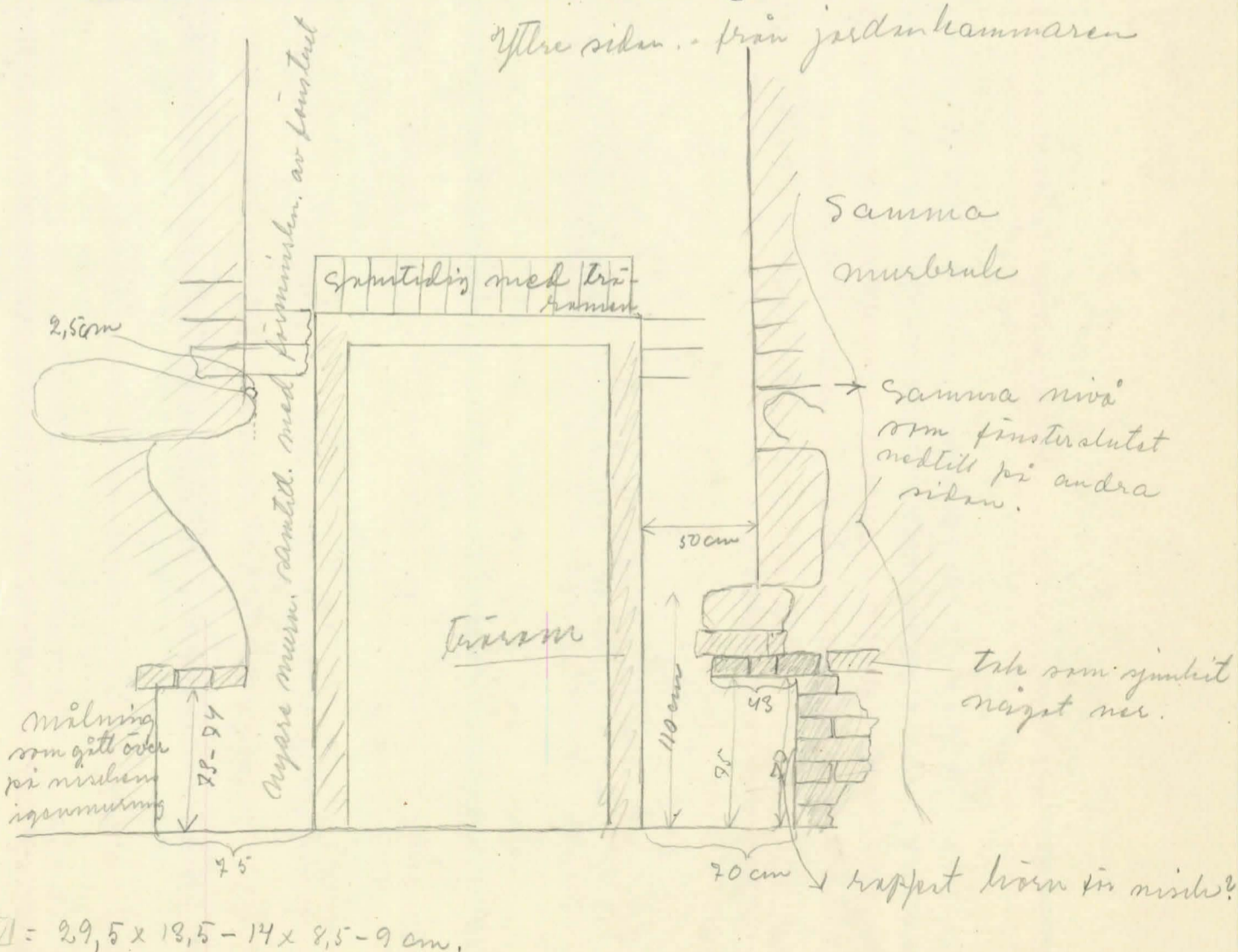
Södra falsens östra vägg. Av dess övre del har kvarlämnats partiet närmast bakre väggen, så mycket att det täckts av fönsternischens södra vägg (period 2) Men från c. 53 cm nedanom falsens krön nedåt återstår en större del av väggen, som här skjuter ut ända till 57 cm från bakre väggen. Består mest av gråsten, rätt stora block t.o.m. väggen skjuter c. 10 cm ut från fönsternischens (period 2) östra vägg.

Västra väggens övre del är riven ned till 60 cm under krönet. Den återstående delen är av gråsten. Dess stenar äro avhuggna vid fönster

nischens södra väggyta eller längre in ända till c 115 cm under falsens krön. Medanom denna nivå skjuta stenarna längre ut (in i fönsterbänken).

Murbruket i södra falsen: glesare sand, grövre och finare sand, t. t.o.m. småstenar. Gulaktig färg. I norra falsen: glesare sand, mest finare. Gulaktig färg.

Möjligtvis har mellan dessa falsar befunnit sig en dörr som lett till en yttre försvarsbalkong. Av poster till en sådan dörr kan man ej urskilja spår på inre sidan. På dörrens yttre sida, - från jordankammaren - däremot finns norr om nuvarande dörren en eventuell rest: två gråstenar fortsätta ned under fönstrets tegelomramning (från period 2), i linje med fönstrets norra yttre kant. Nedan den undre gråstenen finns en mindre dylik, som skjuter in åt söder= eventuell tröskel? Gråstenarna kunna dock höra till fönsteromramningen, period 2. Man kan ej heller se någon skillnad i murbruket mellan dessa samt i fönstrets omramning.

Period 2.

Ett fönster med en större omfattande nisch på inre sidan. Segmentbågigt valv både i inre och yttre fönsternischen. Yttre nischens valv skrånar utåt. Fönstret har varit placerat i flykt med inre omfattande nischens östra vägg. Ljusöppningen har gått upp till nischvalvet. Fönstrets tegelomramning slutar nedtill på båda sidorna på samma nivå: 2 tegelskikt under nuvarande dörrens trärams övre kant. På inre sidan äro partierna nedan denna nivå ommurade samtidigt med period 3. På yttre sidan slutar tegelomramningen på precis samma nivå. Som nämnts fortsätter norra postkanten nedåt ett stycke gråstensomramad - till 110 cm ovan jordankammarens golv. Strax nedan den södra postens tegelram finnes en större gråsten, som skjuter c 2,5 cm utanför fönsterposten. Nedan den är väggen ommurad samtidigt med period 3. Fönstrets omramning är av tegel. Posterna kantas av omväxlande en kopp och en löpare. Tegelmått: 28,5 - 30 x 13,5 x 8 - 9 cm. Murbruket finsandigt med vita kalkklumpar rikligt med sand. Åtm. på yttre sidan gulaktig färg. Yttre fönsternischens skrånande valv var ännu rappat samt alldeles sotigt.

Den inre omfattande nischen.

Väggar och valv tegel. Väggarna i förband med varandra. Förband i norra väggen: flere löpare med någon kopp här och där. I södra väggen: vacklande mellan munk och löparförband.

Tegel: 28,5 - 30 x 13,5 - 14 x 8 - 9 cm.

Murbruk rikt på ^{fin}sand. Ljusa kalkklumpar.

I väggarnas nedre delar förekomma ojämnheter genom att den ursprungliga gråstensväggens stenar ställvis tränga ända till ytan. I norra väggen börjar man se dessa gråstenar drygt 160 cm nedan nischens valvanfang. Dock utjämning med tegel och murbruk, i norr till c. 2 m. under nischens valvanfang.

Både i södra och norra väggen är nederst ett ommurat parti i denna

utjämning. I norra väggen är denna ommurning c 25 cm hög och 30 cm bred samt belägen c 23 cm från nischens mynning i väster. I södra väggen är ommurningen belägen c 160 cm under nischens valvanfang och är 3 skikt hög. MurbrukL glesare, medelgrov och grövre sand; gul färg; kalkklumpar.

Tegel i södra väggens ommurning: ? x 13 x 8,5 cm

" " norra " " : 30,5(?) x 13 x 8 cm.

Murbruket i denna ommurning liknar murbruket i fönstrets sidobänkar.

Södra sidobänken.

Nederst är en "sockel" av tegel, som skjuter något mera ut åt norr än bänken i övrigt: utskjutningen är c 13 cm. Sockeln omfattar 4 tegelskikt. Tegel: ? x 15,5 x 8 - 9 cm. Ett nytt tegel av 7 cms tjocklek befinner sig i andra skiktet uppifrån, längst i öster. Sockeln består längst i väster av en gråsten. Murbruk ställvis på sockelns övre yta. Sockeln är sannolikt ej i förband med trappstegen i den nuvarande dörren. Slutar stumt mot fönsternischens östra vägg. Bänken ovanpå sockeln: tegel: 30 - 30,5 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9 cm. Förband vacklande. Murbruk gulaktigt med glesare medelgrov och grövre sand; kalkklumpar. Slutar stumt mot nischens östra vägg. I bänkens kärna förekommer gråstenar, som äro rester av den ursprungliga gråstensmuren.

Norra sidobänken.

Av gamla tegel, många avslagna. Delvis även gråsten i bänkens södra yta, - sannolikt äro de från den ursprungliga muren.

Tegel: 28,5 x 12,5 x 8,5 cm; längst i öster ett à 30 x 16 x ? cm

Murbruk gult med glesare sand. Bänken slutar stumt mot nischens östra vägg.

Inre nischens väggar äro slammade. Dess valv har en tjockare rapping, som är försedd med målningar.

Fönstrets inre omfattande nisch omramas nedtill av gråsten, högre upp av tegel. Tegel: 29 x 13,5 x 8,5 - 9 cm.

Östra tornet. Andra våningen.

Till fönstrets period (2) hör också en fyrkantig blindering nedanomsamma på yttre sidan. Bländets sidor kunna följas ned till jordankammarens golv och ha eventuellt fortsatt nedåt?

Enligt vad man nu kan se har det haft formen av en lång, liggande rektangel. Dess norra vägg är 70 cm norr om nuvarande dörrens träram, dess södra 75 cm från motsvarande träram här. Dess övertäckning av vilken återstår endast tre koppar på vardera sidan, - är söder om dörren 75 - 77 cm. Olikheten beror på golvets ojämnhet.

Bländets övre sida har sannolikt bestått av koppar helt och hållet. Dess sidor av omväxlande en kopp och en löpare i vartannat skikt. Murbruket är som i fönstrets omramning. Tegel: 29,5 x 13,5 - 14 x 8,5 - 9,5 cm. Bländets djup 14,5 cm. Bländet har varit helt och hållet rappat.

Också ovanom bländet finnas tegel, - ehuru väggen egentligen är gråsten. - Söder om nuvarande dörren äro de fragmentariska. Tjocklek 7 - 8,5 cm.

Period 3.

Fönstret omändras till en dörr med ett ovanom varande mindre fönster. Därvid ombildas väggen med själva ljusöppningen (period 2) på följande sätt. Väggen nedanom fönstret rives och i stället muras i tegel två dörrposter samt ovan dem det fyrkantiga lilla fönstret med dess raka övertäckning. Ommurningen nedanom fönstret period 2 sträcker sig på sidorna till falsarnas väggrester, åtm. ovanom fönsterborden. På yttre sidan mot jordankammaren sträcker sig ommurningen på sidorna så långt som ritningen visar. Här har blinderings mittersta del blivit söndrad och dörrposter inmurade på dess plats. Förband vacklande. Murbruk rätt ljust; rikt på finare och medelgrov sand. Fogar glättade eller snett avstrukna. Tegel i regel: 30 - 33 - 34 x 16 - 17 x 8 - 8,5 - 9 - 9,5 cm. På yttre sidan i blinderings igenmurning; söder om dörren: 28,5 x ? x 8 - 9 cm; 27,5 x ? x ?; 30 x ? x 8?; många avslagna norr om dörren: 30 - 32 x ? x 8 - 8,5 cm; här är åtm. ett gammalt tegel använt vid nischens igenmurning, ty dessena koppasida är försedd med slamning, ehuru den är inne i en fog; mått: 32 x ? x 8,5 cm.

Ovanom blinderingen finnas norr om dörren utom de allmännaste förekommande stora teglen några à 29 x ? x 8 cm; ? x 14 x 8 - 8,5 cm. Murbruket är emellertid detsamma både i bländets igenmurning och i dörrens jämte det lilla fönstrets poster, varför hela denna murning får anses vara samtidig.

Fönstret. Sidoväggarna skråna så att öppningen är smalare i yttre murlivet. Fönstrets övertäckning har varit ett plant bräde som gått ett stycke in i posterna; nu försvunnen och vid restaureringen ersatt med en ny. Mellan detta bräde och den gamla fönsterbågen finnas ett par tegelskikt. Vid yttre murlivet avgränsades fönstret upp till av en vågrät stock, som löper genom större delen av jordankammarens västra vägg.

Nedtill slutar fönstret ett skikt ovanom dörrens nuvarande träram. Gränsen synes tydligt på norra sidan, där dörrens post är hel. Dörrposten skrånar nämligen ej och fortsätter omedelbart nedanom fönstret. Därigenom bildas ett trappsteg mellan fönstrets och dörrens post. Dörrens södra post var söndrad (nu restaurerad). Dess yta var tämligen ojämn, - av tegel. Atminstone ett tegel (avslaget också åt öster) har skjutit ut åt norr. Många tegelbitar förekomma så att posten har karaktär av fyllnadsmur. Överst under fönstrets nedre kants nivå vobo två tegel på kant ovanför varandra - det övre nedtill avslaget med kopparna mor väster. Dessa tegel hade slamning på sin norra yta. De avlägsnades vid restaureringen.

Från postens yta har tydligen en ursprunglig halvstensrevetering avlägsnats. Denna har nu återställts. Härefter skjuter dörrens södra post c 7,5 cm utanför fönsterbänken åt norr, - lika mycket som norra posten gör det åt söder.

Norra dörrposten är sannolikt i ursprungligt skick, ty dess ursprungliga delen äro tämligen släta.

Tegel: 32,5 x 16,5 - 17 x 8,5 - 9 cm.

Murbruket rikt på fin sand.

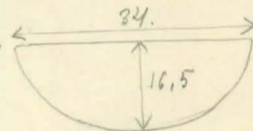
Dörrens nuvarande träram är senare insatt och för att bereda rum för den har yttre hörnen av tegelposterna sönderhuggits. Mellan yttre tegelomramningens avslagna tegel och ramen har satts en fyllning av tegelbitar i murbruk. Murbruket vitt med grov sand. Ovanpå träramens övre vågräta sida är murad en rad koppar på kant med samma vita grovsandiga murbruk. Mått: ? x 16,5 - 17 x 9 cm. För att ge plats för dessa tegel har från fönstrets nedersta del en bit borthuggits.

På träramens södra dels västra sida funnos små fästjärn ovanför varandra vilka utgjorde ett viktigt belägg för att södra dörrposten haft en revetering, vid vilken ramen varit fäst med dessa järn.

Östra tornet. Andra våningen.

Samtidig med träramens inmurning är möjligtvis fönstrets igenmurning
Åtminstone liknar murbruket mycket kantkoppteglens murbruk: ljust
med grov rik sand. Förbandet var här dels löpare dels även kopprader
utan någon särskild ordning. I yttre murlivet fanns vid fönstrets
norra post en rad koppar på varandra. Tegel: 28,5 x 12,5 x 9;
26 x 12,5 x 8,5; 30 - 33 x 12,5 - 14 x 7,5 - 8,5 cm.

Norra väggen. Den senaste reveteringen. Täckte en segmentbågad dörr nära nordöstra hörnet, och är samtidig med kaminen i nordvästra hörnet. Reveteringens tjocklek c 34 - 37 cm. I väggens nedre delen (upp till c. 130 cm ovan den bakom reveteringen varande dörrrens tröskel) små tegel: 24 - 25 x 13 - 14 x 6,5 cm, och förbandet vendiskt samt stundom oregelbundet. väggens övre delar revet. med tegel à 32 - 33 x 15 - 16,5 x 8,5 - 9 cm. Bland teglen även ett par av cirkelsegmentform, vilkas raka sidor varit vända utåt. Tjocklek 8 cm.

Förband visar löparrader mest.

Reveteringens höjd utvisar, att den högre golvnivån i tredje våningen var genomförd.

Rummet på kuretornets portvalv.

Norra väggen efter reveteringens avlägsnande. Östra hälften.

Ovanom dörröppningen är kvar ett spetsbågigt valvanfang, som mot väggens mitt löper ned i en söndrad pilaster, i öster böjer det sig mot östra väggens nya revetering och övergår smån. i denna yta, - på 110 cms höjd över golvet i dörröppn. invid i norra väggen upphör det att synas. Har troligen före östra väggens revetering funnits en hörnpilaster här. Tegel i detta valv samt pilastern i väggens mitt: ? x 12,5 - 13,5 x 8 - 9 cm.

Väggen under valvet reveterad med tegel: 29 x ? x 8 - 8,5 cm.

Måtten kunde tagas nedtill. Fogar snett avstrukna eller glättade.

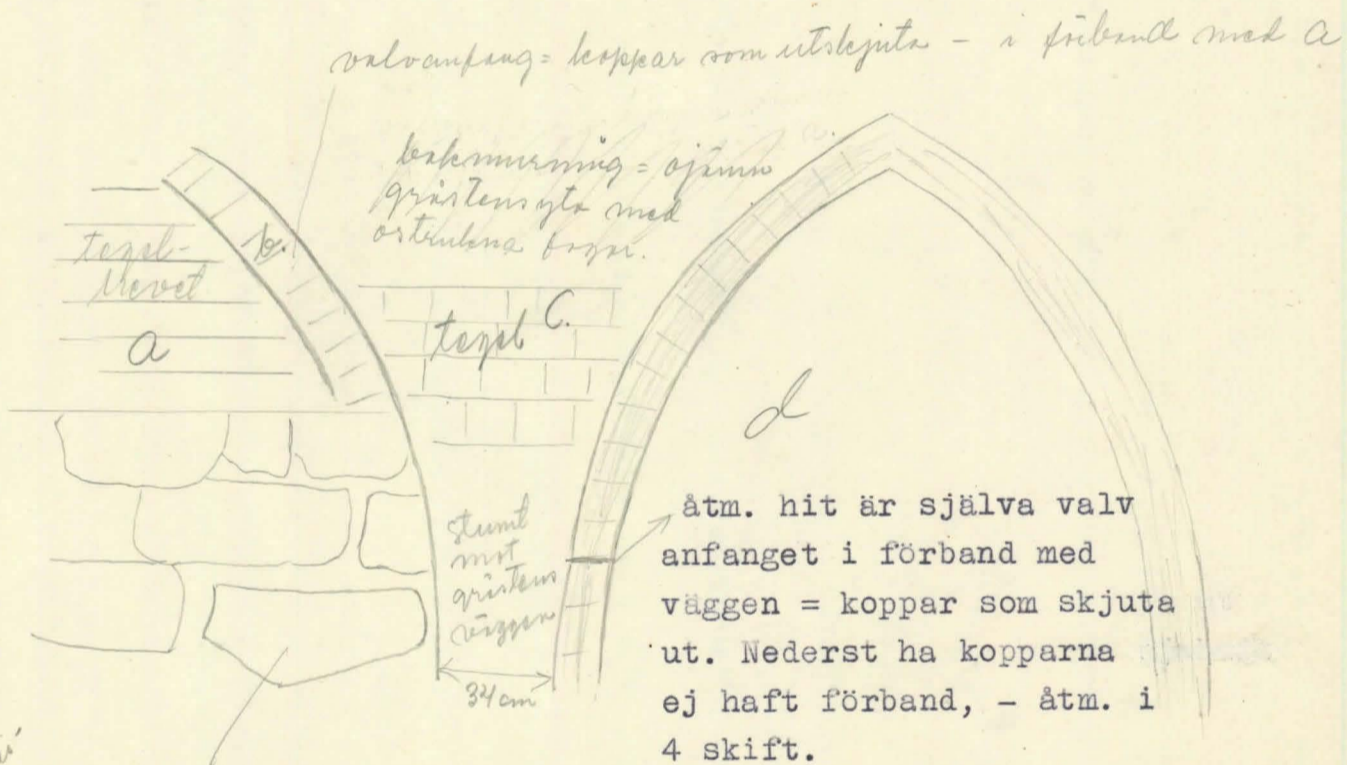
Rum. skatör
8 x 12,5 x 24
10

Dörröppn., väggen och valvets undre yta samt pilastern, täckas av samma rappningslager, ett enda, vilket är försett med målningar. I dörröppningens östra post, bakre ytan av rätvinkl. haket kvarsitta två krokar för gångjärn, i den västra en hake för klinka. *form*
 Ovanom spetsbågen är muren reveterad med gråsten, - ojämn yta och ovårdat förband, vilket visar att det ej varit synligt. Detta parti skjuter c 16 - 17 cm ut framom den tegelreveterade ytan under valv-anfanget.

Karar på väg

Rummet på kuretornets portvalv. Norra väggen.

Den östligare valvbågen motsvaras av en likadan västlig, som är tidigare än ugnen och fortsätter bakom den.

*4 plankor su-
oåå I.*

{ Gråstensvägg av längre stenar, vårdat förband, skikt, - slät yta, murbruk med medel- och rätt grov sand.

{ tegel i a: 28 - 29 x 12,5 (?) x 8 - 9 cm.
 { Tegel i b: ? x 12 - 13 x 9 cm.

skat. III

{ Tegel i c: 29 - 30,5 x 13 - 14 x 8 - 9 cm.
 { d reveterad helt och hållet med tegel: 29 x 13 x 8 - 8,5 cm.

a begynner c 180 cm ovan golvunderlaget i rummet.

En del av norra väggens ursprungliga inre väggyta är den gråstensreveterade väggdelen under västligare spetsbågen. Dess krön ligger ungefär i nivå med krönet i nordvästra hörnet. Här har man alltså bibehållit den ursprungliga inre väggytans plan vid reveteringen.

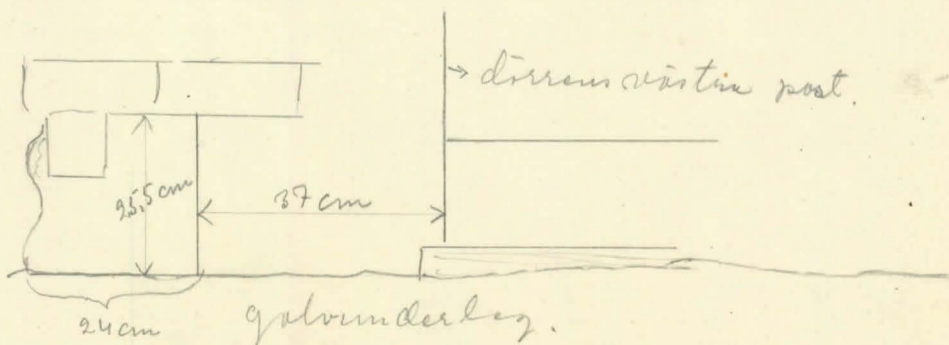
På den plats, där den östligare vägghälften nu är, har öppningen till norra ringmursväret varit, - av vilken västra väggen ännu återstår (A). Den östra är riven.

Pilastern på norra väggen står stum mot gråstensväggen, som fortsätter bakom densamma till gångväggen A.

C 37 cm väster om norra dörrens västra post synes nere vid golvunderlaget en fördjupning i väggen. Fördjupningens bakre yta sluttar uppåt in i väggytan, från ungefär väggytans plan nedtill, till c 10 cms djup upptill. Fördjupningens höjd är c 25,5 cm, dess bredd 24 cm, men man kan se, att den fortsätter åt väster under reveteringens här så tunna skal. Fördjupningens bakre yta är av tegel, och murbruk förekommer på den.

Upptill i vänstra hörnet av den någorlunda kvadratiska fördjupningen finnes ett tegelfragment i väggytans plan, - hörande till reveteringen.

Av läget för denna fördjupning, kan man sluta sig till, att det är södra yttre väggytan av skorstenen S, som förekommer inne i norra väggen. S har då byggts innan norra väggens under östligare spetsbågen varande del kommit till och då S har en sned riktning, - löpand mot norr, har man varit tvungen att göra reveteringen nederst i väggen, där skorstenen nästan nått väggens plan, mycket tunn. En bit av denna revetering har senare bortfallit och delvis blottat S.

Å denna vägg ha funnits två spetsbågiga avlastningsbågar, vilka uppburit en revetering ovanför. De tegel som vila på de spetsbågiga sidostöden utgå vinkelrätt från väggytan. Bågarnas undre yta har täckts av målningarnas rappning, och närmast intill väggen inunder har den varit målad grå. Numera återstå av bågarnas rappning blott bitar invid väggen.

Dessa bågar äro samtidiga med de runda avlastningsbågarna på övriga väggar. Spetsbågar ha använts sannolikt för att dörren i norra väggen skulle vara fri.

Det är föga troligt, att dessa spetsbågar utgöra stöd för tidigare valv. Tegelmaterialet är detsamma i själva bågarna och väggytorna under dem. Dessutom funnos ej å västra väggen, bakom avlastningsbågen, några liknande spetsbågar.

I nordvästra hörnet kan man, tack vare ett målat grått band på väggen, som löper längs bågens rot, följa bågens kurva, och man ser, att den på c 85 cms nivå ovan golvunderlaget i rummet övergår i den östra väggens reveteringsyta.

Denna väggs revetering har med all sannolikhet stått i förband med den östras.

Emellertid avlägsnades denna revetering och avlastningsbågarna höggos till stor del bort. Därvid framkom ovan spetsbågarna reveteringens bakmurning: mindre grå stenar med smala fogar, ojämnt utskjutande; bakmurningen sträcker sig c 16 - 17 cm utanför väggytan nedan om spetsbågarna.

I denna bakmurning finns upptill en balkfördjupning för det gamla golvet. Fördjupningens övre kant är c 58 cm nedan om tredje våningens senare högre golvnivå. Mitt i fördjupningen är ett fyrkantigt mynningshål till en balkkanal, som går vinkelrätt in genom norra väggen. Öster om detta hål är balkfördjupningen (vid norra väggens omrevetering) utfylld med tegel och gråsten i murbruk.

*Sattman Juli,
p. 10 om murbruk?*

C 32 cm ovanom balkfördjupningens övre kant finns en c 6 cms avtrappning från bakmurningen till tredje våningens vägg.

Sedan norra väggens första revetering rivits försågs den omedelbart med en ny, - som täckande de gamla spetsbågarna och därren, drogs som ett homogent skal över hela väggen. Denna revet. var 34 - 37 cm tjock räknat från väggytorna under spetsbågarna. Emedan samtidigt partier ovanom och invid östra väggens avlastningsbåge blevo ommurade med nytt tegelmaterial, kom norra väggens nya revetering att stå i förband med den östra.

Samtidigt med denna period är ugnen i nordvästra hörnet. Den stod i förband med den senare reveteringen genom från dess yta i vartannat skift utskjutande koppar. Ugnen går in i balkrännan och sträcker sig till en höjd som motsvarar det senare, förhöjda golvet i tredje våningen. Ugnen täcker för hälften av den västligare spetsbågen.

Ugnen är av tegel à 27 - 28 x 13 - 14 x 8 - 10; i de översta skiften: 31 - 32 x 13 x 8 - 8,5 cm.

Norra väggens senare revetering: 32 - 33 x 15 - 16,5 x 8,5 - 9 cm

De nedersta varven av tegel à 24 - 25 x 13 - 14 x 6,5 cm.

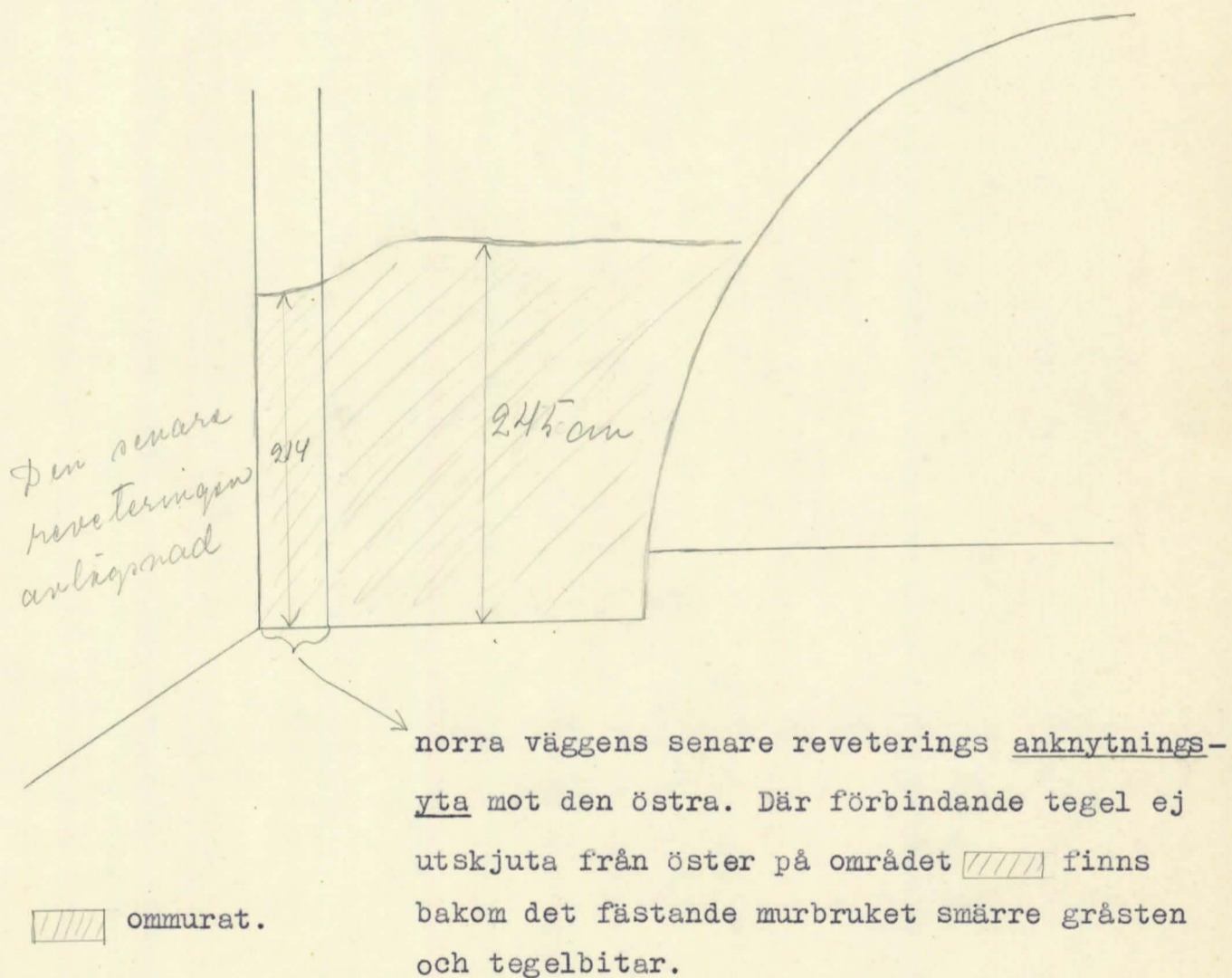
Tegel i spetsbågarna och väggarna under dem 28 - 29 x 12 - 13 - 14 x 8 - 9 cm. Är ugnen av gammalt tegelmaterial?

Den senare reveteringen gick upp ungefär till 70 cm ovan norra väggens balkrännas nedre kant, - motsvarande ungefär avtrappningens nivå mellan bakmurningen och tredje våningens vägg.

Sommaren 1931 revs norra väggens senare revetering, varvid resterna av den äldre väggen påträffades. Därvid observerades i nordöstra hörnet: förbandet mellan norra senare revet. existerar regelbundet i väggens övre del ända till c 214 cm ovan golvunderlaget. Murbruket är här ljust och försett med fin samt något grövre sand. Nedanom denna nivå förekomma till en del förbindande, från öster utskjutande tegel, men till stor del tyckes norra reveteringen ha slutat stumt mot den östra, endast fäst med murbruk vid densamma.

Östra tornet. Andra våningen.

Detta beror emellertid på att nedre delen av östra väggens revet., här i norra delen, blivit ommurad någon gång efter norra väggens omrevetering. Ommurningen omfattar de partier som ritningen utvisar. Murbruk grått, fin sand, osmälta kalkklumpar. Mycket fast. Ommurningen sträcker sig åt norr innanför väggytan nedanom spetsbågarna. Det ommurade partiet av östra väggen saknar i motsats till de gamla partierna rappning.

Östra tornet. Andra våningen.

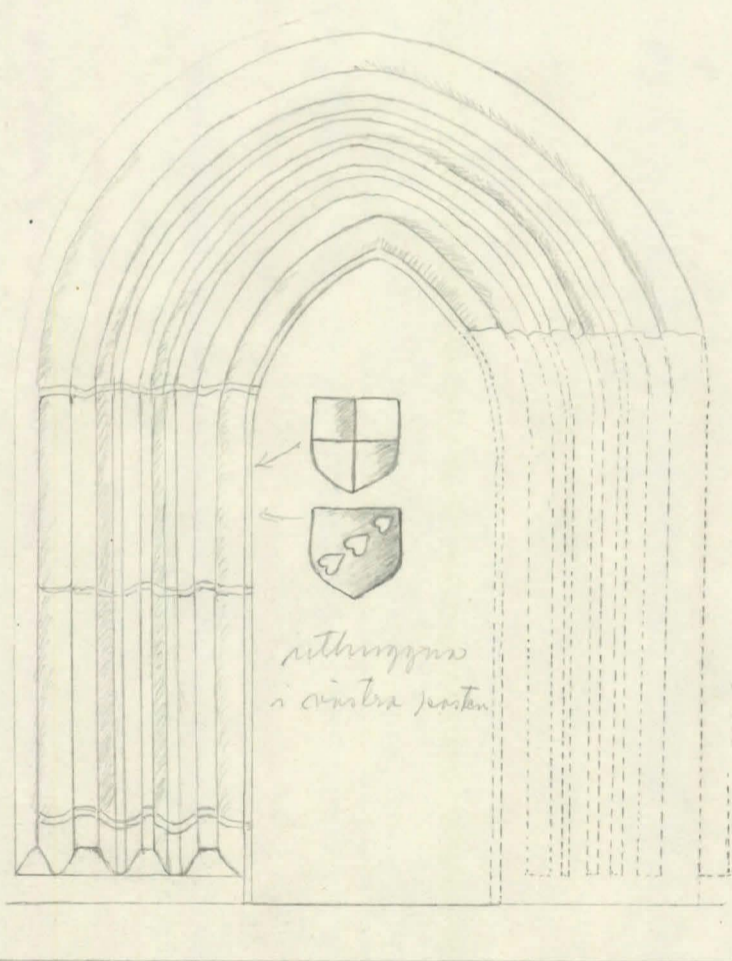
Nederst på anknytningsytan mellan norra och östra reveteringarna fanns ovanpå det till hörande murbruket ett mörkare grått med avtryck av små tegel: (23 x ? x 6). Som nämnts var norra reveteringens nedersta del av dylika små tegel. Eventuellt har här något mindre parti av norra revet. ommurats efter ?

Balkrännan i bakmurningen (ej fyllningen i dess östra del), det fyrkantiga hålet i dess mitt samt gråstensväggen närmast nedanför och ovanom är alldeles nedsotad efter eldsvåda.

Norra flygeln.

Sten Sture-portalen.

Portal, sedd från söder, i södra väggen vid sydvästra hörnet.

Kalksten.

Är som en liten tambur framför denna portal och ytterst en portal med tegelram.

Den streckade delen förstördes vid trappornets tillbyggandet.

bredd c. 88 cm.

Öppningen från trapphuset till Sten Stures kyrka. I gångens västra vägg, som nu rivits för öppnande av den äldre kalkstensportalen, fanns vid golvet en fyrkantig nisch, 98 cm hög, 86 cm bred och 43,5 cm djup. Trätak som gick in i falser på sidorna. Väggarna under de gotiska valven i kyrkan till stor del reveterade med gråsten.

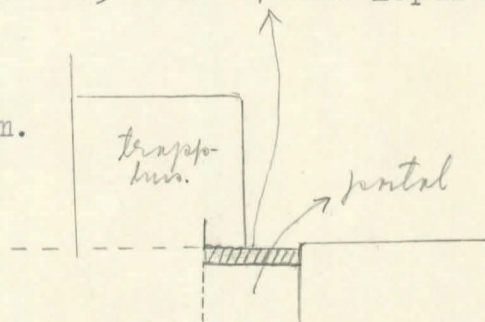
Den medeltida dörren till Sten Stures kyrka. Dörren från kyrkan s sett:

Spetsbågen omramas av omväxl. löpare och dubbla koppar: 27 - 28 x 13,5 x 8 - 8,5. Gången är spetsbågigt välvd. Valvet är utanför kalkstensportalen högre än innanför. Tegel i gångens västra vägg. strax innanför kalkstensportalen: 26 - 27 x 13 x 7 - 9 cm. En hög spetsbågig portal, - med vid,men regelbunden spetsbåge i yttre murlivet. Omramas av profiltegel ? x 12,5 - 13? x 8 - 8,5 cm.

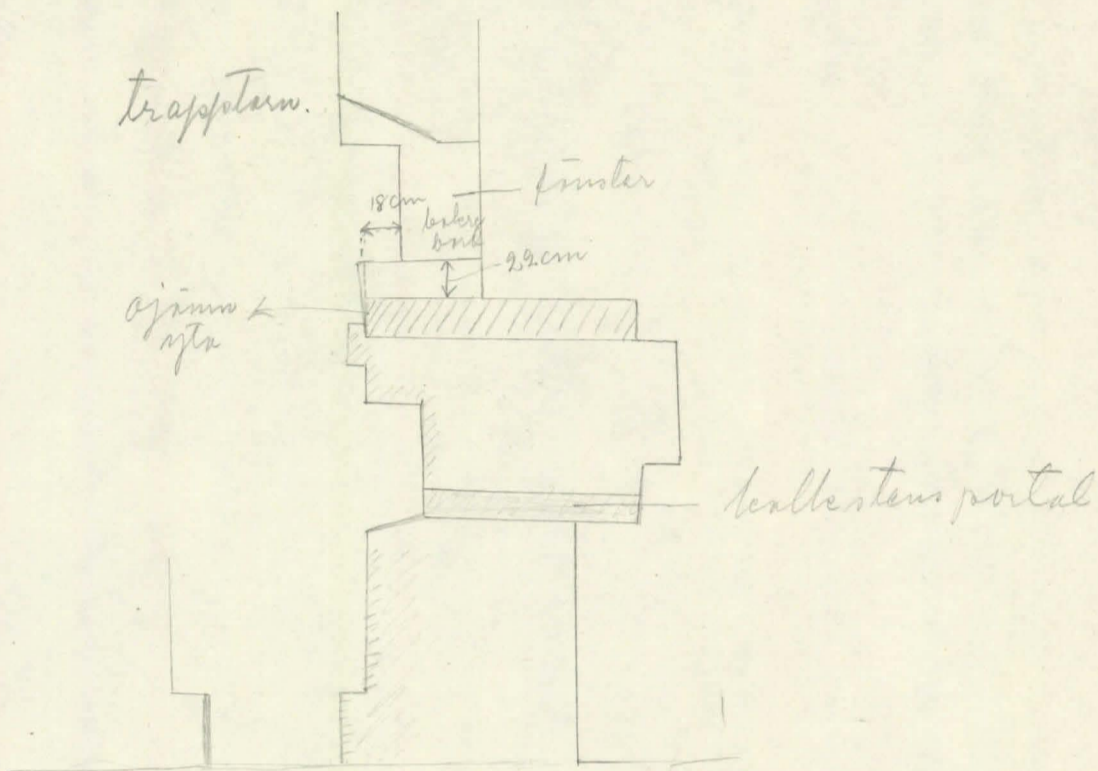

I gångens västra vägg, ytter om kalkstensportalen är en fyrkantig nisch, c 50 cm ovan golvet. Höjd c 100 cm, bredd 75 cm, djup 30 cm. Övertäckt av en 6,5 cm tjock plank, nu eldskadad. Avstånd från yttre murlivet är en profilerad löpares längd. Framför yttre portalens östra hälft vid trapphusets nordvästra hörn har byggts en tegelmur, som även igenfyller nedre delen av västra hälften till 66 cms nivå. Tegel: 24 - 25,5 x 11 - 13 x 6 - 7 cm. Löparförband eller vendiskt.

Den sistnämnda murens tjocklek 25-26 cm.

Sten Stures portal.

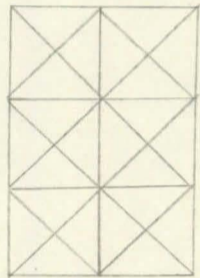
Sten Stures kyrka.

 = Igenmurning av yttre dörren av små tegel (tidigare beskriven)
 Dess yttre yta är i flykt med flygelväggens yttre yta och är vitlim-
mad. Förefaller att ha varit synlig förrän trapphuset byggdes.

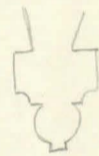
Gången från trapphuset till Sten Stures kyrka (1500-tals).

Tegel i segmentvalvet: 27,5 - 29,5 x 13 x 8,5; 29,5 - 30 x 15 x 7,5 cm. Murbruk ljusgult med stora vita kalkklumpar och rätt grov men gles sand.

Tegel det gotiska valvet (spetsbåg, - likadan båge som dörren i yttre murlivet) ytter om kalkstensportalen: 27 x 12 - 13,5 x 8 - 8,5 cm.

Gördelbågs- och
ribbprofil.

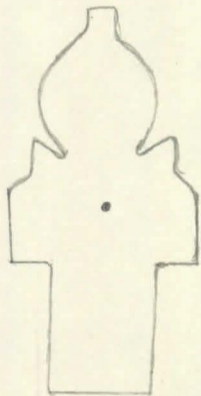

Hela rummet senare tunnvalvt.

Tegel i tunnvalvet: 31 - 32 x 15 - 16 x 8,5 - 9 cm.

Tegel å väggen under gotiska valvet, västligaste traven i N.
27 - 27,5 x ? x 7,5 cm.

Ribbtegel från gotiska valv. Skurna i våt lera? Utmärka sig genom vårdslöst utförande, oregelbundenheter. Genomborrade av hål, c. 7 mm i genomskärning i mitten ungefär 25,5 x 12,5 x 7,5 - 8 cm.

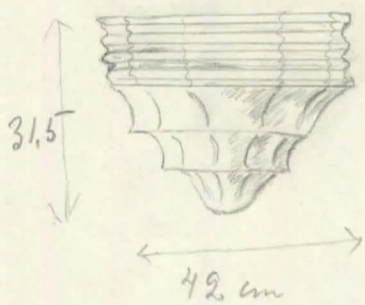

$\frac{1}{5}$

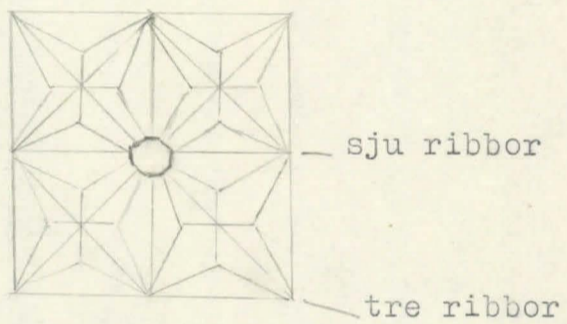
Rum 38

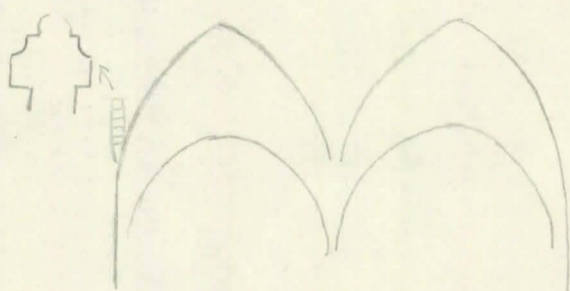
Rum 137.

Åbo slott. Valvet i rum 137.

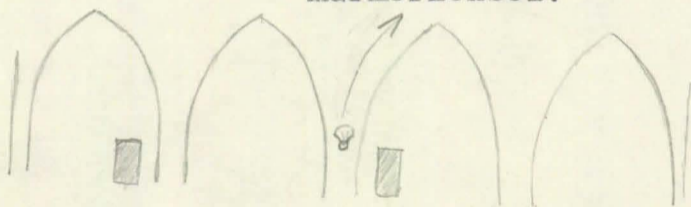
Konsoler på mitten av var vägg.
Marmor.

Östra väggens valvstöd.

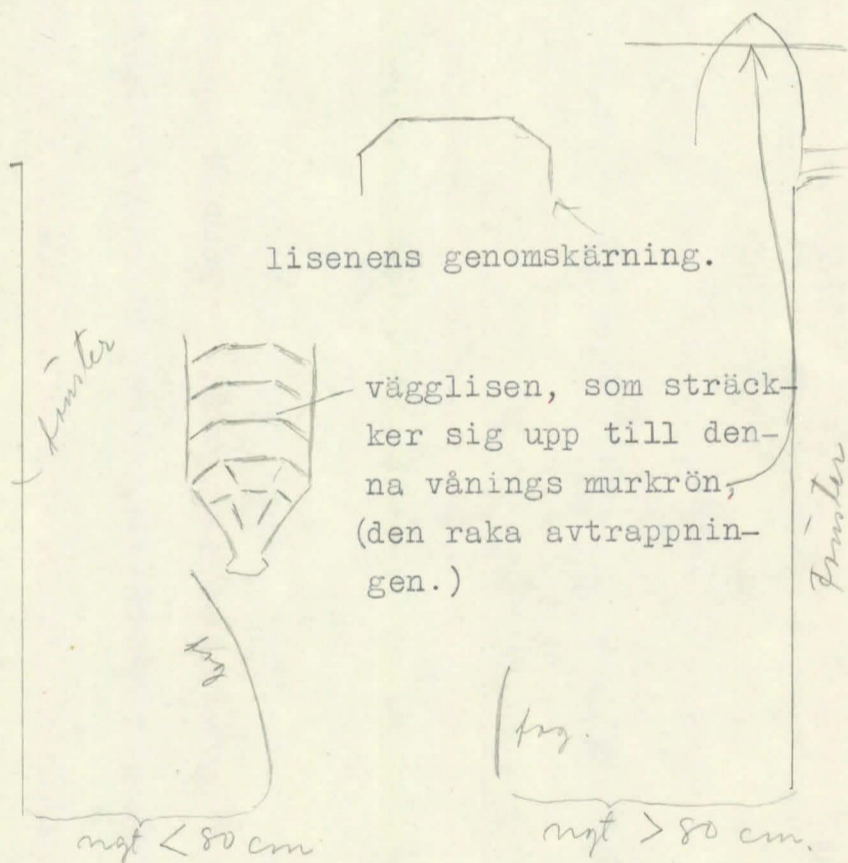
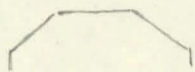
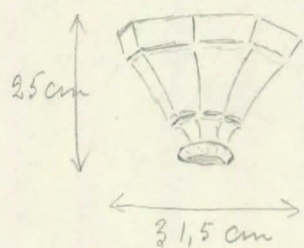
Marmorkonsol.

Norra väggen, sköldbågar, pilastrar.

Södra väggen har inga sköldbågar eller pilastrar. Mellan de fyra fönstren nedlöpa girdelbåge på marmorkonsol.

Marmorkonsol på södra väggen

Tredje våningen ovanpå rum 36.

Väggarna nästan helt tegelrevet. Endast nedtill även ngt gråsten, mest på kortväggarna; av sträckmurarna saknar den norra det nästan h.o.h.

Östra gaveln. Spår av två lagerrappn., av vilka det undre är ljusgult och finsandigt, det övre rätt grovsandigt, ljust.

Kvarstå konturer av sidostöd för två lägre valv (rundbågiga) som löpt ned mot en konsol i väggens mitt. Tegel under dessa i den sydligare travéen: 27 - 27,5 x 13,5 x 8 - 9 cm.

Förband svårt att se för rappningens skull. Tegel i den norra travéen: 27 - 28 x 13,5 x 8,5 - 9,5 cm. Förband ?

Sedermera högre spetsbåg. valv, som också gått ned mot en mittkonsol. Tegel under sidostöden i norra travéen: 27 - 28 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9,5 cm. Förband mest löpare, - även obetydligt munkförb.

I södra travéen samma tegel. Även en rad koppar på kant vidkonsolhöjden. Förbandet under det lägre sidostödet i norra travéen är svårt att se, - dels korta distanser (en dörr är upptagen mitt i travéen) dels rappat. I fogbehandling ingen gräns mellan nyare och äldre, ei heller i murbruk. Mest äro de glättade eller snett avstrukna och bruket kjust gulgrått, sanden medelfin. I norra travéen dock ställvis både i de nedre och högre valvens väggdelar i synnerhet högre upp - ett grövre sandigt bruk, och mörkare bruk, men här äro både tegel - och fogytor starkt vittrade, så att skillnaden kanske beror därpå. Den tegelyta som murats ovanför de högre valvens sidostöd, - efter valvens avlägsnande, - har mest löparförband och bredare fogar än de nedre ytorna. Tegel:

Mitt i norra traven är upptagen en fyrkantig dörr, varvid reveteringens tegel avhuggits. Omramad med träbalkram som går in i väggytan. Öppningens väggar reveterade med tegel: 28 - 28,5 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9 cm. Mest löpare. Öppningen är, strax öster

om träbalkramen segmentbågigt välvd. De närmast träramen varande delarna av öppningens sidoväggar äro särskilt för sig murade och de övre väggytorna visa avbrutna tegel i vartannat skift (endast löpare) mot denna skarv. Det ommurade partiet är mest av en kopp ställvis av en löpares bredd. Tegel däri: 27,5 x 13,5 x 9 - 9,5 cm. Träramen har troligen insatts senare än dörrväggarna reveterats och därvid deras närmast angränsande delar söndrats liksom också på rummets vägg. Tegel i dörrgolvet: 23 - 23,5 x ? x 7 cm. 23,5 - 24 x 15,5 - 16 x ? Avdragna tegel eftersom de äro så korta? Ser ej så ut i alla fall.

Det stora välvda rummet i södra flygeln. I norra väggen ovanom de nu försvunna valven äro två fönstergluggar. Den ena är under övers- ta våningens västligaste fönster och dess övertäckning har avlägs- nats vid fönstrets inmurande.

Gluggen har raka, ej skrånande väggar och omfatta inåt av en halvsten bredare nisch. Helt beklädd med tegel.

Tegel: 26 - 27 - 28,5 x 12 - 12,5 - 13 x 8 - 8,5 cm. Förband löpare utom i hörnen där kopp och löpare omväxla i de olika skiften. Fogar glättade. Murbruk brunt med mycket fin sand och små vita kalkklum- par.

Golvet i den omfattande nischen ojämnt, dels gråsten, dels tegel. Gluggen har igenmurats före fönstret ovanom murats. Igenmurat med tegel, dels fragment. Utan invänd. är ojämn, men fogarna glättade. Murbruket gråbrunt med fin sand, och små vita kalkklumpar. Tegel: ? x 13 - 13,5 x 9 - 9,5 cm. Fönstret ovanför. Bakre bordet går över gluggen och bildar dess tak. Murbruk vitt, sandfattigt med både fin och mycket grov sand.

Tegel: 30 - 31 x 13,5 - 14 x 8 - 8,5 cm. Fogar glättade.

Gluggen ej putsad. Tegel delvis liksom ock i fönsterborden svärtade av eld. Igenmurn. är nu blott i yttre murlivet så att en 43 - 44 cm djup nisch bildas innanför den omfattande nischen. Ett par torra murbruks på ifrågavarande nisch väggar tyda dock på en tidi- gare igenmurn. av hela den smalare öppn. - En annan glugg strax under mellersta fönstrets östra post. Till formen lik den förra.

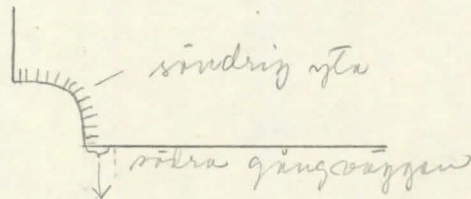
Den inre öppningens övertäckning urspr. = stickbåge av koppar.

Omfattande nischens stickbågiga och ngt mer än en halvsten ovanom varande valv är till större och västra delen ommurat med nya tegel 28 - 29 x ? x 6,5 - 7 i cementbruk. Den gamla bågen i inre murlivet i öster bevarad, koppar utan följsk. Fogar i gluggen glättade. Igen- murad är hela den mindre öppn. med tegel, slät yta, murbr. som i den andra gluggen fogar slätade fyllda.

Södra flygeln. Vålvda salens västra vägg. Mellersta våningens västra vägg. Den dörr som är nära södra väggen. (33E)

M
Tegel i omramningen: 27 - 28 x 12,5 - 13 x 8,5 - 9. Fogar i omramningen sönderhuggna. I dörrgångens södra vägg: snett avstrukna eller glättade. Murbruk ljusbrunt med fin sand och små vita klumpar. Förband i gångens södra vägg: dels vendiskt, dels vacklande med flere löpare el koppar efter varandra.

Dörens södra post ser ut så:

här finns i vartannat skikt en avslagen kopp som om en vägg skjutit ut här.

Vagnslidret N:o 46.

Våning 2.

Norra väggen, fönstren G och D s. 1-4Norra väggen, fönstret E s. 5-7

Vagnslidret. Andra våningen. Norra väggen mellan A och B.

Två fönster bredvid varandra.

Fönstrens ursprungliga utseende.

Det vänstras bredd drygt 170 cm. Har övertäcks av ett bräde, - varav en förkolnad rest återstår, synlig i östligaste delen (före igenmurningens öppnande) Brädets tjocklek 3,5 cm. Ovanom brädet två tegelskift, vilka ha en sned, mot väster stigande riktning. Över fönstrets östra del äro skiften koppar på kant, i den västra är det övre skiftet ett vanligt koppskift. De båda skiften sluta c 30 cm väster om fönstret. Österut fortsätta de t.o.m. förbi det östligare fönstret men vid västra fönstrets östra post övergår det nedre skiftet till ett vanligt tegelskift och blott det övre fortsätter som kantskift.

Fönstrets ursprungliga botten osäker, emedan dess kontur i murlivet söndrats vid omändringen. Murbruket i själva postkanternas stenar ange ej någon ommurning.

Fönstrets sidoväggar skrånande.

Västra postens tegelram slutar nedtill 17 cm nedanom det ändrade fönstrets botten, östra postens 22 eller 30? cm under. Nedersta teglets södra yta har sned, SW - NÖ-riktning. En modärn järnkrampa var insatt vid västra postkanten och dess omgivning ommurad med

nya tegelfragment i cementbruk.

Östra fönstrets bredd kan ej iakttagas, emedan sidoposternas kanter vid senare ommurning blivit avhuggne. Avståndet mellan de stympade postkanterna är omkr. 160 cm.

Av den stympade västra postkanten har vid fönstrets senare ommurning nedersta delen blivit ommurad.

Bottnens kontur i inre murlivet ej synlig tack vare ommurning vid fönsterändringen. Fönstrets övertäckning har varit en segmentbåge, som nu är borta, - åtm. i inre murlivet, - men varav bakmurningen ovanom återstår.

Fönstrens omgivningar och mellanliggande väggparti reveterade med tegel: 26 - 28 x 12 - 13 x 7,5 - 8,5 cm. Murbruket ljusbrunt med rätt fin sand. Förband i väggen mellan fönstren: Vacklande.

Fönstren i omändrat skick.

Västra fönstret göres smalare med c. 17 - 18 cm i väster, c 20 cm i öster, - genom inmurning av nya tegelposter. Ett nytt bräde av tjockleken 4 - 6 cm inmuras som övertäckning. Det är någorlunda horisontalt och beläget c 8 cm nedan den i fönstrets östligaste del synliga resten av äldre takbrädet. Sidoväggar skrånande.

Fönstrets höjd: 112 cm. Dess bredd: c 132 cm.

Vid bottnens murande har den äldre bottnens inre kant söndrats genom ommurning.

Posterna mest av fragment.

Förband(nedanom bottnen): Vacklande.

Östra fönstrets båge (åtm. i inre murlivet) avlägsnas och ett bräde av tjockleken 6 cm inmuras horisontalt såsom övertäckning. Brädet går igenom bågens bakmurning.

Sidoposternas kanter söndras och ersätts med nya poster. Sidoväggar skrånande. Bottnen ommuras, - förhöjes eventuellt. Förband: Bottnens kant koppar, i övrigt vacklande.

Samtidigt ommuras nedersta delen av den stympade västra gamla posten, - upp till en nivå, som är c. 96 cm under takbrädet. Den gråsten i den stympade östra posten som befinner sig c 90cm under takbrädet, är dock fäst med gammalt murbruk och sannolikt ursprunglig.

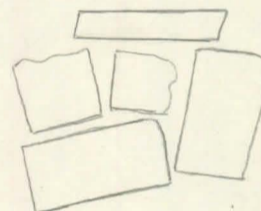
Detta senare fönsters bredd är c 125 cm, dess höjd 108 cm.

Tegel från denna period: Västra fönstret: 24 - 26 x 13,5 x 6 - 7cm; ? x 14 x 6,5 - 7,5 cm; 25,5 - 26 x ? x 8 cm.

Östra fönstret: 25 - 27,5 x 12,5 - 13 x 6 - 7,5 - 8 cm. Murbruk gult och med grov sand.

Nära västra fönstret snett ovanom mot väster (nordväst om fönstret för betraktaren) är en plätt i reveteringen som av murbruket att döma hör till denna period. Teglen lagda på detta vis:

Tegel: 23 - 24 x 11,5 - 12 x 6 - 7 cm.

Slutligen ha båda fönstren murats igen. Det västra. Tegel: 27 - 28,5 - 30 x ? x 7,5 - 8 - 9 cm, ? x 13 - 13,5 x 6,5 - 7 cm.

Förband renässans förband, delvis även vacklande. Partiet mellan äldre och nya takbrädet fylldes med tegelfragment.

Det östra fönstret. Tegel i övre delen: 28,5 - 30,5 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9,5 cm. I nedre delen mest 23,5 - 25 x 12 - 13 x 6,5 - 7 cm.

Förband vacklande, med förkärlek för löpare.

Murbruk vitt, starkt kalkhaltigt med fin och gles sand och inblandade tegelsmulor.

Strax ovanom kanttegelvarven, ovanom fönstren äro partier av reveteringen ommurade med samma vita murbruk. Tegel: 24 - 25 x ? x 6,5 - 7 cm.

Högre upp i väggen syns även det murbruk varmed fönstren ursprungligen murats, - det ljusbruna med fin sand. Dessa väggpartier höra till tredje våningen.

Iakttagelser vid igenmurningarnas avlägsnande.

Östra fönstret. Den inre murlivet synliga igenmurningsmuren slutar på c 54 cms djup och mötes där av en annan igenmurningsvägg. Fogar slätade men murbruk överlöpande, - har ej karaktären av skådeyta. Förband löpare. Tegel: 30 x ? x 8 - 9 cm. 25 x ? x 6 cm. Murbruk ljusgult och finsandigt.

c 70 cm innanför inre murlivet framkom en ny vägg, ojämn och täckt med murbruk. Tegen i denna vägg murade med ett cementartat bruk, grått, fin sand och vita klumpar.

Tegel ? x 13,5 - 14 x 8 - 8,5 cm.

Västra fönstret. När igenmurningen avlägsnats till c 51 cms djup, stötte man på en inre igenmurningsvägg. Något ojämn med vissa tegel utskjutande. Vid fönstrets botten t.o.m. rätt mycket utskjutande tegel. Fogar överlöpande, ställvis glättade något. Förband löpare. Tegel: 30 - 32 x ? x 8 - 8,5 cm. Av en fragment. Murbruket är likt bruket i den avlägsnande igenmurningsväggen vid inre murlivet. Denna inre igenmurningsvägg går in i fönstrets västra sidovägg, som är sönderhuggen där, men slutar stumt mot den östra.

Vagnslidret N:o 46.

Våning 2.

28 E

Vagnslidrets andra våning. Fönster, sedermera nisch, i norra väggen, ovanom vagnslidrets östligare mellanvägg.

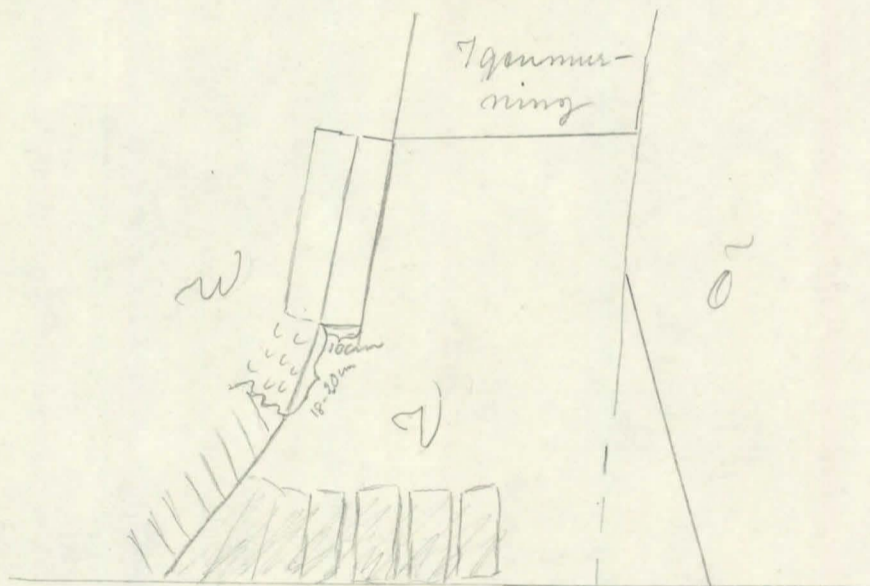
Igenmurn. av fönstret ovan östra mellanväggen. Vån. 2.

Tegel: ? x 13,5 x 7; 24,5 x 12 x 6,5; ? x 13 x 9.

Fönstret igenmurat med tegelbitar och något smärre gråstenar i murbruk.

Murbruk vitt med fin glesare sand. Ställvis grövre sand.

Vagnslidret. Andra våningen. Norra väggen. Muröppning strax ovanom östligare mellanväggen. I uselt skick.

Segmentbågigt välvd.

Äldst äro de sträckade partierna. I valvet (V) är blott kantraden vid inre murlivet, som är av löpare, delvis ursprunglig. Den ursprungliga delen av W har sin inre kant tydligt avhuggen, med avhugget tegel i varannan rad.

Tegel i : 27,5 x 12,5 - 13,5 x 8 - 8,5 cm.

Murbruket rikt på fin och finare sand. Rätt smala fogar.

Delen av W är 42 cm bred. Sträcker sig c 150cm under valvfoten i inre murlivet. Nedanom är en gråsten, Nedersta delen av posten är riven. är 18 - 20 cm bred och består av murbruk med både fin och mycket grov sand. I murbruket tegelskärvor. Här har tydligen stått en lodrät balk, som förmedlat övergången mellan W:s södra och norra del. Murbruksytan är även slät och tillplattad. Den övriga delen av fönster samt valv är en ommurning samtidig med balken, ty murbruket är detsamma: rikt på grov, t. o. m. mycket grov sand. I regel tjockare fogar.

Tegel i västra posten: 32,5 x 16 - 16,5 x 9 - 9,5 cm.

" " östra " : 32 x ? x 8 - 8,5 cm; 30 x ? x 7 cm;
? x 13 - 13,5 x 8 - 9 cm; 32 x 15,5 x 9 cm.

W:s norra del är 187 cm hög till valvfoten. Dess översta del är av vanliga skikt, likaså ett parti av dess nedre, men till stor del förekomma löpare på kant. Dess bredd c. 45 cm.

Avståndet från ytan är c. 10 cm.

Den äldre delen av valvet är rundad av löpare, som stå vinkelrätt mot inre murlivet. Den nyare har teglen lagda radiellt mot mittaxeln i valvet.

Dessa ommurningstegel äro ställvis fragment, - i allmänhet slarvig murning. Tegel: 31 - 31,5 x ? x 8 - 8,5 cm.

Ö. Den nedersta delen, 5,5 cm hög, är en rak yta. Ovanom bryter sig posten utåt c 30 cm från igenmurningsväggen. Fogar ställvis glättade, främst nedersta delens.

C. 130 cm nedanom valvanfanget framskjuter vid inre murlivet åt väster en större gråsten, som troligen har täckts av den rakt löpande nedre delen av posten.

Närmast igenmurningsväggen är teglet i vartannat skikt en avslagen kopp, sålunda att teglen tidigare skjutit ut åt väster. Börjande från det näst översta teglet, finns det inalles 4 sådana.

Nedre delen saknar avslagna koppar.

Närmast intill denna tegelrad finnas också avslagna koppar ovanför varandra i vartannat skikt, 4 stycken, det nedersta ett skikt nedan om det nedersta avslagna teglet närmast igenmurningsväggen.

Golvet är ojämnt, av gråsten och mycket murbruk, grovsandigt.

Igenmurningsväggen slutar stumt på båda sidorna och upptill. Förband övervägande vendiskt. Tegel: 31,5 x 16 x 8,5 - 9 - 9,5 cm. Ett å ? c 12,5 x 9,5 cm.

Murbruk grovsandigt. Fogar överlöpande, glättade.

Förefaller som om västra postens norra del vore murad samtidigt med igenmurningsväggen, ty murbruket liknar fullkomligt och sammanhängande dessutom i hörnet, - ehuru intet förband mellan teglen existerar. Detta tyder på att fönstrets ommurning till nisch sammanfaller med väggarnas och valvets reparation. Också tegelmaterialet är detsamma. Förbandet i de ommurade delarna av posterna är vacklande.

Förbandet i den ursprungliga västra posten vacklande.

Bågen som fönstret i inre murlivet, består av två rader koppar ovanför varandra.

Rum 28. II

Vagnslidret N:o 46.

Våning 2.

Östra väggen.

Vagnslidret. Östra väggen. Andra våningen.

Reveterad med nya tegel i renässansförband. Före reveteringens tillkomst fanns sannolikt ? en avtrappning på andra våningens golvnivå, - vid reveteringen drogs andra våningens väggyta ut till samma plan som första våningens.

Tegelreveteringen slutar stunt mot norra väggens reveteringen.

Reveteringens nya tegel: 28 x 13 - 13,5 x 7 cm. Cementbruk.

Rum 26 B.

"Ilkkas rum".

Rummet mellan rum 39 och 40.

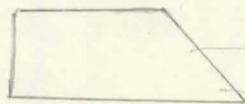
Öppning i håltornets västra vägg. Denna öppning ledde till en nisch ("Ilkkas rum").

Igenmurade tegel: 30 - 31 x 14 - 14,5 x 8 - 8,5 cm

x ? 16 x 8,5 cm.

26 x 13 x 7,5 - 8 cm.

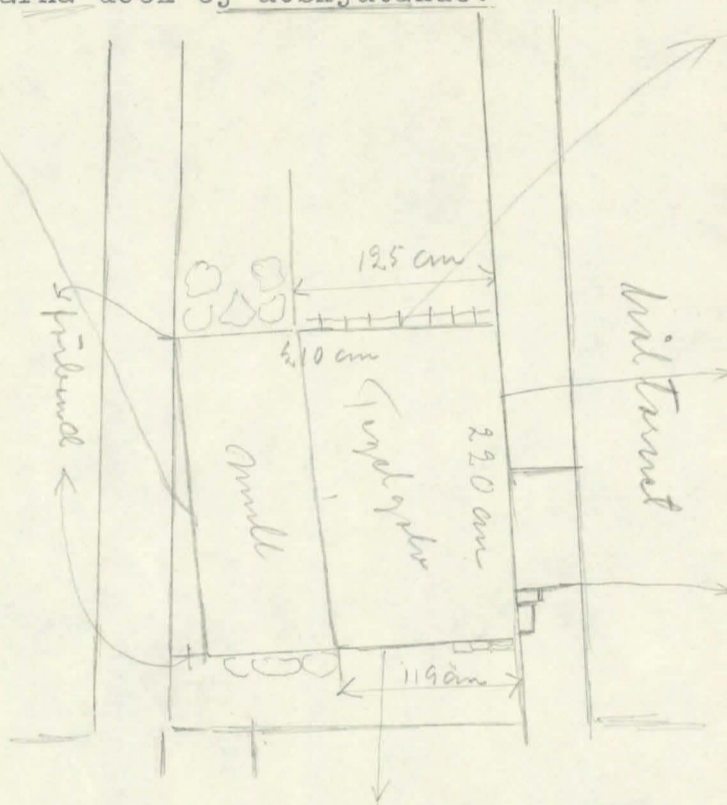
29 x 13 x 8 cm.

flere dylika i öppningen.

"Ilkkas rum".

Rummet mellan rum 39 och 40.

Överst tegelrevet. i renässansförband
(oregelbundet) tegel 27,5 x 12,5 x 8,5
- 9 cm. nedåt gråsten, gråstensytan är
ojämn med fogarnas bruk utskjutande
stenarna dock ej utskjutande.

munkförband. tegel à
29 - 30 x 13,5 - 14 x 9 -
10 cm.
Fogar snett avstrukna.

tegel o. ngt gråsten.
förband otydligt, både
löpare o. koppar i var rad.

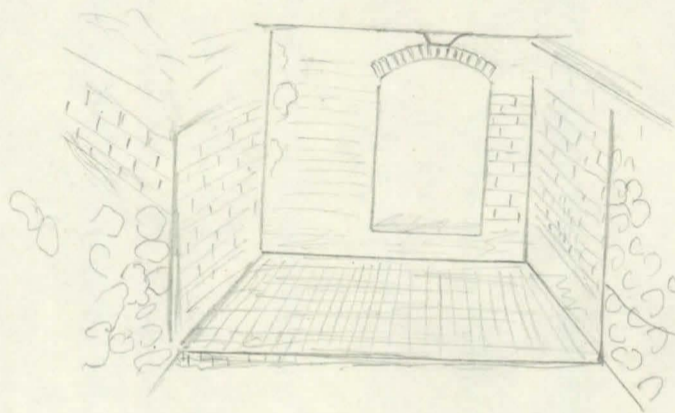
segmentbågad dörr. tegel-
ramad.
tegel: 30 x 14 x 9 cm.

munkförband.
tegel à 29 - 30 x 12,5 -
13 - 9 - 10 cm.

"Ilkkas rum".

Rummet mellan rum 39 och 40.

Nisch i Håltornets västra vägg.

östra och norra samt södra
väggarna.

Rummet har tegelgolv som sträcker sig
till norra o. södra väggarnas skarv. ←

Kuoppatorni.

Igenmurad skottglugg. Övre delen fylld av en inkilad trätapp.

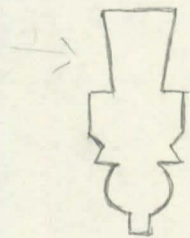
Var och en av de fem kilfördjupningarna längs ytan är framtill 10cm bred. Tappen smalnar smånin-gom bakåt.

31,5 x 17 - 18 x 8

vilar
på en
sär-
skilt
murad
tegel-
bas som

fyller yttre delen av öppningen. Inre delen även igenmurad, men särskilt.

Tegel varmed norra skottgluggen igenmurats. Två profiltegel var följande slag

26 x 12,5 x 7,5 cm.

Vanliga tegel a 27 - 28 x 13 x 8 cm.

Norra väggen. Gråsten. Medelstora naturstenar av växlande form, mest närmande sig en rundel, kvadratisk form. Rätt goda, ungefär 6 - 7 skift. Emellertid är förband och stenarnas form ej lätt att iakttaga genom att fogarnas murbruk flyter över på stenarna. Fogarna därför svåra att observera. Här och där, men sparsamt, några tegel. Mått kunna ej tagas. På våningens murkrön i muravtrappning träbalk för uppbärande av golvbjälkar. Rätt ny, nu uppbärande ställningarna.

Östra väggen. Gråsten, naturliga. Medelstora, av samma form som på norra väggen. Ganska goda skikt - 6 - 7 st. Fogarnas murbruk går över på stenarna. Förefalla liksom på norra väggen att vara ganska breda (fogarna). Mycket sparsamt med tegel här och där. Mått kunna ej tagas, men tjockleken synes avsevärd.

Tegelomramad öppning ^{nära} norra väggen. Gråstens golv. Segmentbåge koppar utan följskikt. Turvis kopp och löpare längs öppningens kant i östra väggen. Förband i dörrposternas inre väggar, vacklande mel. vendiskt och munk - samt flere än 2 löpare i följd. Tegel: 27,5 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9,5 cm.

23A Leder till ett i samma riktn. som öppningen, segmentvälvt rum under trappan öster om. Detta lilla rum har i östra väggen en öppning till den centralvärmeugn som är inbyggd i nordvästra hörnet av rum 38 och följ. våning.

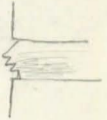
Dörröppning nära södra väggen. Leder till trappan öster om rummet. Tegelomramad. Tegelgolv (nu täckt av bräder). Segmentbåge koppar utan följskikt. Omramn. sträcker sig i norr ganska långt inpå väggen, - i söder ända till hörnet. Längs dörrpostkanterna turvis kopp och löpare. Förband i omramn. och poster mest flere mest flere löpare i följd med ngn enstaka kopp. Tegelmått: 27,5 - 28 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9 - 9,5 cm. Fogar ostrukna, bruket rikt på medelgrova sand, fast.

Södra väggen. Tre ljusöppningar. Gråsten av medelstorlek. Naturliga växlande form. Skiktning märkbar, c. 6 st. åtminstone delvis, men svår att se främst genom de avbrytande ljusöppningarna. Fogar ganska breda med inkilade små gråstenar eller tegel, - hela el. bitar. Bruket grovsandigt, går över på stenarna. Här och där litet tegel: ? x 14 x 8,5 - 9 cm; 28 - 28,5 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9,5 cm.

Liksom på norra väggen är överst en, rättare 2 st. takbjälkar i N - S riktn. På denna balk äro murade av nya tegel små klossar för bjälkarnas mellanrums markerande: 28,5 - 30 x 14 - 14,5 x 7 - 7,5?cm.

Fönster. Utvidgade, åt sidorna åtminstone. Segmentbågade. Tegelomramn. Rappade väggar; botten tegel, delvis rappad. Fönstret sitter nu i yttre murlivet. Av nischtakets skrånande ser man i östligaste fönstret, att fönstret tidigare varit 70 - 80 cm innanför. Det är blott synligt i taket som har en tydlig gräns mellan skråningen inåt och utåt, - ej å väggarna.

Östligaste fönstret: Obetydligt skrånande väggar. Skrånande tak och botten. Båge och koppar utan följskikt. Tegel i omramningen: 28 - 28,5 x 13 x 8 - 9 cm. Längs posternas kant tegelkopp och löpare omväxla, - kanterna söndrade och fyllda med rappn. Ställvis cementsbruksrappn. Tegel i golvet: 27 x 12 x ?; 28 x 14,5 x ?
? x 17 x ?; ? x 16 x ?; ? x 13,5 x 9 cm. Fönstrets bredd på det ställe, där gränsen i taket är mellan skråning inåt och utåt: 120 - 130 cm.

Mellersta fönstret. Väggar, botten o. tak som föreg. Också här ehuru mindre tydligt anger taket att fönstret varit placerat längre in förut. Bågen koppar med följskikt av en löpare. Fogar
Tegel i omramningen: 27 - 28,5 x 13 - 13,5 x 8,5 - 9,5 cm.
Tegel i golvet: 26 - 27,5 x 12,5 - 13 x ?; Mest rappat. Längs postkanterna omväxla kopp och löpare.

Västligaste fönstret. Den östra väggen skrånar obetydl. Den västra gör c. 1 m från fönstret litet, sedan mycket. Golvet skrånar, taket ej mycket. Segmentbåge, låg av koppar utan följskikt. Längs posterna dels koppar, dels inåt väggen avslagna löpare, delsgn hel löpare.

Teglens kanter i östra posten avslagna o. fyllda med rappn. I den västra nischväggen följa teglens ytor skråningen åt och äro i rumsväggens yta avslagna (åtminstone ibland) Tegelmått: 27,5 - 28 x 13 x 8 - 9,5 cm. Nederst på den mera skrånande delen av västra posten är en utskjut. ojämn knöl, täckt av cementrappn. Kalkbruksrappn. på alla fönstrens väggar grovkornig.

Tegelmått i västligaste fönstrets botten svåra att se för rappningens skull. Tegelomramningarna gå föga in på väggen. Ibland (västligaste fönstrets västra post) ej ens en kopp inåt längs väggen.

Måhända tyder också sistnämnda förhållande på att fönstren äro utvidgade åt sidorna.

Tillägg. Fönsternischgolven täml. sent murade. Teglen lagda hur som helst, många fragment. Troligen murade samtidigt med att fönstren flyttades ut till yttre murlivet. Således har fönstret haft både yttre och inre nisch också sedan det utvidgats. Den yttre nischens väggar ha ej skrånat då? Om fönsterutvidgning vittnar en utskjutande gråsten i östligaste fönstrets västra nischvägg, c. 50 cm från fönstret.

Västra väggen. Stenarna valda el. kluvna, växlande form. Skiktning märkbar men osäker tack vare mörkret och de på stenarna över löpahde fogarna. Fogar rätt breda med inkilade små stenar eller tegelfragment,

eller hela tegel. Murbruket ljus, finsandigt. Tegel här och där mellan gråstenarna: ? x 12 - 13,5 x 8,5 - 9 cm.

Ett balkhål för övre våningen norr om väggens mitt. Delvis omramat av tegel, till synes äldre och tjocka. Ej åtkomligt.

Vid nordvästra hörnet är en segmentbågad, tegelomramad dörr, - äldre tegel tjocka.

Är högre belägen än fönstren, på samma nivå som motsvarande dörr på östra väggen, vid nordöstra hörnet. Ej åtkomlig.